

OLVASÓKÖNYV

OLVASÓKÖNYV

Trianon századik
és a Charta XXI Megbékélési Mozgalom tizedik évfordulójára kiadta a
Charta XXI Egyesület

Szerkesztette: Surján László

2020

Budapest

Lebó Ferenc: az Isten tenyerén

ISBN 978-615-6232-00-7

© Charta XXI. Egyesület

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2020.

Tartalomjegyzék

Előszó	5
Mindenki Trianonja (Vári Fábián László).....	6
Száz év után (Kiss Gy. Csaba).....	10
Előzmények	13
Trianon nem csupán az első világháború következménye! (Tóth Gábor interjúja Andrásfalvy Bertalannal)	14
Az „ezeréves magyar elnyomásról” (Surján László).....	18
Trianon 100	20
Szomszédaink, a magyarok (Simon-Palov Judit beszélget Galán Angélával és Zámborszki Ákossal)	21
Lelkünk csordultig tele fénnel Simon-Palov Judit beszélgetése Harangozó Imrével	33
Nézzünk a sebeinkre, de ne a fájdalmunkra emlékezzünk (Kuzmányi István interjú Jelenits Istvánnal).....	44
Miben rejlik Trianon Húsvétja? (Szőnyi Szilárd interjú Vízi Elemérrel).....	48
Elszakadni az előítéletektől (Orosz Atanáz).....	51
Trianon 200	54
Kereszt vagy púp? (Székely János)	55
Mindig, mindig gondoljunk reá (Surján László)	58
A Duna-völgyi béke lélektani előfeltételeiről (Esterházy Lujza).....	75
A kocsmapolitika sosem gyógyította a trianoni sebeket (Tóth Gábor: Surján interjú).....	77
Állásfoglalás (Convivence Vallási Pluralizmus Kutatócsoport).....	82
Trianon 100. évfordulójára (Böjte Csaba)	84
Összetartozó emberiség (Sajgó Szabolcs)	86
A sorsközösségről (Molnár Imre Esterházy János élete és mártírhalála című könyvéből)	87
Az én Trianonom (Surján László).....	88
Bocsássunk meg és kérjünk bocsánatot! (Majnek Antal).....	90
Tárgymutató	92

Előszó

Ez az antológia voltaképp az alsóbodoki Esterházy Ifjúsági Találkozóra (2020. szeptember 11.) készült háttéranyag. A rövid életű, de hosszú hatású Trianoni szerződés centenáriuma és a nemzeti összetartozás éve alkalmából sok kiváló írás jelent meg. Ezeket a teljesség igényével szinte lehetetlen összegyűjteni, már csak azért sem, mert a folyamat még nem ért véget. A Charta XXI megbékélési mozgalom tizedik születésnapját ünnepelhetjük idén, így tehát érthető, hogy figyelmünk elsősorban, bár nem kizárólag azoknak a megszólalására terjedt ki, akik elkötelezték magukat a mozgalom mellett. (Vári Fábián László, Kiss Gy. Csaba, Székely János, Orosz Atanáz, Bőjte Csaba, Majnek Antal, Simon-Palov Judit, Molnár Imre)

A trianoni diktátum miért rövid életű? Történelmi szempontból talán másodpercnek sem számít az a tizennyolc év, amíg érvényben volt. 1938-ban már megkezdődött a felbomlása, és a világháború új szerződést hozott, nem a régit helyezte vissza jogaiba. (Kárpátalja Sztálin martaléka lett, Magyarország újabb három falut veszített). 2020 mégis Trianon centenáriumának jegyében zajlik, a román törvényhozás például június 4-ét emléknappá nyilvánította. Ez a nyolcvankét éves halott tehát él, és még sok gondot fog okozni. Nem valami betegség, egyfajta Trianon pszichózis károsítja a gondolkodásunkat, hanem a tények: az 1920-ban kisebbségi sorsra kárhoztatott emberek sorsa.

A XXI. század jövőképe sok szempontból aggasztó, de Közép-Európa számára felcsillantja a reményt is. A kötetben elsősorban nem magával a békekötéssel foglalkozunk, hanem előzményeivel, és keressük azt a megoldást, amely nem a történelem visszaforgatása, hanem előre menekülés, olyan Közép-Európa, amelyben minden itt élő ember örömét lelheti.

A gyűjteményben szereplő írások önállóak, ezért egy-egy gondolat több helyen is szerepelhet. Az egyes írások tetszőleges sorrendben olvashatók, de szívből ajánlom, hogy az anyaggal való megismerkedést Vári Fábián László Mindenki Trianonja című remek írásával kezdjék, majd Kiss Gy. Csaba Száz év után című áttekintésével folytassák. Ez a két cikk voltaképp az egész kötet bevezetője.

Mindenki Trianonja (Vári Fábián László)

A MEGTERVEZETT SORSCSAPÁS

A versaille-közel nagy Trianon palota nevét jó száz éve alig ismerte valaki a Kárpát-medencében. Megszületett azonban – dehogyan született, botrányos összeesküvések szereplői rángatták világra – a nevéhez kötődő békediktátum, s beláthatatlan időre belerágtta magát a köztudatba. Furcsa, talán restellnivaló is kimondani, hogy szülőföldem a nevét köszönheti neki. Az egykor észak-Keleti Felvidékként ismert négy vármegyei országrész új neve a magyar közbeszédben – a cseh podkarpatszka fordításaként – Kárpátalja lett. Ezért azonban nem jár köszönet.

A nagyhatalmak és a nyertes országok népei talán magalapozottan hitték, hogy a békeszerződéssel két legyet ütöttek egyszerre. Egyik az ölükbe hullott felbecsülhetetlen területi, gazdasági és politikai nyereség; a másik, ami nekik talán ennél is fontosabb, hogy ezzel elkezdődött az általuk pokolra kívánt magyarság régóta eltervezett, lassú sorvasztása. A tény azonban, hogy száz évvel a gyalázatos események után is erről beszélünk, azt üzeni a világnak, hogy homok kerülhetett a fogaskerek közé. Évtizedeken át a Miatyánk mellett Trianon nevével tért nyugovóra és ébredt minden felelős gondolkodású magyar, aztán jött egy hosszabb – történelmi léptékkal is mérhető – korszak, amikor kiejteni sem volt szabad az átkozott nevet, mert csattant már a revizionizmus vádja.

A rendszerváltozást követően időről-időre felröppent a hír, hogy letelt a 80 év, majd később letelt a 90 esztendő is, és az egykor titkosított záradékok értelmében a régi határok vissza fognak rendeződni. Mindig is tudtuk – a titkos záradékok hiányában – csak álhírek ezek, melyeket az időnként föl-fölhorgadó remény gerjeszt. Jusson eszünkbe, hogy Petőfit is folyton hazavárták a segesvári csatából. Az emberek, akiknek tudatát még nem torzította el teljesen Trianon, képtelenek voltak elhinni, hogy végképp le kell mondaniuk a csalárd módon elperelt magyar területekről. E hit erősítésére szoktuk idézni a Szózat szerzőjét, akinek hajlamosak vagyunk elhinni, hogy „Az nem lehet”. „De, lehet” ábrándít ki Márai Sándor túl a 20. század közepén, nagy elődjénél sokkal több rálátással a világtörténelemre. Lám, itt a 100. esztendő is, mégsem történik semmi. Azaz – dehogynem! Erről azonban majd később.

KÁBULATBAN

Hogy miként fogadta Ung-, Bereg-, Ugocsa- és Máramaros megyék lakossága a trianoni döntést, arról sokat és sokféleképpen lehetne beszélni, én azonban ugocsaiként állítom, hogy szép szavakkal semmiképpen. Ilyenkor hátrább a költészettel és a nemzeti romantikával is. Az említett megyék lakossága ugyanis etnikailag erősen vegyes, és ez a makacs tény minden szentencia-szerű kinyilatkoztatás előtt szigorú körütekintést igényel. Elképzelem, hogy 1920. június 5-én, amikor a viski vagy técsői gazda kiengedte a csordára a tehenét, vagy kiment a földjére kapálni, milyen érzésekkel tudott román, esetleg ruszin szomszédja szemébe nézni. Valószínűnek tartom, hogy lehajtott fejjel mondta ki az Aggyistent, mert egész éjszaka azon törte a fejét, hogy milyen lesz ezen túl köztük a szomszédsági vagy komasági kapcsolat. És hogyan ébredtek azon a napon a román, ruszin vagy szlovák honfitársak? Volt bennük annyi emberi érzés, hogy visszafogják magukban a káröröm kitöréseit? Eszükbe jutott egyáltalán a tájon ma is erősen otthonos „Emberek vagyunk” szólás magatartásának méltósága? Mindezt visszakövetni már nem áll módunkban, azonban arra több emlékező utal, hogy a legkisebb mezsgye-vita során csakhamar előtérbe került a származás, a nyelv, és elhangzott – az egyébként a hasonló

konfliktushelyzetekre jellemző – a „Milyen kenyeret eszel?” durva, megalázó kérdése. De mindez csak szóbeszéd.

A változás irodalmi feldolgozása már hitelesebb, sokkal hivatkozhatóbb. A beregszászi Tamás Mihály (1897-1967) kitűnő novellistát, regényíró-t hívom segítségül, aki mellesleg a Felvidék magyar irodalmának is elismert alkotója. *Két part között fut a víz* című kulcsregényében (Budapest, 1936) viszonylag friss élmények alapján próbálja megrajzolni a Beregszász környéki magyar lakosság Trianon utáni hangulatát. A mű főhőse Bodák Iván, a budapesti műegyetem hallgatója, aki a történet szerint a csehek által frissen megszállt szülővárosába, Beregszászba készül, s közben „...arra gondol, hogy holnap vagy holnapután egy kicserélt országba ér el, ahol minden megváltozott azóta, hogy eljött onnét.” A vonaton arisztokrata útítarsa azzal próbálja vigasztalni, hogy „Pár hónap kérdése az egész, de maguk csak legyenek készen... mi majd kívülről, maguk belülről.” Amikor azonban kiderül, hogy Beregszászba útlevelel kell, mindjárt el is lehet gondolkodni a fenti kijelentés felelőtlenségén. A főhős előtt ott a dilemma: melyik partot válassza? Budapestet-e, ahol diplomát kapott, a biztosnak tűnő jövőt, vagy Beregszászt, a vidéket, a poros másik partot, ahol a magyarság egy szempillantás alatt a többségi etnikumi státuszából kisebbségi helyzetbe került? A főhős, azaz a szerző egyértelműen állást foglal a szülőföldön maradás mellett, és ezen kívül a kisebbségi élet módját is meghatározza. „Én itt születtem” – mondja –, „az én hazám itt van, én itt akarok megélni a munkámból...” És otthon az okosok a passzív ellenállás lehetőségét latolgatva maguk is belátják, hogy minden átgondolatlan kísérlet hasztalan időpocsékolás lenne, merthogy az ellenállásnak a hatása is érezhető legyen, azt meg is kell szervezni valakinek. S amikor „A kábulat már engedni kezdett” – írja Tamás Mihály a regény harmada táján –, „az emberek hideg szemmel kezdték nézni az eseményeket, de senki se hitte, hogy az állapot állandó maradjon. Mindenki valami megváltó csodát várt. Abban az érzésben élt minden, hogy odaát még mindig lélegzik a húszmilliós magyar állam, és nem látta senki, hogy a túlsó oldalon egy agyonsújtott ember hever a porban, aki magán se tud segíteni, nemhogy még a gyerekei védelmére siethetne.” Nagyon lehangoló gondolatsor, nem is szabad mellette leragadni.

AZ ESZMÉLÉS

Aztán ha lassan is, de a helyben maradt, magára találó értelmiség soraiban elindul valami erjedésképe, s egy másfél évtizednyi, megerőltető küzdelmet követően már felállt Kárpátalján a magyar kisebbség nemzetiségi önvédelmi intézményrendszere. Kiépült az iskolahálózat, létrejött a magyar sajtó, megalakultak az érdekvédelmi szövetségek, a különböző szakmai, kulturális, hagyományőrző szervezetek és megerősödtek az egyházak. S mire mindez megteremtődött, elérkezett a várva várt változás. Fedinec Csilla, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató intézetének tudományos főmunkatársa 2015-ben könyvet adott ki *A Magyar Szent Koronához visszatért Kárpátalja* címmel. Azt mindannyian tudjuk, hogy a visszacsatolást euforikus hangulat kísérte. Azt viszont már kevesebben emlegetik, hogy az eufória elcsendesedésével a lakosság közérzetében érezhető, negatív előjelű változás következik be. Közigazgatási és gazdasági, ipari szakemberek százai érkeznek Kárpátaljára, hogy szervező és irányító munkájuk által beinduljon a termelés, meginduljon az élet, s erre nem tekint mindenki egyaránt jó szemmel, hiszen a segítők sem mind angyalok. Fedinec Csilla fontos körülményként hangsúlyozza, hogy a sok szempontból „köztes térnek” számító, összetett nyelvi és etnikai bonyolalmakkal szembenéző régióban nem fogadta egyöntetű lelkesedés a két évtizedes szünet után visszatérő magyar közigazgatást. „Minden drága, vissza Prága!” – járta a kissé már népi demokrácia ízű mondás, amit, ha nem is kell szentírásnak tekinteni, mindenféleképpen elgondolkodtató üzenet. A katonaviselt férfiak az alföldi, dunántúli őrmesterek fölényes, lekezelő

modorát sérelmezték, akiktől a legkisebb fegyelemsértésért is kijárt a „bűdös felvidéki kommunista” minősítés. Nem volt szép, de ettől sokkal durvább eseteket is emlegettek az ugyancsak besorozott ruszin-ukrán honvédek. Sokak szerint nem kellene emlegetnünk ezeket a dolgokat. Igazuk lehet, hiszen voltak a visszacsatolásnak ennél felemelőbb, az emlékezést kellemesebbé tevő vonatkozásai is.

PERMANENS TRIANON

Családunkra tekintve elsősorban a nagyszüleim nemzedékének okozott örökös gyulladásban lévő, váladékozó sebeket Trianon. Apai nagyapámat 1919 áprilisában, mert szekerét, lovait nem adta át önként és azonnal a Máramaros felől betóduló románoknak, öt héten át, heti egy alkalommal beidéztek Tiszaújlakról Nagyszőlőstre, hogy hátára verjék büntetése esedékes részletét, az alkalmankénti 25 botot. Az apám 1926-ban kelt születési anyakönyve szerint Ladiszláv, aki anyja méhéből egyenesen Csehszlovákiába érkezett. Én magam '51-ben már a második kisebbségi nemzedék tagjaként, mint Vasziliy láttam meg a napvilágot, pedig valójában mindketten Lászlók vagyunk. Gyerekeink anyakönyvezésénél – a később esedékes adminisztrációs problémák elkerülése végett – elferdíthetetlen utóneveket választottunk, miközben szovjet állampolgárból velünk együtt egy csapásra ukránok lettek ők is. Süldő gyerekként nekem még természetesen tűnt, hogy településünk határában a szovjet hadsereg egyik hírközlési zászlóalja állomásozik, és szívesen tartózkodtam a többnyire barátságos katonák közelében. De apáink – jól tudták, mi okból – megszállóknak tartották őket. Húsz éves koromra, amikor az én homlokomra is felkerült a vörös csillag, némi polgárjogi mozgalmi előélettel, már kellőképpen trianonizált tudattal azon elmélkedtem, hogy Poroszföldön, a szovjet hadsereggel állomásozó magyarként hogyan ússzam meg az előttem álló másfél évet? Katonatársaim szerint, mert latin betűs leveleimet nem tudták elolvasni, egyszerűen „francúz”, azaz francia voltam, az ő szemükben egyfajta külön, aki képtelen ellátni a rábízott katonai feladatokat, akit csak jó sorsa védett meg a hadbírástól. Holott a hiba ott történt, hogy nem saját hazám védelmére adtak a kezembe fegyvert. Én valóban hazátlannak éreztem magam, akárcsak nemzedékem tagjai. Ezt az érzést talán a leghitelesebben barátunk, S. Benedek András fogalmazta meg – a nevünkben is, még 1973-ban. *„Apáink csak nevet, gőgöt – hazát nem hagytak örököül. Papjaink csak jó tanácsot: tanulj tótul, törököül.”* Azóta is fáj a strófa kikezdhetetlen igazsága.

Az ungvári folyóparti sétány évszakonként más-más hangulatot áraszt. Ha kellemes az idő járása, általában a vízre néző padokat is elfoglalják az arra járók. Kovács Vilmos, boldog emlékeztű költőnk az őszi napsütésben üldögélt itt szívesen, s az érett gesztenyék kopogását hallgatva, magába mélyedve, népe sorsa fölött borongott, mert a vereckei úthoz kötődő látomásai nem voltak derűsek. Tartott egy bármikor bekövetkező újabb népvándorlástól, talán egy újabb szovjet inváziótól. *„Mert ez az út – kigyó bőre – kit nem vitt már temetőre, s ki tudja, még kit hoz erre, menni vele ölre, perre?”* – írta a '60-as évek végén, s félelme nem volt alaptalan. Ugyanekkor, ugyanezen a sétányon háborús trófeáktól zörgő zakókban kivénhedt szovjet hadfik, úgynevezett veteránok sétáltak, beszélgettek, ismerkedtek, mert voltak – hála az ő istenüknek – elég sokan ahhoz, hogy ne ismerjék egymást valamennyien. „Ön hol született, honnan érkezett Uzshorodra?” – kérdezi fülem hallatára az egyik. „Kirovográdból, már huszonkét éve” – feleli amaz, majd bizalmasan kacintva folytatja. „Igazán jó itt, az éghajlat is kitűnő, csak egy a probléma: még mindig sok itt a helybeli lakos.” Trianon tehát, amint tapasztalható, akárcsak a református ének szerint az Úr, az én gyermekkorom és ifjúságom idején is „csodásan” működött, de már nem párizsi, hanem moszkvai, aztán meg kijevei háttérrel. Ez utóbbi vonatkozás kapcsán elegendő, ha az ukrán nacionalisták és félkatonai szervezetek ungvári és beregszászi

fáklyás, magyarellenes jelszavakat ordítózó felvonulásaira emlékeztetek. Valóban jó érzés, még mindig felemelő Kárpátalján magyarnak lenni?

TOTÁLIS TRIANON

Bizony, már 100 éve! Magyarország emlékezik, Románia ünnepel. Oda arany eső, emide ragya és máig tartó sorsverés. Elég lehetne már a múltért-jövőért egyaránt bűnhődött népünk fojtogatásából! De Trianon továbbra is szorongat, működtetői végső vesztünkre törnek. Ha 100 éve még csak nemzetünk életfájának lombozatát vagdosták le, ma már gyökerére élesítik vágóeszközeiket. Ennek egyetlen oka, hogy még létezőnk és ellent merünk mondani a világ átfarmálására, a nemzeti gondolkodás és a kereszténység megsemmisítésére kiagyalt sátáni terveknek. Ma azonban már nem egyedül állunk a célkeresztben. Hinni szeretnénk, hogy nemcsak mellettünk állnak, de velünk is vannak azok a népek, akikben él a nemzeti szellem, akik a megváltó Krisztus keresztyére tekintenek. És velünk szemben – több mint 100 éve – a kozmopolitizmus, internacionalizmus, globalizmus, liberalizmus. Egy szuka kölykei mind, és erejüket egyesítve azt üzenik, hogy Trianon 100 éves szelleme újra aktív, csak ez alkalommal már nem elégszik meg a Kárpát-medencével – a fél világ kell neki. Micsoda zseniálisnak hazudott filozófiákkal és gazdaságpolitikai elméletekkel erősített stratégiát dolgoztak ki a konzervatív értékrend felszámolására! De amíg ez meghozza az eredményeit, a társadalmat addig is mételyezni kell. Sületlen marhaságokat sugárzó tévécsatornák százaival, a drogliberizálás szüntelen sulykolásával, a családcentrikus gondolkodás és a keresztényi értékek lenézésével, a nők szabadságjogaik harsány hangoztatásával (ide értendő az abortuszhoz való jogok követelése), a genderelmélet tételeinek erőszakos terjesztésével, a köztudatba való beültetésével. Vagyis: kitűzték a hagyományos, nemzeti értékekre épülő társadalmak átalakítását, s hogy a védekezésre állítható erőket mindjobban lekössék, kitalálták és bevetették a migráció csodafegyverét, amely rövid időn belül minden valamirevaló anyagi tartalékot fel fog emészteni.

A gazdasági válságok előidézői a jó ember köntösébe bújva, nagylelkűen és számolatlanul adnák a pénzt örökös törlesztésre, örökös adósságba kényszerítve a megsegítetteket. Mert pénzből olyan mennyiség halmozódott fel bizonyos körökben, amiből oázissá lehetne változtatni Afrikát és a bolygó valamennyi elszegényedett régióját. Csakhogy az nem lenne üzlet. Az örökös adósság – az már valami! Attól már csak fél lépés a modern rabszolgaság! Ez lenne az emberbarátság és a jogegyenlőség nyílt társadalma?

Európa nem hazudtolja meg magát, most is csendes, ahogyan Petőfi tapasztalta. nem hajlandó sem eszmélni, sem megszólalni. És nem szakad le az ég sem, amikor tudván tudja a világ, hogy arcátlanul hazudnak, a fehérre feketét kiáltanak egyre elszántabb és harsányabb kórusokban. És hallgatnak – mi mást tehetnének? – hajdani nagy szövetségeseink, az örökös vezeklés hipnózisában bódorgó, gyereknemzésre képtelen németek is. Ez már a totális Trianon!

Forrás: Együtt 2020/3 8-11. oldal

Száz év után (Kiss Gy. Csaba)

(Töprengés történelemről és emlékezetről)

Most az *évfordulóról* illik írni. Hetilapok, napilapok, tévéműsorok és rádióadások szólnak róla. Szakértők és hozzá nem értők beszélnek: higgadt elemzések és fölhabzó összeesküvés-elméletek sorjáznak egymás után. Közösségünk mentális vonásai jól látszanak az összképből. Lehet, van, akinek már sok is a századik év fölidézése. Összefoglaló áttekintést készíteni az emlékezésekről talán még korai, különösen, ha a nagyobb történeti munkákat is figyelembe kívánnánk venni. Mindenesetre jelen van a magyar közvéleményben és szellemi életben a Párizs melléki kastély. Néha kissé kinagyítva, mint nemzeti fátumunk emlékezhelye. Ezért csupán néhány reflexióra kívánok vállalkozni. Mint aki arra kíváncsi, miképpen változott és változik a száz év előtti eseménnyel kapcsolatban nemzeti emlékezetünk.

Személyes történettel kezdem. Izgalmas cikksorozat jelent meg 1967-ben Erdélyről a párizsi Le Monde-ban Michel Tatu tollából. Még egyetemistaként kikérem a lapszámot a Szabó Ervin Könyvtárban, és kezdem egy füzetbe másolni a szöveget. Folytatnám másnap, de nem hozzák ki az újságot, állítólag kötetni vitték. 1969-ben erdélyi utazásra készülök, s új magyar nyelvű útikönyv híján az 1940 és 1944 között megjelenteket kérem ki a Parlamenti Könyvtárban. A harmadik ilyen könyv után bekéretnek az irodába, ugyan miért olvasom ezeket a könyveket. Mert nincsenek magyarul útikönyvek Romániáról, mondom. Nem szabad elfelejteni, még ilyen szinten is próbálta ellenőrizni a kommunista hatalom a határon túli magyarok iránti érdeklődést. Évtizedeken keresztül ez tabu témának számított, sőt nacionalizmusnak, amit a diktatúra - 1956 után még inkább – a fő veszélynek tekintett.

Másfél hónappal június 4. után mit lehet mondani a megemlékezésekről, a történettudomány témával kapcsolatos új eredményeiről, a publicisztikai visszhangról és a közérzületről? Őszintén szólva nem bántam, hogy a járvány következtében elmaradtak a nagy nyilvános alkalmak, és a magyar kormány igyekezett szerény keretekben tartani a jubileummal összefüggő eseményeket. Egyáltalán nem mindegy, hogy ilyenkor az önsajnálát vagy az önvizsgálat a meghatározó.

1988-89 táján kissé tartottam attól, hogy kiszabadulnak a palackból az elfojtott érzelmek, és a határon túli magyarok helyzetével kapcsolatban felszínre jönnek szélsőséges nézetek, az annyi kárt okozó hazapuffogatások és csillogó délibábok. Szórványos esetektől eltekintve szerencsére nem így történt. Ennek az egyik oka akkor az ismerethiány volt. Becslésem szerint a magyarországi társadalomnak nagyjából az a 20 %-a volt erről valamennyire tájékozott, amelyik közvetlen rokoni kapcsolatokkal rendelkezett egyik vagy másik szomszédos országban. A hazai tankönyvek elég mostohán bántak a szomszédos magyar világgal. Tegyem hozzá: e tekintetben harminc év után sem következett be gyökeres változás. Érdeemes volna egyszer alaposan megvizsgálni, mit kell tudnia ma egy 8. osztályt végzett vagy érettségizett hazai fiatalnak a határon túli magyarokról. A néhány éve indított iskolai kirándulási programok a személyes tapasztalatszerzés lehetőségével nyilvánvalóan sokat segíthetnek. Mert a trianoni trauma nem csak a közösségi emlékezet vagy a történeti tudat kérdése, jóval fontosabb a múlt felé való fordulásnál az előre tekintés, a kapcsolatok építése, ápolása a magyar nemzetnek azon részeivel, melyeket határok választanak el tőlünk.

A magyar történettudomány műhelyeiben izgalmas vállalkozások indultak az elmúlt időszakban. A Lendület Trianon100 kutatócsoportja a fiatal középnemzedék ígéretes történészeivel - Ablonczy Balázs vezetésével - eredményes munkát végez, s neki magának is tanulságos könyve (*Ismeretlen Trianon. Az összeomlás és a békeszerződés története, 1918-1921*) látott napvilágot. Egyre jobban átláthatóvá válnak a békeelőkészítés egyes nagyhatalmak szerinti részletei, továbbá az egész országban 1918 végén kirobbant mély társadalmi és gazdasági válságnak, a fölborult rendnek számíthatatlan világa (amelynek több áldozata volt, mint a vörös- és fehérterrornak együtt). Két évvel ezelőtt jelent meg a sorsdöntő hónapokról Hatos Pál új szempontokat kínáló munkája: *Az elátkozott köztársaság – Az 1918-as összeomlás és forradalom története*. Újabb és újabb mozaikok gazdagítják képünket erről az időszakról: a katonai ellenállás lehetőségeiről, meghatározó politikusok pályájáról, egyes régiók történetéről, a „két-rész államokról” (tudományos konferencia is tárgyalta őket). Szegeden pedig hét kötetes vállalkozás készül a békediktátum történetéről Gulyás László főszerkesztői irányításával. Tavaly ősszel látott napvilágot a sorozat első darabja (*Trianon nagy háború alatti előzményei, az Osztrák-Magyar Monarchia bukása 1914-1918*), melyben 31 szerző munkája található. De ebben a sorban említendő Egry Gábor néhány évvel ezelőtt megjelent monográfiája: *Etnicitás, identitás, politika. Magyar kisebbségek nacionalizmus és regionalizmus között Romániában és Csehszlovákiában, 1918-1944*).

A hiánytételek közé tartozik, hogy viszonylag szerény történetírásunk jelenléte a nemzetközi közegben. Pedig ebben a kérdésben meglehetősen fontos volna, hogy mind angolul, mind a szomszédjaink nyelvén olvasni lehessen a magyar kutatási eredményeket. Mindmáig erősek a velünk kapcsolatos negatív előítéletek. Magának a békediktátumnak az említése is gyakran a magyar nacionalizmus rémképeit hozza elő külföldön. Azt hinné az ember, elkoptak már valamennyire a régi előítéletek. Sajnos nem. Meglepetéssel kellett például tapasztalnom, hogy kisebb szélvihar kerekedett a horvát sajtóban (persze a választások előtt) abból, hogy a magyar miniszterelnök sátorlajaujhelyi beszéde kapcsán az emlékmű egyik táblája Fiumét mutatta, és a rajta olvasható *Tengerre, magyar* föliratot magyar tengernek fordították. Magyarország és a magyar történelem szomszédsági képének alakításában jelentős a mulasztásunk. Nem vettük figyelembe a kedvező tendenciát a szlovák értelmiség egy részében. Alapos elemzésekre és cselekvési tervekre volna szükség. Mégpedig országok szerint más és más módon elkészített tervekre.

Talán a szakmai eredmények hozzájárulnak majd a békekötéssel kapcsolatos ködképek, mondhatnánk mítoszok eltűnéséhez. Belekerülnek majd a tankönyvekbe a tények, s idővel a közvélekedés részévé válnak. Ám tudjuk jól, a történelmi emlékezet nem föltétlenül racionálisan működik. A nemzeti tragédiákhoz szükségesek szoktak lenni önfölmentő magyarázatok, az ideológiák vezérelte motiváció – a bűnös bal- vagy jobboldalról. Ismeretesek a bűnbakképzés mechanizmusai. Kellenek a megnevezhető felelősök, legyenek itthoniak vagy külföldiek. Nyilvánvaló, hogy a békekötés tényét nem lehet egyetlen okra visszavezetni. A magyarázat során nem lehet eltekinteni a politikai-társadalmi előzményektől, az országban a XIX. század végétől erősödő nem magyar nacionalizmusok tényétől, a nemzetközi politikai meghatározottságoktól, a hazai politikai elit tétovaságától, egyes szereplők tragikus vétségeitől. „...lehetett volna másképp? Minden bizonnyal.” – olvassuk Ablonczy Balázs könyvében. De végül így lett. Ezzel kell szembe néznünk.

Úgy tetszik, a történetírásról júliusban indult publicisztikai vita más nyomokat követett. A vitázók egy része kizárólag a szabadkőművesekben véli fölfedezni a fő felelősöket. Függetlenül

attól, hogy ebben a sokfelé kanyargó mozgalomban különböző fölfogású személyek vettek részt, és nemzeti hovatartozás szerint is eltértek politikai elképzeléseik. Bizonyára lehet még tanulságos nyomokat, motívumokat találni ebben a körben, hiszen a nyilvánosságot kerülő mozgalom tevékenysége konspiratív jellegű volt, ám az nehezen elképzelhető, hogy mindent eldöntő hatása lett volna e kapcsolathálózat valamely részének a békekötésre. Viszont titokzatosága miatt különösképpen alkalmas történeti mítosz megalkotására. Megvolna tehát eszerint az áruló. Ahogy évszázadok óta szükség volt a szerbeknek árulóra a rigómezei vereség magyarázatához, vagy gondoljunk a világosi fegyverletételre és Görgei tábornok szerepének egyoldalú minősítésére.

A trauma földolgozásához igazi – nem könnyű – leckét Székely János szombathelyi katolikus püspök pünkösdi szentbeszédéből kaptunk. Első lépésként, magyarázta, merjük kimondani fájdalmunkat. Az okok között nem szabad megfedkezni a magunk felelősségéről sem, hiszen a magyar politikai elit gyakran nem értette meg a velünk együtt élő népek törekvéseit. A legnehezebb lépés: megtanulni átélni a szomszédos népek örömét, hiszen ami nekünk veszteség volt, nekik eredmény. És ami a legfontosabb: tanuljunk meg talpra állni, újra építenünk a hazát. A Zsidókhöz írt levelet idézte: „... a lecsüggesztett kezeket és az ellankadt térdeket egyenesítétek föl” (12. rész, 12 vers). Befejezésül pedig azt hangsúlyozta, hogy meg kell találnunk a szomszédos népek kezét, hiszen Isten testvérként helyezett bennünket egymás mellé.

Forrás: Bécsi Napló 2020. július-augusztus

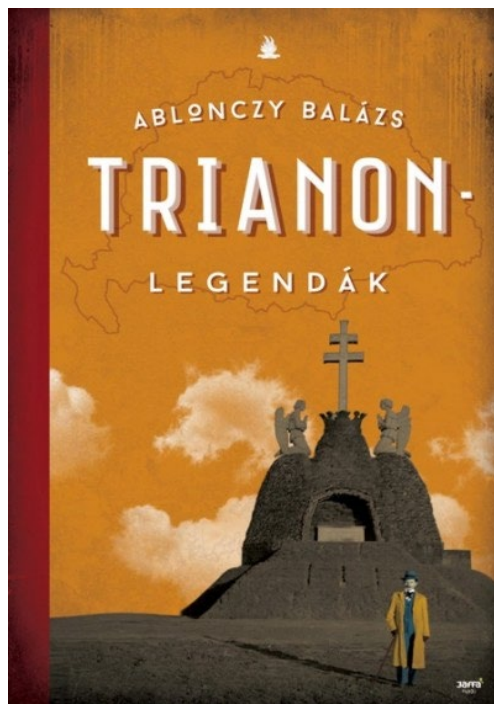
1920 június 4-e a magyarság számára az igazságtalanság és reményvesztettség napja lett 1000 éves történelmében. A szomorúság rezignáltsága alatt azonban idővel egy újfajta erő magvai kezdtek szárba csökkenni: az összetartozásé.

Ma Trianon fájó emléke a nemzeti összetartozás ünnepe is egyben. 100 év után generációk nőhetnek fel úgy, hogy farkasszemet nézve a múlt rideg valóságával egy olyan jövőt álmodhatnak, amely a gyűlölet és a bosszú helyett a szívek és lelkek egységében felépülő haza képét látja határokon innen és túl.

trianonszaz.hu

Előzmények

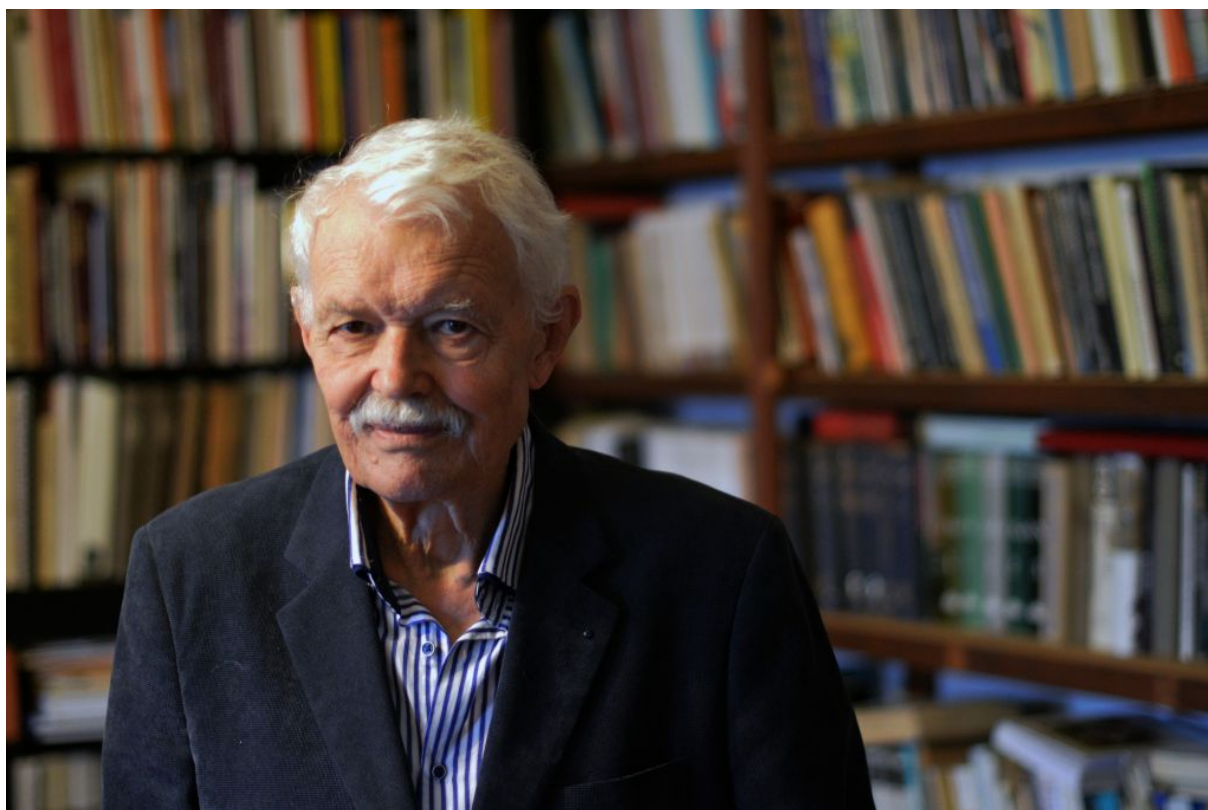
Sokan és sokféleképp írnak arról, hogy mi vezetett hazánk feldarabolásához. Egy-egy részkérdésről éles vita is kialakult, így például a szabadkőművesek szerepéről. Ahhoz, hogy ne legyünk továbbra is a különféle Trianon legendák rabjai, nem elég elolvasni ezeknek Ablonczy Balázs-nak e témáról szóló remek írásait, hanem világos képünk kell legyen legalább két dologról. Először is arról, hogy a tragédiába torkoló folyamat igen régen kezdődött, még akár az ország tényleges feldarabolása is visszavezethető a XVI. század elejére. Másodszor arról, hogy bármennyire is igazságtalan, méltánytalan, szakszerűtlen és aránytalan volt maga a döntés, a rávezető úton mi magunk is hibáztunk. A magyar nemesi nemzet fogalomnak bár számos hibája volt, de lényegét tekintve befogadó jellegű volt. Amikor a nemzetből már képtelenség volt kizárni a nemességgel nem rendelkező polgárokat, a többnemzetiségű országban a legnagyobb létszámú magyarság már kirekesztette a nem magyar ajkú polgártársakat. Most nem az a lényeg, hogy ezzel igazolható-e a trianoni diktátum (nem igazolható), hanem az, hogy hibáink el nem ismerése reménytelenül erős falat emel mindennemű kibontakozás elé.

Trianon nem csupán az első világháború következménye! (Tóth Gábor interjúja Andrásfalvy Bertalannal)

– Trianon századik évfordulójához közeledve mit tudunk mondani, mi vezetett Magyarország széteséséhez?

– Trianon nem csupán az első világháború következménye, hanem egy sok évszázados elhibázott, a magyar arisztokrácia érdekeit kiszolgáló politika része, melyben a népet, a magyar parasztságot folyamatosan megfosztották életterétől és lehetőségeitől. A hódoltság után a bécsi udvarnak egyszerűbb volt a magyar arisztokrácia igényeit kielégíteni, mint nagy társadalmi, szociális változásokat és földosztást végrehajtani.

Andrásfalvy Bertalan dolgozószobájában (Fotó: Tóth Gábor, Vasárnap.hu)

Az első világháború lezárása során Magyarország ellenségei azzal érveltek, amit sok száz esztendővel azelőtt a magyarok is írtak magukról: *Werbőczy István* 1514-ben megjelent *Tripartitumában* ugyanis kimondja, hogy a honfoglalók utódai csak a magyar nemesek. Tehát az egész magyar parasztságot, a népet kitagadta a nemzet tagjai közül!

Ez a gondolat Trianonkor, a Beneš-dekrétumok esetében is megjelent: azaz, hogy nincs magyar nép, csak magyar urak vannak és más ajkú, elnyomott szolganépek. Az első világháború után szomszédjaink egyetértettek abban, hogy a magyar urak nagy földbirtokait fel kell osztani az országból megkapott részekre, és azt betelepíteni saját embereikkel. A francia küldött a békediktátum megfogalmazásakor így érvelt: „Nem kell meghagyni a trianoni kis Magyarországot sem, mert nincs magyar nép, csak magyar urak vannak. A nép szlovák, román, szerb vagy éppen német”.

Ezzel az érveléssel még az 1980-as években is találkoztam a szlovákok között.

– A középkori Magyar Királyság csúcsán kezdődött meg a nemesek és a parasztok konfliktusa?

– Nem, már jóval előbb. Sajnos elmondható, hogy a történelmünket a magyar nemesek tették tönkre. 1222-ben a sokak által felmagasztalt *Aranybulla* nem más, mint a nép mellé állt király hatalmának a csökkentése, de úgy is mondhatnám, hogy az a nemesi nemzet önző kapzsiságát kiszolgáló irat.

Az 13. században meginduló marhaexport volt az, ami komoly érdekelletéket teremtett a nemesség és a parasztság között. A nagyállattartáshoz legelők kellettek, melynek következtében pusztává tették az Alföldet. A történelemkönyvek ma is azt írják, hogy azért jöttek a honfoglaló magyarok a Kárpát-medencébe, mert itt az Alföldön a nagyállattartó életmódhoz szükséges szteppék voltak. Ez azonban nem igaz. A magyar urak változtatták legelővé a tájon addig sokoldalúan gazdálkodó, vízgazdálkodásban is jártas magyar falvak tömegeit.

Erőszakkal elvették a földjeiket, hogy azon legelőket létesítsenek, hiszen a magyar marha keletre lett egész Európában. Felnevelték a szarvasmarhákat, majd saját lábukon vezették őket nyugatra. A nemesek anyagi haszonszerzése vezetett oda, hogy Debrecen határában 30, Kiskunfélegyháza körül legalább 15 falu is elpusztult! Tudjuk a neveiket, a régészek többüknek ismerik helyüket is. A magyarság példátlan önpusztítása a már 13-14. századtól megkezdődött, a magyar nemesség kizsákmányoló szemlélete pedig a hódoltság után sem változott meg.

– Mi történt a török kiűzése után?

– A magyar nemesség mohósága továbbra is megmaradt. Az 18. század elejétől a magyar földesurak elkergetik a jól dolgozó, de öntudatos magyarokat és székelyeket, s helyükre románokat telepítenek be. Ők olcsóbban dolgoznak és a könnyen pénzzé tehető állatállománnyal érkezik a korábban a színmagyar lakta vidékekre. *Wass Albert* is megírta, hogy saját ősei is elűzték magyar parasztjaikat!

Ismerünk 17-18. századi levelezéseket, feljegyzéseket melyek beszámolnak arról, hogy volt olyan falu, ahol azelőtt egyetlen egy román sem volt, de húsz-harminc év múlva már román többségű lett! Trianon tehát nem az első világháború elvesztésével kezdődött, hanem jóval korábban.

– A bécsi udvarnak milyen szerepe volt abban, hogy a magyar parasztság ne tudjon meg erősödni?

– Mária Terézia szétverte a paraszti közösségeket, és a földesuraknak kedvező politikát folytatott. Hol van még egy olyan erőszakos európai uralkodó, mint ő? 1764-ben a határőrszervezések miatt tárgyalni összejövő, tiltakozó székelyeket lemeszárolták, gyerekekkel, asszonyokkal együtt. Hol volt még egy ilyen eset? Ezt Európában az ellenségével sem tette meg egy uralkodó, mert az olyan elítélést váltott ki, de Magyarországon a magyar királyné, akit ma is „kegyes királynéként” említünk, megtette ezt Madéfalván a székelyekkel.

Akkor székely családok ezrei hagyták el Erdélyt. Volt még egy nagyon jelentős kivándorlásuk – melyet a történetíróink gyakorta meg sem említenek – az 1870-es években. Addigra teljesen kisemmizték a székelyeket, pont akkor, amikor a románok a térségben erőre kaptak. Egy példát említek csak: a 19. században megalakult az *Erdélyi Románok Szövetsége*. Ehhez csatlakozott majd a bukaresti ifjúság, az értelmiség is. Létrehoztak egy nagy pénzalapot, egy bankot ez volt az *Albina Bank*. Az Albina pedig minden románnak, aki magyar házat vagy földet vett, annak kamatmentes kölcsönt adott! Fölvásárolták az eladósodott magyarok és székelyek birtokait, akik nem bírták a rájuk nehezedett terheket megfizetni.

Több mint százezer székelyt üldöztek el Erdélyből a 19. század végére. A magyar bankok megbízásából magyar csendőrök kergették ki házaikból, lakásából az eladósodott székelyeket. Ezek

a székelyek fogták a kis holmijukat, és kimentek Moldvába vagy Bukarestbe. Akkor lett Bukarest a második legnagyobb magyar város. Több magyar élt akkor ott, mint Szegeden! A román fővárosban már nem tudtak földet kapni, így ipari munkások lettek, majd asszimilálódtak.

A századfordulóra a hatalom birtokosai megszegényítették, ellehetetlenítették a magyar parasztokat, székelyeket, ezért elmenekültek az országból. Másfél millió ember hagyta el Magyarországot. Ha ők itthon maradnak, akkor sok minden egészen másképpen alakult volna 1918-ban is! A magyarság másik nagy problémája az egykézés volt, mely, ha nem így alakul, akkor ma a Kárpát-medence nagy részén magyar többség lenne.

Az egykézés nagyobb kárt okozott, mint a két világháború összesen. Nem szoktunk beszélni arról sem, hogy Magyarország lélekszámához képest a legtöbb katonát vesztette az első világháborúban. Magyarország adta a legnagyobb véráldozatot, és hogyan jöttünk ki a háborúból? Hogy még Ausztria is kap egy darabot Magyarországból!

Mindez miért alakult így? Mert 1867-ben a földesurak érdekében *hitbizományi törvényt* hoztunk, lemondtunk minden földreform lehetőségéről, átadtuk a pénzügyet, a hadügyet, a külügyet az osztrák kormányzónak, és ezért keveredtünk bele az első világháborúba.

– A békediktátum után mi jelentette a legnagyobb problémát Magyarországon?

– Az, hogy nem került sor a földosztásra. Magyarország megtartotta azt a torz birtokstruktúrát, ami Mária Terézia idején kialakult. Ráadásul a megcsonkított országban az aránytalanságok tovább folytatódtak. A Horthy-korszak idején egy arisztokrata kevesebb adót fizetett egy hold föld után, mint a három-négy holdas törpebirtokos! Nem vagyok Horthy-ellenes, de nyíltan kell beszélni ezekről a konfliktusokról, mert ezek nagyban hozzájárultak az ország és társadalmának széteséséhez.

Óriási ellentétek teremtődtek Magyarországon a második világháború után is. Egész Európában a legmegosztottabb társadalommá vált a magyar. Feljelentések, koncepciós perek tízezrei is példa nélküliek még a vasfüggöny keleti oldalán is. Az állandó ellenségkeresés talán annak is az oka, hogy nem tudjuk egymást eléggé megbecsülni, szeretni. Az *Andrássy út 60*-ban és a *recski kényszermunkatáborban* nem oroszok verik és kínozzák meg a magyarokat, hanem magyarok! Az, hogy mindez megtörténhetett, nagyon mély társadalmi okokra vezethetők vissza.

Ennél az örökös ellenségkeresésnél visszautalnék egyetemi tanáromra, *I. Tóth Zoltán* történészre, akit 1956 októberében agyonlőttek. Néprajz-román szakos hallgató voltam, és ő tanította nekünk a román történelmet. Tudtam, hogy az 1848-49-es szabadságharc leveréséből a románok is bőségesen kivették részüket, azt viszont tőle tudtam meg, hogy volt egy román értelmiségi réteg, aki a magyar forradalommal és annak eszméivel szimpatizált. Kérdeztük I. Tóth Zoltántól, hogy a magyar szabadságharc leverése után mit csináltak azokkal a románokkal, akik támogatták a magyar szabadságharcot. Elmondta, hogy nem csináltak velük semmit, hiszen ugyanolyan románok voltak, mint ők. A románok érdeke volt, hogy ne bántsák, hanem minden körülmények között segítsék egymást.

Ez a szemlélet sajnálatosan kevésbé van meg bennünk magyarokban, számos történelmi és társadalmi válság ennek is köszönhető.

– Mit tehetünk ma a trianoni sebek gyógyulása érdekében?

– Elsőnek is a magyar történelemről nyíltan és a lehető legteljesebben kell beszélünk, azokról az eseményekről is, amelyek fájók vagy éppen nincsenek megírva, túlhangsúlyozva a történelemkönyveinkben! Továbbá a magyarságnak mindent meg kell tennie ahhoz, hogy közösségeket hozzon létre. *Kopp Mária* a rendszerváltoztatás után nem sokkal megírta, hogy a magyar nép azért beteg, mert alig vannak társadalmi kapcsolatai. A legkisebb közösség a család, de

idehaza minden második házasság felbomlik, a gyermekek száma nem éri el átlagban az 1,5-öt sem!

Egy német átlagosan három-négy csoportnak, közösségnek a tagja: egy horgásztársaságnak, egy teniszkлубnak, egy kórusnak, egy egyházi felekezetnek, egy pártnak stb. Magyarországon pedig elmagányosodott emberek milliói élnek.

Az emberi kapcsolatok felvételének egyik módja a művészet, a szépség megalkotása és annak befogadása. A kellő művészeti, esztétikai nevelést kell az iskoláknak előtérbe helyezniük, hiszen a lényeg végül is az, hogy egymásnak örömet okozó tagjai legyenek. Így alakulhatnak ki tartós közösségek is. Akár ének-, akár tánccsoportba jár valaki, az létfontosságú, hiszen ezek alkotják meg az emberi kapcsolatokat. A közösség élménye pedig nagyobb, mint a versenyé.

A versenyben a cél az, hogy legyőzzük a másikat. A néphagyomány azért tudott valamennyi magyar népet megtartani a Kárpát-medencében, mert következetesen minden versenyt kiirtott. A népi játékokban nincs első, második, harmadik, csak szerepcsere! Így mindenki mindig boldognak érezheti önmagát.

Hazánk évszázadok óta a gyökeres ellentétek országa. Ezen kell változtatni mindannyiunknak! A Kárpát-medencei magyarság jövője olyan lesz, amilyené tagjai egymáshoz fűződő kötelékei, szeretetkapcsolatai alakítják.

Forrás: vasarnap.hu

Az Aranybulla emlékmű Székesfehérvárnál, a feltételezett kihirdetés helyén. A sötét felhők, mintha Andrásfalvy professzor mondanivalójára utalnának.

Az „ezeréves magyar elnyomásról” (Surján László)

„Mielőtt bármit mond, kijelentem, hogy az ezeréves magyar elnyomás gondolatát felejtsük el, ilyen ugyanis nem volt.” Ezekkel a szavakkal fogadott egyszer a Szlovák Köztársaság budapesti nagykövete. Jól esett, viszont a nem magyar ajkú polgártársaink két évszázados elnyomását el kell ismernünk, különben épp oly hiteltelenek leszünk, mint azok, akik az ezeréves sanyargatást szajkózzák. 1817-ben a Tudományos Gyűjteményben¹ „Észrevételek a Posonyi Tót Újság kis-sebbítő Homlokírása ellen” címmel E.P.N.P monogrammal megjelent egy írás. Bár mondani-valója már megjelenésének idejére okafogyottá vált, mert az általa kifogásolt szöveget megvál-toztatták, az ismeretlen szerző írása fontos. A cikk elsősorban azoknak szól, akik szerint ele-inknek a velünk együtt élő nem magyar ajkúakkal való bánásmódja kifogástalan volt. A szöveg eredeti szóhasználatát és helyesírását megtartottam.

„Én Magyarországban Magyar Nemzetet esmérek, szívesen megvallom azomban, hogy ezen Nemzetet a' felvessebb számú Uralkodó Magyarok, Honnyunkban békességesen lakozó, s talán részről megis magyarosodott 's characterizálódott Tót, Német 's a' t. atyafiakkal együtt formál-ják, minden mái virágzó Nemzetek'pé Idájára: mellyek eleve maroknyiak, csak belső szapo-rodás, 's Külföldiek' özsze elegyedése által nyomulván előbbre, lettek nagyokká. —

A' számos sisegő Patakok szülik a' nagy folyókat, ezek pedig a' széles terjedésű Tengereket: úgy a' magánosan sinlödők a' gyülevész csoportokat, ezek pedig nemzik a' Nemzeteket. A' ne-vezetes Dunába sok kisebb, nagyobb folyamok ömlenek; de azért híres neve változást nem szenved, sőt azok vele eggyesülnek. — Az alább való egy két itcze töltelék, a' nemessebb bor-nak kellemes ízét, hathatós elejét, 's többi tulajdonságait el nem rongálja, hanem azzal nem különböztethetőleg özsze keveredik. — Hasonló ezekhez a' Nemzetek sorsa, mellyek ugyan felveszik a' külső idegeneket, de soha sem azért, hogy kebeleikben új Nemzetet formáljanak, hanem, hogy velek eggyé olvadjanak. —

Vitéz Eldődink Ázsiai Nagy Magyar Országból ide költözködvén, vér patakokkal foglalták el mái lakhelyünket; s léptsőnként haladván az udvariságban, az üdökhöz, környüállásokhoz mér-sékelve elég bölcs Alkotványt szerzetek; olly arányzással, hogy az, a' Magyar Hazát, 's Nem-zetet nyelvével eggyütt örökösített: a' meghódoltattakat, vagy az utóbb bebocsájtott Külföldie-ket, — ha annak pártfogása alatt élni akarnak — szerencséltesse, boldogéttsa, — E' nézőpont-ból vizsgálván a' dolgot, a' Magyarnek Hazájában való Nemzetisége nyilvánágos. — El nem gondolhatom tehát kiket tárgyo-z az említett Tót Újság' illetlen Homlokírása? A' Magyarokat bizonyossan nem; mivel a' Tót nyelvet nem tudják, 's vagyon nekik Magyar Nemzeti Újságjok: Honnyukban lakó Tótokat sem, mivel előbbi előadásom' értelmében Magyar Országban Ma-gyar Nemzet vagyon, nem pedig .Tót. — A' többi különböző nyelvűeket sem, mivel a' Tót Nemzetiség reájok nem alkalmaztatható. —>Es így botránkoztató álom, vagy gúnyoló köl-temény a' Magyar Országi Tót Nemzet. — Ha vagyon Országunkban Tót Nemzet; bizonyára va-gyon: Német, Oláh, Görög, Örmény, Vendus, Zsidó, Czigány is, mivel ezek mind lakosi Hazánknak, de ez nem kétkem a' Kiadó Urnák is képtelenségnek látszik. — Továbbá homlok özszeütközik a' megjegyzett Tót Újság' rágolmazó Czimje a' Nemzetiség kitételével; — tudni-illik az a' Köztársaság nevezethetik Nemzetnek, melly önnön magából veszi polgári életének minden formáit, változásait, functioit; — vagy mellynek tagjai már eleve is önként, és megha-tározott célból egyesültek, 's utóbb is minden határozásokat önnön belső, vagy is maga erejéből, 's természetéből fejtett ki. Úgy de ezen kitétel Hazánkban egyedül az Uralkodó Magyarokra illik; kiknek tulajdona lévén a' Magyar Honny bizonyos üdőkben megjelennek az Országos Gyűlésen a' Törvényhozás', 's a' többi Haza-javát elősegéllő eszközökről tanácskozás végett. — - Tagadhatatlan tehát a' Tót Újság' Kiadójának, vagy tudatlanságból esett nagy hibája; vagy az

¹ 1. évfolyam 12. kötet 116. lap. A közölt részlet eredeti szóhasználatát és helyesírását megtartottam.

Uralkodo Nemzet' becsét lealacsonyító törekedése : ki tudniillik a' Magyar Törvény' bátorsága alatt élván, a' Magyartól a' Nemzetiséget, vagy tudatlanságból megtagadja: vagy a' Haza' kebelében rosz szándékkal Tót Nemzetet akar alkotni.”

A szerző őshonosokat (meghódítottakat) és befogadottakat különböztet meg. Minkét csoport előtt nyitva az út a magyarosodás felé, de nemzeté fejlődésről szó sem lehet. Kétszáz éve, bár valójában multikulturális ország voltunk, nemzetállamként viselkedtünk, s ezt a hibát követik el most szomszédaink is. A bosszúra százév elegendő lehetne. Nekünk azonban minden érvünk megsemmisül, ha nem ismerjük el azokat a hibákat, amelyeket eleink elkövettek, s amire a fenti szöveg egyértelmű bizonyíték, még akkor is, ha a Dunába ömlő kisebb folyókkal való példálózás szellemes és találó.

2. Észrevételek a' Posonyi Tót Újság' kissebbítő Homlokírása ellen. *)

Minden csinosodottabb Nemzeteknél , részről a' természeti Törvény, részről a' kijelentett Vallás, és az Országos Alkotvány kötelezik a' honnyi polgárt kölcsönös türedelemre, felebaráti szeretetre, és az innen szükségképpen folyó nemzeti boldogság' előmozdítására. — Hogy e' hármos szent kötelességet Édes Magyar Hazánk' kebelében nagyon sértegeti a' Posonyi 'Tót Újság' Szerzője, héti Újságának nyomban következő becsstelen Homlokírása megvalósítja. —

T y d e n n j k ,

aneb

Cysařske Hráłowske Národny Nowiny z obzwlásstnjho cřs. křál. dowolenj pracřanákładem Giřjho Palkoviče w Presspurku wydanř.

H é t i l e v é l .

vagy

Császari, Királyi Nemzeti Újság, különös Cs. K. Privilegiommal kidolgoztatott, 's ünnön költségén kiadatott Palkovics György által Posonyban.

Az E. P. N. P. jelzéssel írt cikk azon háborog, hogy Palkovič úr **nemzeti** újságot merészelt tótul kiadni.

Trianon 100

Az első, akkoriban Nagy Háborúnak nevezett világégés lezárásának centenáriuma kihívást jelentett a Kárpát-medence államai számára. Nyugaton nem kellett tartani az évfordulótól, mert évtizedekkel ezelőtt rendezték egymás között a múltat, voltaképp ez az európai összefogás első és a mindennapok számára talán egyedüli eredménye. Mifelénk nem ez a helyzet. A Charta XXI mozgalom jó időben felkészült és csillapítani igyekezett az indulatokat. Aradon már 2017-ben rendeztünk egy román-magyar konferenciát, amelyen világosan megfogalmaztuk, hogy ami az egyik félnek bánat, az a másiknak öröm, s ezt mind a két félnek el kell fogadnia. Hivatalos részről egyedül Románia reagált rosszul, aminek talán elsősorban belpolitikai okai voltak. Itthon viszont az évforduló alkalmából sok jó írás, interjú született. Ebben a részben most ezekből közlünk néhány igen figyelemre méltót. Úgy tűnik, hogy túljutottunk azon, hogy június 4-én az elvesztett területek méretéről, a veszteség nagyságáról emlékezzünk meg. Egyre többen keresik a megoldást, s ez roppant jelentős változás.

Szomszédaink, a magyarok **(Simon-Palov Judit beszélget Galán Angélával és Zámborszki Ákossal)**

SPJ.: - Trianon. Az országcsonkolás 100. évfordulóján változatosan, de a magyarok számára jobbra fájdalommal megközelített téma. A kárpátaljai Aknaszlatina kisiskolájában gyerekek azonban a sejtjeikben hordozzák Trianont és annak minden emberi következményét. Galán Angéla (GA) riporter és Zámborszki Ákos (ZA) rendező látogatták meg őket, hogy rajtuk és számos sorstársukon keresztül megmutassák nekünk, a maradék Magyarországon maradtaknak, miképpen élnek, hogyan gondolkodnak és hogyan alkalmazkodnak új szomszédaikhoz.

Szomszédaink a magyarok. - A szerzőpáros a mai Karcolat vendége.

SPJ.: - Galán Angélával és Zámborszki Ákossal akkor találkoztam először, amikor a Charta XXI. megbékélési mozgalom egyik Jean Monnet estjén megajándékozta a mozgalom vezetője őket egy Jean Monnet emlékéremmel, amit azért szoktak adni, mert az illető, aki kapja, az nagyon sokat tesz a közép-európai népek megbékéléseért. Ezek voltak ti. Méghozzá azzal a filmsorozattal, amit több részletben, egyszer 2013-ban, egyszer 2019-ben mutattatok be, és amelynek a címe Szomszédaink a magyarok, és méltatlanul kevesen ismerik. Ezen a 2019-es bemutatón azt éreztem, hogy ez az a film, amit tényleg mindenkinek meg kéne nézni, mert egy kicsit többet megértenénk abból, hogy mit jelent magyarnak lenni. És akkor induljunk el innen! Számotokra mit jelent magyarnak lenni? Ez esetetekben különlegesen érdekes kérdés, majd remélem, hamar kiderül, hogy miért.

GA.: - Hú, hát ez nehéz kérdés, mert erre nem készültem. Mit jelent? Annyi mindent, hogy nem tudnám így tételesen felsorolni. De alapvetően azt gondolom, hogy akkor tudjuk elmondani azt, hogy valakik vagyunk, vagy valahová tartozunk, amikor felvállaljuk. Közösséget vállalunk annak az adott nemzetnek, kulturális körnek összes gondjával, bajával, jó és rossz dolgával, feladataival. Amikor úgy érezzük, hogy dolgunk van azzal a közösséggel. Én mindig így éreztem már akkor is, amikor még nem Magyarországon éltem, hanem Szlovákiában, hogy nagyon mélyen tudok kapcsolódni a magyarsághoz, és úgy érzem, hogy dolgom van azzal, hogy én történetesen magyarnak születtem. Tehát feladatot jelent a számomra, felelősségvállalást, erős vágyat arra, hogy megértem, hogy mi módon fonódik össze a sorsunk az összes többi Kárpát-medencei néppel is, hogy megértem őket, megértem azt, hogy mit jelent az, hogy kicsit magányosan, de közben meg örök szomszédságban kell, hogy együtt éljünk az itteni népekkel. Szóval nagyon sok mindent jelent, elsősorban azt, hogy közöm van ahhoz a kultúrához, amibe beleszülettem.

SPJ.: - Ákos?

ZÁ.: - Én számomra, mert én zentai születésű vagyok, vajdasági, magyarnak lenni valahogy mindig olyan érzés, hogy más vagyok, mint a többség. Mert valahogy itt vagyunk egyedül bezárva Európa közepén több mint ezer éve, és senkivel sem tudjuk megtalálni a rokonságunkat. Egy picit mások vagyunk, mint a többiek. Közösséget vállalni a többi magyarral nagyon fontos. A magyarságot, mint olyat úgy megélni, hogy az a mindennapokban is fontos szempont, az különleges élmény. Azt gondolom, hogy mindenki számára jó lenne, ha eljönne ez a pillanat, amikor megérzi ezt az élményt, mert ez fontos és jó élmény szerintem.

SPJ.: - Ebből a néhány mondatból már kiderült, hogy Angi a Felvidékről származik, de már csak félve merem használni ezt a szót, és aztán majd kiderül az is, hogy miért. Ákos pedig a Délvidékről, és ezt sem nagyon szoktuk így mondani, inkább a Vajdaságból. Ti hogyan kaptatok össze ennek a projektnek az elvégzésére. Azért két határainkon túlról származó Magyarországra érkezett magyar a magyar kisebbségéről akar valamit üzeni, ez egy kicsit sorsszerűnek tűnik.

ZÁ.: - Az úgy volt, hogy 2011-ben volt egy casting. Az Angi jelenetének én voltam a rendezője, és akkor sokan megmérettették magukat ezen a castingon, és a producerrel együtt úgy döntötünk akkor, hogy a legmegfelelőbb a szerepre Galan Angi lesz. Nemcsak azért, mert a szakmai rátermettsége ezt predesztinálja, hanem azért is, mert nagyon közvetlen tud lenni az emberekkel a maga módján. És ez nagyon-nagyon kellett akkor abba a műsorba. Az az érdekes, hogy nem is tudtuk egymásról. Fogalmunk sem volt, hogy mind a ketten határon túliak vagyunk.

GA.: - Nem, szerintem tudtuk, csak nem beszéltünk róla.

ZÁ.: - Lehet. Az elején elmondta a producer, hogy ti majd biztos meg fogjátok érteni egymást. Mind a ketten határon túli magyarok vagytok. Soha többet nem beszéltünk erről a következő hónapokban. Valahogy kerültük ezt a témát.

GA.: - Azért túl személyes volt mind a kettőnknek. Vagy nem tudom, a többiek előtt nem akartunk erről beszélni?

ZÁ.: - Igen, hogy nem tudtuk ezt hova tenni. 2013-ban láttam Anginak a vizsgafilmjét, és azt gondoltam, hogy mivel kaptam egy felkérést, volt egy közös ötletünk a Kárpátaljáról, hogy mi lenne, ha a határon túli magyarságot úgy közelítenénk meg, ahogy eddig még nem tették. Megtalálni azokat a közös pontokat a többségi nép és a kisebbség között, amelyek eddig még nem nagyon hangoztattak. Akkor jutott eszembe, hogy mi lenne, ha ez nem egy nagyon tudományos, nagyon szakértői, tényfeltáró, nagy emberek beszélnek történet lenne, hanem egy nagyon emberközeli dolog, amihez viszont nélkülözhetetlen egy olyan riporter, aki kihozza az alanyokból azt, amit mi szeretnénk igazából látni, meg hallani ebben a filmben. Akkor jutott eszembe, hogy itt van mellettem az az ember, aki erre képes. Az Angi, mert meg tudja nyitni az embereket, és olyan módon, hogy nehéz annak ellenállni, és elkezdenek beszélni az emberek. Nekünk pontosan arra volt szükségünk, hogy emberközeli tudjuk tenni azt a dolgot, ami általában politikai vetületű. Szerettük volna megmutatni emberi szemszögből is, hogy mit jelent ma határon túli magyarnak lenni Felvidéken, Erdélyben, Kárpátalján, Vajdaságban, hogy hogyan élnek meg az ottani emberek, akik kisebbségben vannak azt, hogy ők kisebbségiként kell, hogy éljenek ezeken a területeken, illetve mit gondolnak róluk a többségi nemzet tagjai, hogy milyen a viszonyuk. Szerettük volna ezt olyan módon emberközelivé tenni, hogy elmegyünk vegyes házasságokba is és megmutatjuk, hogy ott hogyan tudnak egymással együtt élni a felek. És ezáltal megmutatjuk azt, hogy az adott néppel a mi szomszédi viszonyunk milyen.

SPJ.: - Azt mondjátok, hogy talán azért nem volt téma köztetek a származások, meg a határon túli létetek, mert kicsit belső magánügynek tekintettétek ezt. Mégis, hogy mertél például ebbe így beleállni, hogy ez a magánügy gyakorlatilag nem csak kettőtök közé, meg egy kis közösségbe, hanem szerencsés esetben ország-világ elé kikerül.

GA.: - Szerintem az volt, hogy mind a kettőnkénél nagyon fontos volt ez a téma, mert ez egy egzisztenciális élmény. Viszont a szakmai történet nem választható külön itt a mi saját személyes fejlődéstörténetünktől. Ákos nagyon sokáig nem foglalkozott azzal, hogy ő határon túli magyar vagy nem olyan értelemben foglalkozott, nem kereste ezt a témát.

ZÁ.: - Én nem hogy nem kerestem, hanem voltak pozitív és negatív élményeim az átkerülésem kapcsán. Gimnáziumba Szegedre jártam, és azért nem könnyű ez az országváltás, akárhogy nézzük. Egy picit kulturális váltás is van ebben, amikor beskatulyázzák az embert, hogy ő akkor jugó... Nem tudom, nem szerettem különösebben erre így rájátszani, hogy én határon túli vagyok. Van, akinek ez megy, nekem nem ment, és szerettem volna inkább nem annyira különbözni a többiektől az iskolában, és hát ezért nem is erőltettem ezt a témát, lehet, hogy később is visszaköszön.

GA.: - Teljesen egyetérték Ákossal. Én is úgy láttam, hogy azt tapasztaltam, hogy az emberek fejében rögtön megjelenik valamifajta sztereotípiát, felhő, hogyha elhangzik az, hogy én határon

túli magyar vagyok, akár az, hogy gondolnak valamit az én politikai beállítottságomról, az én nézeteimről is úgy éreztem, de ez nyilván a fiatakoromból is fakad, hiszen 18 évesen kerültem Magyarországra. Úgy éreztem, hogy én azt akarom, hogy önmagamért fogadjanak el, ne pedig azért, mert valakiben ez nagy rokonszenvet kelt, hogy én határon túli magyar vagyok, hiszen akkor te jobb magyar vagy, mint mi. Valakiben esetleg meg pont tartózkodást, mert ő egy olyan politikai eszmerendszer része, ahol a határon túli magyarság nem annyira közeli, vagy nem annyira fontos. Ez a része zavart. Sokáig nem akartam ezzel szinte tudatosan törődni. A Márton Áron Szakkollégiumba kellett járjak ösztöndíjasként, de csak a kötelező tanegységekre mentem oda, nem buliztam együtt határon túli magyarokkal. Nem azért, mert nem kedveltem őket, de valahogy más kútjaim voltak. És a szlovák-magyarok, ami a Színház- és Filmművészeti Egyetemen a diplomafilmbe volt, az kanyarított engem egy elég erős fordulattal vissza a témához. Amikor Ákost megismertem, akkor ez nekem már fontos témám volt. Amikor találkoztunk, sokáig szemérmesen kerülgettük ezt a forró kását, de aztán sok-sok hónap közös munka után belevágtunk. Amikor Ákost megtaláltam ezzel a lehetőséggel, akkor már tudtuk, hogy jól tudunk együtt dolgozni. Megkérdezte, hogy mit szólnék hozzá, és én mondtam, hogy hát persze...

ZÁ.: - Azt gondolom, hogy ez egyben egy identitáskeresés is volt a részünkről. Önmagunkat is szeretnénk volna valahogy tisztába tenni a saját egzisztenciális gyermekkori élményünkkel kapcsolatban is, meg hogy mit is jelent tulajdonképpen számunkra magyarnak lenni, és határon túli magyarnak lenni adott esetben. Anginak visszamenni a Felvidékre, nekem visszamenni a Vajdaságba, ez mindig egy nehéz kérdés. Nehéz erről beszélni. Emlékszem rá, hogy bementünk a csarnokba Zentán, ami a piaccal szemben egy nagyobb élelmiszerüzlet. Még azt hiszem, hogy nem is forgattunk, csak így felderítettük a terepet, és Angi vásárolt valamilyen ennivalót, és az eladóval magyarul beszélgettek, azt hiszem, hogy Zoricának hívták, vagy valamilyen szerb neve volt, és ki volt téve egy kis névjegytábla, és amikor azt mondta, hogy na hát maga szerb, és ilyen jól beszél magyarul? És nekem ez ilyen mellbe vágott, hogy Úristen, hát erről nem beszélünk. Erről nem beszélünk, ezt nem. Tudod, és így néztem rá, hogy Úristen, ezt hogy képzeled, miközben tényleg ezért mentünk oda, hogy ezekről a dolgokról beszéljünk, de nem a kamera mögött. Érdekes volt számomra szembesülni ezzel, hogy milyen nehéz nekem is beszélni ezekről a témákról.

GA.: - Egyébként azóta se értem, hogyha egy szerb nevű nő megszólal magyarul, az miért fura megkérdezni, hogy honnan tudod?

ZÁ.: - Nem tudom. Különbségek vannak nálad. Én végig éltem gyerekként a balkáni háborút, és ott ugye az egy nemzeti alapú konfliktus volt. És talán ez is egy ilyen hátráltató, vagy egy olyan tényező, hogy hú, erről nem beszélünk, mert hát ugye a Pista is a filmbe azt mondta, hát erről ne beszéljünk, szólt, hogy lógni fogunk. Nekem ezek a pontok kényesebbek.

GA.: - Túl kellett lépni a saját problémáinkon.

ZÁ.: - Igen, igen, igen. És teljesen más volt szembesülni ugyanezekkel a témákkal a Felvidéken, ahol mindenki sokkal nagyobb szájjal volt. Hozzám képest a felvidéki magyarok, vagy a vajdasági magyarokhoz képest, a felvidéki vagy az erdélyi magyarok, lehet, hogy a számuknál fogva is. Valahogy másképp állnak ehhez a kérdéskörhöz, jobban, karakánabban állnak bele bizonyos vitákba, és más a helyzet szerintem a Vajdaságban, ahol viszont a háború után sokkal kényesebb ez a kérdés.

SPJ.: - Nagyon érdekes. Tegnap nekiültem és egy ültő helyemben megnéztem az összes filmet. Egy-egy film kicsit több, mint háromnegyed óra. Mégsem unatkoztam egy percre sem. Azon a szemüvegen keresztül néztem most meg mindent újra, hogy tudtam, hogy te Andi a Felvidékről származol, tudtam, hogy te Ákos a Vajdaságból származol, és gyakorlatilag mindketten vendégek voltatok Erdélyben, illetve Kárpátalján. És vajon mit tesz hozzá, mit alakít át ez a fajta

különböző nézőpont a filmekben? Én is éreztem egyébként, hogy a felvidéki része ennek a sorozatnak talán a legfelszabadultabb mind közül. Ennek vajon mi lehet az oka?

GA.: - Nyilvánvalóan az, hogy én ott éreztem magam a legjobban otthon, hogyha ez számít. Ákosban nagyon sok elfojtás van, ahogy már mondta a háborús múltja miatt, tehát hiába volt ő otthon Vajdaságban, óvatosabban mozgott, mint én Szlovákiában.

ZÁ.: - Bocsánat, hogy így közbevágok, nemcsak én mozogtam ott kevésbé szabadon, hanem az emberek is sokkal kevésbé nyíltak meg. Nagyon sokan azt mondták nekünk valójában igen, majd nyilatkozunk, igen, majd erről beszélünk, de ott annyira nem volt jellemző a témáról való őszinte és nyílt beszélgetés, hogy nagyon sokan le is mondták. Nagyon sok interjúalanyunk azt mondta, hogy erről nem beszél, illetve nem sikerült őszintén megszólaltatni őket.

SPJ.: - Mi ez a nagy szabadság a felvidékiekben? (Bocs, mindig rossz szót használok) tehát a Szlovákiában élő magyarokban? A témának a szabadsága mitől ennyivel nagyobb?

GA.: - Nem használt egyébként rossz szót, mert engem nem zavar. Bizonyos szlovákokat zavar, ha kerülöm, velük akarok nagyon P. C. vagy empatikus lenni. Szlovákia volt az a rész, amivel kezdtük a forgatást, nagyon nagy lendülettel és lelkesedéssel. Szlovákiában volt a legnagyobb a helyismeretem. Alapvetően egy vegyes családból származom olyan értelemben, hogy nekem mind a két szülőm magyar, meg egyáltalán magyar az identitásom, de a testvéreim félig szlovákok, tehát a szlovákság is benne van a legszűkebb családukban. Apukámnak volt egy előző házassága egy szlovák nővel, és így a nővéreim szlovák anyanyelvűek. Heten vagyunk testvérek, úgyhogy egy picit komplex a család. De most nem fogok belemenni ebbe. Édesapám egy igazán nagyon nagy formátumú ember volt, és több családot alapított. Szóval az első család félig szlovák, és a mi családukban nagyon benne voltak ezek a szlovák-magyar eltérő társadalmi narratívák és történelmi mítoszok és legendák, hogy mit gondolnak a szlovákok és mit gondolnak a magyarok. Én ebben nőttem fel, hogy tulajdonképpen már a 19. században - akkor volt a nagy nemzeti ébredés, - akkor is teljesen egymás rovására érvényesült a szlovák, az akkori értelmiségi elit, meg Petőfiék és a '48-as generáció. Sokat hallottam erről már gyerekként is és nagy kedvvel és lendülettel vettem bele magam abba, hogy megmutassam, hogy mit gondolnak erről a szlovákok. Nem kell minden ponton, és nyilván nem is lehet közös igazságot találni, mert nekik egészen mást jelent nagyon sok minden, mint nekünk. Trianon a legnagyobb példája ennek, hiszen nekik Trianon tulajdonképpen nemzeti felszabadulás és önállósodás. Tehát, hogy nem ez a cél, hanem az a cél, hogy ismerjük egymás nézőpontjait, és akkor talán tudunk valamilyen szinten közeledni. Ez volt nekem a legfontosabb a *Szomszédaink, a magyarok Szlovákia* részében, hogy egy picit közelebb hozzam azokat a dolgokat a magyar nézőkhöz is, ami mondjuk a szlovákok körében a mindennapos közbeszéd része. Például az 1000 éves magyar elnyomás, mint sokakban élő toposz, náluk ez sokkal inkább elfogadott, tényként kezelt dolog, mint mondjuk Magyarországon.

SPJ.: - Amikor a vajdasági részt néztem, kicsit megpróbáltam elképzelni azt, hogy milyen lehetett te ott gyerekként, és milyen érzés lehetett oda felnőtt emberként visszamenni úgy, hogy egy egészen más országba érkeztél vissza, mint ahonnan eljöttél. És ennek az egész filmnek - számomra legalábbis - volt egy olyan hangulata, hogy egy nagyon nagy élő seb az, ami még ott mindig megvan a Szerbiában élő emberekben, ami gyakorlatilag benne van a mindennapjaikban. Ezt te is így élted meg?

ZÁ.: - Igen. Jugoszlávia egy soknemzetiségű, egy multinacionális, testvéri, baráti közösség volt. És ehhez képest, ami a 90-es években történt, az a megcsúfolása volt ennek. Ez nagyon szomorú dolog, és azt gondolom, hogy nagyon sokan Vajdaságban és Jugoszláviában is mind a két oldalról - mind a kettőt mondtam pedig sok oldalról - úgy emlékeznek vissza, hogy milyen szép is volt az az időszak. És tényleg szép időszak volt. Azt kell, hogy mondjam, hogy nekünk volt farmerünk és Coca-Colánk is. Adidas és Puma Cipőnk, amit sokan irigyeltek szerintem a

szocialista blokkban, itt a környező országokban. Valahogy egy ilyen nagyon szép gyerekkorom volt ilyen szempontból. A Vajdaság egyébként is egy ilyen harminc akárhány nemzetiséget magában foglaló terület, és hogy soha nem volt probléma az, hogy az egyik ilyen, a másik az pedig olyan nemzetiségű. Nem foglalkozott ezzel senki. Egészen addig, amíg ki nem tört a délszláv háború, és akkor ennek egy nagyon csúnya vége lett, és szerintem mindenkiben elég nagy törést okozott ez a dolog. Az emberekben, ahogy el is hangzik a filmben, hogy jaj, csak ne szóljunk, mert akkor nem lesz semmi baj. A vajdasági magyarokban ez a fajta vélekedés valahogy mind a mai napig nagyon jellemző. Nem beszélünk róla, ne szólj szám, nem fáj fejem. Nincsenek ilyen felvállalt etnikai konfliktusok. Nem nagyon szeretnek erről beszélni az emberek, még akkor is, ha gyakran a betelepítések folytán odakerült déli koszovói vagy boszniai szerbek, Krajínából érkező szerbek pontosan azért, mert nem tudják, hogy itten milyen sok nemzetiség, akik ezt nem értik. A tudatlanság miatt olykor verekezésbe torkollanak ezek a dolgok. De egyik részről sem szorgalmazza azt, hogy ezeket etnikai alapúvá tegyék. Még akkor is, ha azok voltak, - nem tudom, érthető-e, amit mondok, - nem szeretik ezt hangoztatni.

SPJ.: - Ha a másik két magyarlakta térséget nézzük, Erdélyt és Kárpátalját, nektek személy szerint melyik volt a leginkább ismerős érzés, amikor odamentetek?

ZÁ.: - Én nagyon szerettem Erdélyt és nagyon-nagyon jó volt megismerni, már amennyire meg tudtuk ismerni, ezalatt a néhány hét alatt vagy hónap alatt, amíg ott forgattunk és nagyon-nagyon szép tájakon jártunk, de kulturális szempontból nézve - lehet, hogy a háború folytán, vagy a szegénység folytán, vagy a szláv nyelv kapcsán - nekem Kárpátalja volt az, amikor átmentem, mondom Úristen, ez olyan, mint a Vajdaság, picit lepukkantam, már bocsánat, amikor átmentünk. De mondom, pont ugyanolyan érzésem volt. Az emberek, a mentalitás, a közlekedés, a vendégszeretet viselkedése. Egy csomó dologban úgy éreztem, hogy sokkal jobban megtalálom a hangot az ottani magyarsággal, mint mondjuk a többi részen.

SPJ.: - Angéla, nálad?

GA.: - Nekem ilyen értelemben nem volt ez az érzésem. Nekem semmi nem volt olyan, mint Szlovákia, mert nyilvánvalóan azért Szlovákia nagyobb jólétben él most már egy jó ideje, mint akár Kárpátalja, akár Szerbia, tehát ilyen értelemben az én gyerekkoromra nem emlékeztettek ezek a helyek. Viszont én is nagyon-nagyon szerettem Kárpátalján és nagyon a szívembe zártam a kárpátaljai magyarokat. Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy a többi régióban nem találtam szívemnek nagyon kedves embereket. Nyilván a Kárpátalja legfrissebb élmény, a többi film pár évvel ezelőtt készült, a Kárpátalját nemrég forgattuk, de nekem megható volt látni azt a fajta találékony, élelmes, a jég hátán is megélő, a küzdelmet nem tragédiaként, hanem teljes alapvetésként elfogadó mentalitást, ami a kárpátaljai magyarokat jellemezte. Azzal együtt, hogy nagyon sokan a munka és az anyagi korlátok miatt elhagyják a régiót, és nemcsak Magyarországra, hanem Nyugat-Európa egyéb helyeire is. Tehát ezzel együtt, akik ott maradtak, vagy akik ott élnek, azok tényleg nagyon-nagyon sok erőt adtak. Ugye budapesti nézőpontból nézve, mi nagyon sok minden miatt nyafogunk, de ha mondjuk olyan gondjaink lennének, mint a kárpátaljai magyarok egy részének, akkor nem tudom, milyen lenne a hangulat Budapesten, mert tényleg, tehát a mélyszegénység mélyszegénysége az, amit egy csomóan megélnék, de nem éreztük ezt, mert mindenki gazdálkodik, van főlíásátra, állatokat nevel, tehát mindenhol terített asztal és bőséges vendéglátás volt, miközben tényleg nagyon kevés pénzt keresnek. A háború iszonyatos komoly gazdasági válságot hozott magával, amiből most kezdenek kilábalni. Nyilvánvalóan ebben állami segítséget is kapnak, mármint a magyar állam segíti őket. De ezzel együtt azért ott kemény a helyzet, de ezt nem éreztük a hangulatban. Életvidámak voltak, kedvesek voltak, nyitottak voltak. Ugyanezt elmondhatom egyébként Szerbiáról is, vagy hát Vajdaságról is, ahol tényleg olyan a vendégszeretet. Tényleg ez a bizonyos trakta, ahogy az Árkos szokta mondani, hogy ez a szeretetnyelv, tehát amíg nem fordulsz le a székről, addig tulajdonképpen nem is nyugodott meg a házigazda meg a háziasszony. Ott is volt egyfajta nagyon erős

befogadás. Erdély pedig azért volt számomra különleges, mert azt a régiót éreztem a legösszetettebbnek, olyan értelemben, hogy a legnagyobb különbségek voltak, tehát egész más Székelyföld, Erdély egésze, Partium, bukaresti magyarok, szóval ezek akkora különbségek tényleg, és a táj, meg Úristen, olyan táj, nem is tudom, hogy van-e máshol. Mondjuk a Tátra is nagyon szép, hogy egy kicsit haza beszéljek, de tényleg nagyon vadregényes. És az emberek is olyanok, mint a táj egy kicsit, van egy olyan tartásuk, ami egészen más, mint a magyarországi magyarok tartása.

SPJ.: - Bármennyire is erős a nemzetpolitikai edukáció most az elmúlt időszakban, én még mindig azt gondolom, hogy nagyon keveset tudunk a határainkon túl élő magyarok életéről, meg magukról a határainkon túl élő magyarokról, a többségi társadalommal való viszonyaikról. Nagyon sok sztereotípiát él bennünk. számomra például azért volt nagyon érdekes ez a filmsozrozat, mert javítsatok ki, ha én rosszul látom, de nekem például most vált nyilvánvalóvá, és meg mertem volna esküdni, hogy a Vajdaságot és Kárpátalját párhuzamba fogod hozni, hogy ez az a két térség, ez a két Európai Unió kívüli ország, ahol bármennyire is mostohák a körülmények, nem akkora probléma magyarnak lenni, mint a másik két régióban, mert itt tudnak a népek, a nemzetiségek a világ legtermészetesebb módján együtt élni. Rosszul érzem én ezt?

ZÁ.: - Szerintem jól érzed, egyrészt azért, mert mind a két régióban nagyon-nagyon multinacionális a közösség. Kárpátalján is nagyon sokfajta nép él együtt és a Vajdaságban is és ez teljesen természetes dolog, hogy a magyar szerbül szól a szerbhez, és a szerb pedig magyarul szól vissza, mert megtanulták egymás nyelvét, megtanultak együtt élni az adott időszak alatt és ez a közelmúltig így volt. Nem tudom, hogy mennyire változott ez mostanában, mert nem élek már otthon, de azt gondolom, hogy ez egy több évszázados együttélés következménye. Amellett, hogy sajnos a gazdasági körülmények is terhelik ezeket a helyszíneket és az emberek egymásra vannak szorulva, tehát nem tudnak egy külső állami vagy politikai segítségre számítani vagy támaszkodni, hanem egymásra kell, hogy számítsanak. A Vajdaságban annak idején, amikor háború volt, egyértelmű volt, hogy egymást segíteni fogják az emberek. Az egyiknek volt paprikája, a másiknak karfiol, a harmadik megszerelte az autóját, ebben fizette ki, tehát nem volt gond a pénz. Az sem volt gond, hogyha valaki a szavát adta, akkor az úgy volt. Lehet, hogy ez is az, ami ezeken - úgy mond, ahogy te is fogalmaztál - Európai Unió kívüli régióknál jellemző, hogy az egymásra utaltság mind a két helyen, nagyon-nagyon jelen van.

SPJ.: - De mondják is, hogy háborúk után, meg háborúkban az emberek nagyon összezárnak. Amikor nagy a baj, vagy akár egzisztenciális létet fenyegető kérdések vannak, vagy nagyon nagy a szegénység, akkor egy csomó segítőkészség, meg összekapaszzkodás feltör az emberekből, ami aztán utána visszaáll egy normál szintre.

ZÁ.: - Igen, tehát más jellegű problémáink vannak, az a legnagyobb problémája az ottani embereknek, hogy hogyan tudják megteremteni a betevő falatot a következő évre, hogy a rezsit hogyan tudják kifizetni, és ebben szerintem szükség van az egymás segítségére. Talán az is közelíti a két régiót, hogy a magyarság itt van a legkevesebb számban. A Muravidék és Szlavónia magyarul lakta részeit nem számolom, illetve Burgenlandot sem, ami egyébként a következő filmünk témája lesz. (Ha Isten is úgy akarja, és megkapjuk a pályázati támogatást, akkor lesz ötödik rész.) Visszakanyarodva, 120-140 ezres a magyarság Kárpátalján, illetve 250, egyesek szerint 300 ezres a magyarság Vajdaságban. Nem annyi, mint a félmillió felvidéki és az 1 millió 200 ezres vagy a körüli erdélyi magyarság létszáma. Másképp állsz ki magyarként, ha tudod, hogy igenis nekünk jogunk van. Minél kevesebben vagyunk, annál elbizonytalanodtabb az ember. Nekünk most van jogunk? Tényleg? Vagy már nincsen?

SPJ.: - A leginkább a magyaroknak címzett nemzetiségi konfliktusok, és ezt most azért fogalmazom így, mert a nemzetiségi konfliktusok megvannak mindkét országban, csak nem feltétlenül a magyarokról szólnak, hanem maga a nacionalizmus az, ami megteremti ezeknek az

alapját. A magyaroknak szóló nemzetiségi konfliktusok azok leginkább Felvidéken, illetve Erdélyben vannak, ezeket most napi szinten is lehet látni különösen Trianon 100. évfordulója apropóján, de ennek ellenére mennyire tudnak ott az emberek elfogadóan együtt élni egymással. Ti mit tapasztaltatok? Te mit tapasztaltál Angéla? Ugye a felvidéki részben nagyon kedves ismerőseimet is meglátogattátok Marosz Diánáékat. Ez egy nagyon speciális helyzet, ahol a nagymamai ágon magyar származású szlovák fiú rátalált egy budapesti magyar lányra, aki egyébként csak hobbiból megtanult szlovákul, tehát egy ilyen rendkívül sorsszerű helyzet, de ezek a fajta helyzetek mennyire tudnak feloldást találni például Felvidéken?

GA.: - Az emberi természet olyan, hogy alapvetően azt gondolom, hogy a békére vagy a meg egyezésre törekszik. A hétköznapi emberek igazából azzal foglalkoznak jó esetben, hogy legyen a napi betevő falatjuk, hogy legyen munkájuk, hogy a családjuk rendben legyen és biztonságban legyen, hogyha egyébként egymás mellett él különböző náció, legyen szlovák, meg magyar, és nincs felülről megbolygatva az ő egymás mellett élésük, akkor általában nincsenek konfliktusok. Azokon a területeken, ahol egyébként is sok a magyar, és élnek ott szlovákok, ott nincsenek konfliktusok. Ezek akkor keletkeznek, amikor egyrészt olyan szlovákok telepednek le a déli területeken, akik máshonnan, mondjuk északi területről érkeznek. Pozsonyban dolgoznak, de szeretnének falun lakni. Betelepülnek egy Pozsony közeli dél-szlovákiai faluba, mostanában nagyon sokan, így eléggé rohamos ütemben szlovákosodik el Csallóköz és Dél-Szlovákia. Ezek a szlovákok inkább látnak fenyegetést a magyar szóban, és őket akár irritálja is az, hogy Szlovákiában a boltban az eladó először magyarul szólal meg, amikor ő Szlovákia szlovák nyelvű polgára, és ő szlovákul szeretne kiflit venni a boltban, mert bennük nem alakult ki az együttélés hagyománya. Nem tanulták meg azt, hogy a másiktól nem kell félni, vagy hogy a másik az nem az én egzisztenciámat fenyegeti. Az a tapasztalatom, hogy egyébként abban a régióban, ahol épp az említett Maros Diána él, ott sokkal nagyobb hagyománya van a magyar-ellenességnek, mint mondjuk Dél-Szlovákiában. Általában, ha a szlovákokról beszélünk, akkor van egy egész sérelmi csomagjuk a magyarokkal szemben, ami lehet a régi traumáknak az átörökítése, tehát ők hallották a dédszülektől, szülektől, hogy milyen volt, amikor a magyar nemzeti állam építése folyt a kiegyezés utáni időkben egészen az első világháborúig és hogy nehezítette meg az akkori szlovákok életét. Lehetnek mítoszok, hogy ezer évig nyomták el a magyarok a szlovákokat. Nem voltak szlovák királyok, az összes kastélyban magyar nevű urak voltak, tehát az, hogy elfogadnak olyan törvényt Szlovákiában, hogy szlovák helyesírással lehessen írni a történelmi magyar neveket, az is azt mutatja, hogy ők próbálnak valahogy kapcsolódni a történelmi Magyarországhoz, de nem annyira találják meg a helyüket benne, és fenyegetve érzik magukat attól, hogy túlságosan domináns a magyar szál ebben a történelemben, és úgy érzik, hogy ők nem voltak itt kellőképpen jelen, miközben itt voltak, csak lehet, hogy máshogy. Hasonló jelenség működik Erdélyben is, a román állam területén élő magyaroknál talán csak azzal a különbséggel, hogy ha lehet, akkor még nagyobb a kulturális különbség a két nép között, és talán még kevesebb a kapcsolódás, és még több a sérelem.

SPJ.: - Ami a két országról szóló filmből számomra kiderült, hogy mindkét helyen nagyon erős különbözőségek vannak a történelemoktatásban elsősorban abban, hogy hogyan láttatják a múltat a románokkal a közös múltat és hogyan láttatják a szlovákokkal és mi mit tudunk a közös múltunkról. Olyan, mintha egy egészen más dimenzióban éltük volna az életünket. Ez vajon tudatos történelemtorzítás valamelyik részről, és akkor itt most nem törünk pálcát senki fölött, vagy túlságosan hagyatkoznak ezek a történelmi alapok, legendákra, érzésekre, hagyományokra. Nektek mi az érzések ezzel kapcsolatban?

GA.: - Nagyon nagy szükség lenne egy közelítésre, akár a szlovák, akár a magyar, akár a román történelmi narratívák tekintetében. Most inkább a szlovákról beszélek, abban vagyok inkább otthon. Én magam is tanultam szlovákból fordított magyar történelem tankönyvekből, illetve nem tanultam, csak megvolt ez a tankönyv otthon, de nem használta a tanár, mert nem igazán

volt korrekt. Sajnos kellene valamifajta konszenzusra jutni. Én tényleg megértem azt, amit mondtam, hogy ez a fenyegetettség érzés, vagy hogy úgy érzik, hogy ők ebben nem voltak elég jelen. Megértem ezt, és nem tudok mostani tankönyvekről olyan beavatóan nyilatkozni, mint a '90-es és a 2000-es évek fordulóján, amikor még szlovákiai magyar diák voltam, de azokban a tankönyvekben égbekiáltó dolgok voltak. Hangsúlyeltolódások. Csak egy fél mondattal említve meg Trianont. Nem is igazán tanítják Trianont. A Párizs környéki békék, a háború lezárása, maga Trianon, mint toposz meg se jelenik úgy, ahogy az a magyarok szóhasználatában, a magyarok narratíváiban megjelenik. A legtöbb szlovákiai szlovák diák nem tudja, hogy ez mit jelent a magyaroknak. Olvastam egy interjút pont Maros Diánával, aki a szlovák sajtóban próbálta magyarázni nagyon empatikusan és a szlovákok öntudatára érzékenyen, hogy mit jelent Trianon a magyaroknak. Nincs fogalmuk róla, hogy ez mit jelent Magyarországon. Vannak, akik próbálkoznak vele és próbálják megérteni, de ezek az első lépések. Az elmúlt 100 évben nem foglalkoztak azzal, hogy megértsék a magyar álláspontot. Nyilvánvalóan nekünk is van ezzel kapcsolatban elszámolnivalónk, de azért mi vagyunk ennek a történetnek a vesztesei, tehát ilyen értelemben talán fontosabb az, hogy ők megértsenek minket, hogy könnyebb legyen ott az együttélés.

Nyilvánvalóan a saját portán kell söpörni, úgyhogy mindig a magyaroknak mondom, hogy próbálják meg megérteni a szlovákokat, de most egy kicsit nekik is üzenem, hogy fontos, hogy megértsék, hogy a magyarok tényleg több mint 3 millió embert vesztek, családok szakadtak szét. Ugye ezek tragédiák. Van, aki odakommentelte, hogy hát most Németország sem hisztériázik azóta is azon, hogy Elzász Franciaországhoz került. Mért kell ezen még mindig annyit siránkozni. Szóval azért ne keverjük össze Németországnak területi és emberi veszteségeit Magyarországgal. Itt elsősorban erről van szó, tehát a gazdaságnál sokkal fontosabb, vagy sokkal súlyosabb az, hogy emberi életek változtak meg radikálisan. És hogyha ezt a fájdalmat a szlovákok, meg a románok is magukhoz engednék, ha belegondolnának, akkor sokkal könnyebb lenne. A magyarok is úgy érezhetnék, hogy egy kicsit rehabilitálták az ő szenvedéseiket. Nagyon-nagyon örülök a gesztusoknak a szlovák fél részéről most a miniszterelnök is próbált lépni, de azért ne hagyjuk figyelmen kívül azt aényt, hogy a Beneš-dekrétumok még mindig érvényben vannak Szlovákiában, tehát ez példátlan, és ez olyan dolog, amivel nekik kell majd elszámolni.

ZÁ.: - Nagyon fontosnak tartottuk és tartottam mostanáig is, hogy ezekről a látásmódokról, illetve, hogy hogyan látjuk a másik történelmét, beszéljünk. És ezért volt fontos, hogy ellátogassunk iskolákba, és megmutassuk, hogy mit tanulnak, illetve mit tudnak a gyerekek, akik a saját történelmüket próbálják tanulni. Minden egyes esetben azt tapasztaltuk, hogy az adott tanárra van bízva a döntés, és neki kell döntenie, hogy szembe kell-e menni a kánonnal, amit felülről diktálnak, illetve amit a tankönyvek mondanak. A saját becsületére van bízva, hogy szeretné-e megtanítani a valós történelmet a diákoknak úgy, ahogy az történt, vagy sem. Ez nagyon kényes ügy, de azt láttuk és azt tapasztaltuk, hogy igenis, ahogy Angi is említette, el vannak nagyolva ezek a nagyon fontos szempontok, és hogyha azt szeretnénk, hogy ne a többségi nemzet látásmódját tapasztalják vagy tanulják meg, akkor igenis a tanárnak el kell mondania a valóságot.

SPJ.: - Ez még a szerencsésebb eset. A szocializmus vadabb időszaka idején, ha itt a tanárok döntésére lett volna bízva, hogy mit tanítanak meg a magyar történelemből Magyarországon a magyaroknak, akkor azt gondolom, nagyon sokan hálásak lettek volna, hogy egyáltalán ez a lehetőség adott.

GA.: - Én csak azt akartam mondani, hozzáfűzni ehhez az egész dologhoz, hogy a legfontosabb, hogy égetően szükség lenne egy szlovák helyzetből indulunk ki, akkor egy szlovák-magyar történelmi edukációs kampányra, ami határokon átívelne. A filmünkbe nem került be végül, de van egy olyan gyerekeknek szóló szórólap, amire az van ráírva, hogy *Kedves Gyerekek, biztos*

észrevettétek ti is, hogy vannak olyan polgárai Szlovákiának, akik nem szlovákul beszélnek. Például magyarok, cigányok, ruszinok stb. Lehet, hogy neked is van egy magyar barátod, vagy akár osztálytársad. Ez teljesen természetes dolog, hogy emberek költözködnek, a szerelmük után mennek, ide mennek, oda mennek és ezért élnek magyarok is Szlovákiában. Tehát, úgy gondolták, hogy a gyerekeknek így fogják a témát bevezetni, hogy ide költözött pár magyar a szerelme után, vagy munkahely keresés céljából. Azt gondolnánk, hogy ez vicc, de nem az. Ténylegesen volt egy ilyen edukációs anyag. Ezek súlyos hibák és nagyon-nagyon komoly következménnyel járnak, hogyha ezeket nem göngyölítjük fel, nem dolgozzuk fel. Mindenkinek a saját felelőssége, tehát a magyaroknak a magyarok részét kell tisztázni, a szlovákoknak meg azt, ami az ő saruk, ahogy Ákos fogalmazott, de ilyen valótlanságokat nem szabad eltűrni.

SPJ.: - Most, ahogy így hallgatlak titeket és szerintem ebben egyet fogunk érteni a hallgatókkal, azt lehet érezni, hogy sok távolságtartás a téma iránt nincs bennetek. Elég sok az érzelem abban, ahogyan ezzel a témával ti foglalkoztok, hogyan megközelítitek a határainkon túl élő magyaroknak az együttélési nehézségeit, viszont ez a filmekben egyáltalán nem látszik. Aminek egyébként vannak súlyos következményei is. Teret engedtek mindenféle véleménynek anélkül, hogy pálcát törnétek bárki feje fölé, még csak nem is lehet érezni, hogy mi a véleményetek egy-egy kijelentéssel kapcsolatban, és így futottatok bele abba is, hogy gond nélkül lehetett az erdélyi részben román néven nevezni Mátyás királyt és románnak mondani a legnagyobb magyar királyunkat. - Közben egyébként te mit éreztél?

GA.: - Hát örültem neki, hogy ez is elhangzik, legalább így megtudjuk, vagy megtudják a nézők, hogy van egy ilyen vélekedés, és hát nyilvánvalóan ez nem egy történelmi ismeretterjesztő film, és ezt volt, aki hiányolta, és nem mentünk bele abba, hogy most egy magyar történész elmondja, hogy ő hogy gondolja, és utána még egy kis kitekintéssel a középkori nemzetfelfogásra, meg a rendi társadalomra, és hogy mennyivel fontosabb volt ez, meg a vallás, mint a nemzetiség, szóval ebbe nem mentünk bele, mint ahogy Trianont sem kezdtük el több szempontból alaposan körbejárni. Lehet egyébként, hogy ezt megtehettük volna, de nekünk fontosabb volt, hogy egy hasonlóan radikális magyar megszólaló legyen a Csibi Barna, aki párhuzamba lett állítva a román nemzeti érzelmű és elég erős állításokat megfogalmazó fiatalemberrel, mert ő például a székelyeket nem tartja magyaroknak, tehát ő külön etnikumként tekint a székelyekre, és a magyarok és a székelyek területi tudatáról értekezett, ez mondjuk sokaknál meg román fronton veri ki a biztosítékot, tehát hogy inkább abban próbáltunk egyensúlyra törekedni, hogy egy erősen magyar nézőpontot is megmutassunk. Jóllehet egyébként Csibi Barna nem ment bele olyan állításokba, mint a román történész.

ZÁ.: - A filmek célja az volt, hogy megismerjük a másik fél álláspontját. Muszáj volt megmutatnunk a szélsőséges és a kevésbé szélsőséges román álláspontot, illetve a szlovákot, illetve a szerb álláspontot. Tehát hogy ők mit gondolnak rólunk, illetve a közös történelmünkéről. Ez volt az alapvetése a filmeknek, tehát nem arról van szó, hogy nekünk nincs saját véleményünk arról, hogy valaki azt mondja, hogy márpedig Mátyás király román volt, hanem arról van szó, hogy szeretnénk láttatni és megmutatni, hogy ez egy teljesen létező álláspont az ott élő népek körében. Ugyanez van a szlovákoknál is, tehát hogy megmutassuk az ő vélt vagy valós sérelmüket, amiket generációkon át örökítenek tovább, hogy márpedig az én dédapámat nádpálcával verték, mert nem tudta magyarul a Miatyánkot, illetve ismertem valakit, aki egyszer megpofozott valakit, mert azt mondta, hogy szlovák vagy pedig azért, mert nem magyarul szólalt meg. Beszélni kell erről, és nekünk nem az volt a kötelességünk, hogy ezt megfogalmazzuk, hogy márpedig tudjátok, gyerekek, ez butaság, hanem az, hogy megmutassuk, hogy milyen valós toposzok élnek ezeken a területeken ebben a témakörben és ez alapján a nézőben kibontakozzon egy kép.

GA.: - Én egyébként úgy működöm, hogy egy nagyon szenvedélyesen a saját igazamat tudom képviselni, meg védeni, de képes vagyok perspektívát is váltani. Tehát, hogy riporterként attól,

hogy nem értek egyet vele, el tudom fogadni, hogy ő így látja, és ezt fontosnak is tartom megmutatni.

SPJ.: - Volt-e valamiféle prekonceptiótok, előzetes feltételezések azzal kapcsolatban, hogy milyen hatást vált ki ez a típusú megközelítése a témának. Ezzel együtt az is egy fontos kérdés, legalábbis bennem, hogy nektek ez a kirándulás önmagatok körül gyakorlatilag, meg ebben a mi magyar világunkban ez milyen hatást ért el, így ezekkel a véleményekkel, ezekkel a sokfajta nézőpontokkal együtt?

ZÁ.: - Szerintem nekünk nagyon fontos volt. Ahogy említettem is, egy ilyen identitás keresés is volt ez egyben és egy nagyon fontos élmény, mert olyan tapasztalatokkal gazdagodtunk, amik szerintem kötelezőek lennének minden egyes magyar ember számára az anyaországi magyarokat és a határon túli magyarokat is beleértve, mert hogy meg kell ismernünk a körülöttünk élő magyar emberek helyzetét, látásmódját, gondolkodásmódját, és ezért is készült ez a sorozat. Igenis nagyon sokat hallok én a felvidéki magyarokról anyaországi magyarként, de nem tudom, hogy milyen az ő életük a hétköznapiakban. És ugyanez a helyzet a kárpátaljaiakkal és az erdélyiekkel és a vajdaságiakkal. Illetve én erdélyi magyarként nagyon keveset tudok a kárpátaljai magyarokról, pedig a szomszédaink. Ezért is ez a címe a sorozatnak, hogy Szomszédaink, a magyarok, mert hogy fontos, hogy ne legyenek ilyen tévhitek, amik aztán később buta döntésekhez vagy gondolkodásmódhoz vezetnek. Amik a történelem során már a közelmúltban is többször előfordultak, és most gondoljon mindenki arra, amire akar. Fontos, hogy megismerjük egymást, és fontos, hogy tudjunk egymásról, tudjunk egymás problémáiról, és tudjuk azt is, hogy mit gondolnak ma rólunk a körülöttünk élő népek és az együttélésünkhöz, mert márpedig itten együtt élünk, már nem tudom hány évszázada kell, mert hogyha ismerjük a közös sérelmeinket, akkor el tudunk kezdeni közeledni egymás felé. Abban a pillanatban, hogyha lebontjuk ezeket a falakat meg gátakat, akkor sokkal könnyebb lesz a kommunikáció, a párbeszéd és ezáltal előre tudunk találni és nem pedig hátra.

SPJ.: - Most egy konkrétabb kérdés lesz feléd. Átszűrted magadban ezeket az élményeket. Most nagyon szélsőséges kétoldalt fogok említeni: Benned inkább feszültséget, vagy inkább megnyugvást generált ez a tapasztalás?

GA.: - Ez érdekes kérdés. Még visszakanyarodva az előző kérdésedhez, biztosak voltunk abban, hogy azáltal, hogy nem vagyunk a filmekben nagyon radikálisan ilyen vagy olyan véleményen, ezáltal egy kicsit ez a két szék közt a pad alá effektus lesz, mert aki azt várja, hogy a saját igazát megkapja belőle, az nem fogja eléggé megkapni, aki azt várja, hogy majd megmondjuk, hogy milyen gonoszak a szomszédos országok népei, az sem eléggé kielégült, de felvállaltuk ezt a részét, hogy ez mindig nehezebb, hogyha próbálunk többfajta véleményt megmutatni. Hogy inkább feszültséget vagy inkább megnyugvást? Is-is, tehát megnyugvást abban, hogy én örülök annak, hogy ez az egész zivataros 20. század és ez a szörnyű történelmi események hatására úgy nőttem fel, hogy örülök annak, hogy ez egy gazdagító tapasztalás volt minden nehézsége mellett és ellenére, és örülök, hogy ilyen sokszínű a magyar kultúra és ilyen sok helyen él még, és egy élő lélegző valami, tehát ez megnyugvást adott. Van bennem feszültség is, mert úgy érzem, hogy nagyon sok még a rendbe tenni való dolog, és nem olyan megnyugtatóak a fejlemények. Fogy a magyarság, ez tény, nem tudom, hogy meddig lesznek még határon túli magyar, tömbmagyar közösségek Szlovákiában naponta 17 magyarral lesz kevesebb, hogyha a legutóbbi népszámlálás adatait levetítjük napi szintre Kárpátalján, és nagyon komoly az asszimiláció is, meg az elvándorlás is. Ilyen értelemben nem akarok egy ilyen álságos rózsaszín felhőt festeni Kárpát-medence egére. Azt gondolom, hogy szükség lenne arra, hogy kibeszéljük azokat a dolgokat, hogy mik voltak mindkét oldalon azok az igazságtalanságok, vagy azok a történelmi sebek, amelyek oda vezettek, hogy gyakorlatilag most már nem találkoznak a narratívák egyáltalán. Szerintem ebből mindegyik fél nyerne. De mindenki fél a saját igazát kicsit is elengedni és a másik felé gesztust tenni. Nem tudom, hogy mi lesz tíz év múlva, de azt

gondolom, hogy mi ezzel a sorozattal megpróbáltunk elindulni egy olyan úton, amit helyesnek tartunk, tehát a párbeszéd útján.

ZÁ.: - Igen, illetve az az egyik problémája ennek a történetnek, hogy nagyon gyakran politikai kampányok témájává, áldozatává válik a magyarság kérdése. A magyar kártya kijátszása nagyon sok esetben bizonyos előnyökkel kecsegtet a többségi nemzetiségi politikusok számára, illetve hátrányokkal, egyértelmű hátrányokkal a magyar politikusok számára. Ez nagyon nagy hiba. Ha folyamatosan ilyen sakkjátszmák eszközévé válik a külhoni magyarság, akkor szerintem csak veszíteni fog.

SPJ.: - Elégé beszorult a torkom, lehet, hogy a hallgatóknak is. Úgyhogy itt a végére egy feloldozó kérdést engedjetelek meg nekem, hátha vidámabbak leszünk tőle. Bejártatok Ungot-berket, természetesen átvitt értelemben, rengeteg emberrel találkoztatok. Ki volt az, aki a legközelebb lopózott a szívetekhez, a történeteitek szereplői közül, a filmjeitek szereplői közül, aki megadta nektek azt az élményt, hogy na hát már ezért a beszélgetésért megérte. Ákos?

ZÁ.: - Nagyon-nagyon sok ilyen van, nagyon sok emberrel találkoztunk, akik mind-mind a létezésükkel már olyanfajta pozitív élményt adtak nekünk, hogy azt nagyon-nagyon jó mind a mai napig melengetni és visszagondolni rá. Talán a legutolsó, hirtelen, ha belegondolok, Feri bácsi volt, aki ott méhészkedett, és termelte a gyümölcsöt és a zöldséget és mindenkit az operatőrtől kezdve a barackkal kínált, aki nem tudta elvenni, hiszen fogta a kamerát. Tehát nem vett róla tudomást, hogy itt forgatás zajlik körülötte, hanem embereket látott maga körül, akiket meg akart kínálni barackkal, meg málnával, meg mindenféle földi jóval, amit éppen maga körül talált, és olyan természetesen beszélt, olyan őszintén, egyértelműen arról, hogy márpedig nekünk itt együtt kell élni. Most mindegy az, hogy cigány, vagy román, vagy ukrán, az a lényeg, hogy a szomszédom és ember és együtt kell élnünk, mert itt vagyunk a Kárpát-medencében együtt összezárva. Az ő tisztsága nagyon megfogott bennünket, talán engem mindenképpen.

GA.: - Ehhez én is kapcsolódom, tehát én is nagyon szívembe zártam Feri bácsit, de hogy ne ugyanazt mondjam, nekem nagyon fontos találkozás volt a már említett Marosz Diánaék családjával Szlovákiában, akik olyan őszintén és nyitottan beleengedtek minket a saját családi közegükbe, életükbe, az ő vegyes házasságuk akár legintimebb kérdéseibe is, mondjuk hogy Diának fáj, hogy nem tudja a kedvenc költői verseit megmutatni magyarul a Jankónak, pedig nagyon szépen és folyékonyan beszél magyarul, de hát azért mondjuk egy magyar költemény ennél nagyobb magyar tudást igényel. A gyerekeikkel is beszélgettünk, együtt játszottunk, így lehetett benne az a filmben, hogy Sebi ott egy kisebb belső konfliktust él át, hogy most kinek drukkoljon az olimpián, (2012-ben forgattuk a filmet nyáron). Ezek nagyon-nagyon értékes pillanatok voltak, minket is gazdagítottak és nagyon hálásak voltunk nekik azért, hogy ilyen őszintén megnyíltak nekünk.

ZÁ.: - Így van, és nagyon sok ilyen családba nyertünk betekintést, vagy ott van Szávó és Pista bácsi, akik ott vannak a pálinkafőzés közepette Vajdaságban és ők is őszintén tudnak beszélni és megnyílni nekünk.

GA.: - És magyarul beszélnek mind a ketten.

ZÁ.: - Mind a ketten- Mind a ketten, tehát Szávó és a sógor, aki szerb származású, és ennek ellenére őszintén a maguk egyszerűségében és közvetlenségében tudnak megnyílni és beszélni nekünk arról, hogy mit jelent nekik az, hogy egy ilyen többnemzetiségű közegben kell, hogy éljenek együtt.

GA.: - Ha valahogy össze kéne foglalni, hogy számomra mi volt a leggazdagítóbb tapasztalat, az talán valami olyasmi lenne, hogy a történelem nagyon-nagyon súlyos, véres, igazságtalan és traumatizáló eseményei ellenére hány és hány ember őrizte meg magát tisztának, hitelesnek, autentikusnak ezeken a területeken, és gyűlölködés nélkül.

ZÁ.: - És elfogadóan.

GA.: - Így van, elfogadóan tud beszélni azokról a legfontosabb és legmélyebb kérdésekről, amikről csak egy olyan embert tud, aki ezt megélte és ott élte meg azon a területen.

ZÁ.: - És számunkra pont azért volt nagy élmény, hogy ezt a filmet elkészíthetjük mi, mert hogy mi is úgy tudunk hozzá közelíteni, hogy saját magunk is határontúliak vagyunk, és saját tapasztalatokból tudunk táplálkozni, és szerintem talán ez is adott valamit a filmhez.

SPJ.: - Formabontó trianoni megemlékezésünk ezzel véget ért. Önök azonban folytathatják ezeket a történeteket otthon is, mert a Szomszédaink, a magyarok című dokumentumfilmsorozatnak egyelőre még minden része elérhető az interneten.

Szomszédaink a magyarok –

Szlovákia <https://www.youtube.com/watch?v=3DKLhYlou4k>

Románia <https://www.youtube.com/watch?v=yqLsdQNP4F8>

Szerbia, Vajdaság <https://www.youtube.com/watch?v=-y7wYINHT64&t=46s>

Kárpátalja <https://www.youtube.com/watch?v=NqgCzm-zcjE&t=73s>

Forrás: Karc FM Karcolat

Lelkünk csordultig tele fénnel

Simon-Palov Judit beszélgetése Harangozó Imrével

- Idén februárban a Charta XXI megbékélési mozgalom egyik rendezvényén elgondolkodtató kérdésbe botlottam: Adtam-e már valaha hálát azért, mert minden vasárnap magyar nyelvű istentiszteleten vehetek részt? A válasz ösztönzése attól vált még mélyebbé, amikor meghallgattam egy megrázó előadást, amely végtelenül tisztán, elénk tárta, magyarok százezrei számára már ez is felfoghatatlanul nagy ajándék lenne. Múlt és jelen időben egyaránt. Harangozó Imre, Erdélyi Zsuzsanna-díjas néprajzkutató érdeme volt a szíveket nyitogató előadás, akit néhány hete Békés megyében látogattam meg, alig pár kilométerre a Magyarországot Erdélytől elválasztó határtól. Az Ipolyi Arnold Népfőiskola alapító elnöke a mai karcolat vendége, ha tudják, fogadják önök is nyitott szívvel.

Néhány hónappal ezelőtt, amikor én önt hallottam beszélni a csángó magyarokról, akkor nagyon sok információt kaptam, de az információknál is több volt az, amit láttam a szemében. És az a lelkesedés, meg az a lendület, ahogyan a témát nagyon igyekezett átadni. Akkor odamentem Önhöz és szerettem volna egy hosszabb beszélgetést kérni, éppen emiatt, és akkor azt mondta, hogy "kedves, egyszer jöjjön el Újkígyósra, és akkor majd beszélgetünk egy nagyot". Most jött el az alkalom, nagyjából fél évvel később, hogy itt ülök Újkígyóson az ön által alapított népfőiskola előterében és végre beszélgetünk.

- Isten hozta örülök, hogy itt van.

- Mi az a hely, ahol most vagyunk.

- Jó régen, a '80-as évek második felében fiatal tanítóként kerültem haza, és Debrecenben, debreceni diákként ismerkedtem meg egy országos, akkor még talán a túrt, de néha tiltottba csapó mozgalommal, aminek Örökség Népfőiskola volt a neve. Arra gondoltam, ahogy közeledtünk egyre inkább a rendszerváltozáshoz, hogy mivel ennek az örökség népfőiskolának voltak helyi csoportjai, nagyon fontos lenne az, hogy itt helyben szervezzünk egy ilyen kört. Amikor hazajöttem, láttam, hogy ez valóban időszerű gondolat, hiszen megindultak folyamatok, például a parasztság, a földek helyzete volt olyan, ami nagyon foglalkoztatta akkor az itt élőket, hiszen Újkígyós egy jellemzően agrártelepülés, őseink dohánykertészek voltak, és valóban éreztük azt, hogy újra fog indulni a mezőgazdaság más alapokon, ami egyébként most kimutatott ebből a beszélgetésből, de egy meglehetősen kevésbé szerencsés dolog volt, hiszen itt egy nagyon jól működő, európai színvonalú termelőszövetkezet volt, amit nagyon nehezen vertek össze, tényleg vérrel és erőszakkal, de amikor már működött, akkor ez egy nagyon rentábilis és kiválóan működő gazdaság volt. És hát maga a rendszerváltozás és a TSZ fölosztása az valami hihetetlen anyagi veszteséggel járt. Az egyéni gazdák, ahogy tudták, indították a gazdaságokat. Csak egy adalékot mondjak ehhez, hogy itt - kiváló állatorvos barátomtól tudom, - hogy a 80-as évek elején a két Kígyóson 70 ezer sertést hizlaltak, és most az egész településen nincs 2000. Tehát itt ilyen léptékbéli változások történtek.

Visszakapták a gazdák a földet, és arra gondoltunk mi néhányan, fiatal értelmiségiek, a plébános úrral összedugva a fejünket, hogy mennyire fontos volna az, hogy a gazdálkodás mellé, (aminek nyilván megvan a maga tudása, és az apám generációja még tudta is ezt), nagyon fontos lenne odatenni a régi paraszti lét kulturális, vallási hátterét, mert úgy lenne egységes, úgy lenne teljes. Elgondolásom szerint milyen jó, hogy újra indul majd az egykori keresztény polgári

olvasóköri gazdakör néven, és akkor tegyük oda mellé ezt a formát, a népfőiskolát, mert Újkígyóson a háború előtt, meg még egy ideig utána is nagyon élénk volt az ilyen élet. Például a KALOT, KALÁSZ, a Katolikus Asszonyok és Lányok Szövetsége, a Katolikus Legényegylet hatalmas létszámmal működött. A maga módján ez a törekvésünk sikeres is volt. Sikertelen elindítani egy kisebb, alapvetően értelmiségiekből álló csoportot, amellel a szellemiség mellett, amit mi annak idején gondoltunk, hogy hasznos és üdvös volna. És ez jól is működött, klasszikusan népfőiskolai jellegű programjaink voltak. Előadások évente 9-10. Nyilván tartottunk egy kis nyári szünetet és sok tábor, sok közös utazás, sok ide érkező vendég. Nem volt rá semmiféle infrastruktúránk meg pénzünk se. '94-re jutottunk el oda, hogy ez az akkor már öreg és romos tanítói lakás megnyitotta a kapuit. Kifejezetten Ipolyi Arnold Népfőiskola címen. Alapvetően az egyházközség, Szigeti Antal plébános úr támogatásával. Attól kezdve folyamatos a működésünk, tehát a '90-es évek elejétől.

Harangozó Imre és az újkígyósi gyűjtemény egy része az Ipolyi Arnold népfőiskola egyik szobájában

Most ez egy picit megváltozott már, inkább ezt az alapvető néprajzi kiállítást tartjuk itt ebben a házban, mutatjuk be, és jönnek is szép számmal vendégek. Előadásainkat és egyéb rendezvényeinket, szorosan együttműködve a művelődési házzal tartjuk, mert ott jobb rá a lehetőség, az infrastruktúra. Így működünk immár lassan 30 esztendeje. Ezen kívül kiadványokat is közrebocsátunk, nem azért, hogy ezek kereskedelmi forgalomba kerüljenek, hanem eljussanak azokhoz az emberekhez, akik ezt a tudást, ezt az információt használni tudják. Ezen kívül elég jelentős adatbázisunk van, több mint 200 órányi hangzó felvétel. Gondoljunk bele, ez több mint 35 év és sok olyan helyről való, ahol ma már szinte nincs magyar szó. Egyébként a javát beadtam a Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Archívumába is, és azt hiszem, hogy

a Hagyományok Házába is bekerült egy másik projekt keretein belül. Tehát ez ma már közkincs. Nagy fájdalomunk, hogy nincs apparátusunk, nincs pénzünk arra, hogy ezt működtethetővé tegyük itt helyben. Óriási adatmennyiség van papír alapon valamennyire katalogizálva. Itt van a raktárban. Most éppen egy nyári munkán lévő kislány digitalizálja a régi felvételeimet. Több 100-120 éves fotót gyűjtöttem össze. Fontos, hogy ez használható, kutatható legyen. Akkor itt van maga a gyűjtemény, amit részletesen leltárba kellene venni. Legnagyobb része többek közt a textilanyag, de ha körbe néz, itt éppen közvetlen közelünkben, száz körüli régi mángorló van, amire rá van róva egy hihetetlen archaikus régi jelvilág, amit a mai ember sokszor már nem ért. Nagyon fontos feladatunk, hogy rácsodálkoztassuk a mai embereket az archaikus régi kultúránknak ezekre a kulcsaira. Ha ezeket a kulcsokat kellő módon megértik, használni tudják, akkor megnyílik számukra egy olyan világ, amiben már önállóan járhatnak, és önállóan ismerhetik föl ezekben a jelekben a lényegi mondanivalót, amit ezáltal is üzennek nekünk az őseink. Ilyen módon működik a Népfőiskola, a maga eddigi huszonegynehány kiadványával, rengeteg alkalmával, előadásaival, fölvételen és rögzített koncertjeivel, mert zenei programokat is folyamatosan szervezünk.

A népfőiskola azt hiszem, hogy annyit jelent, annyit tesz, hogy kultúrát, értéket adni úgy, ahogyan lehet. Mindenütt a világban nagyon-nagyon kötött formák vannak, gondoljunk az iskolákra, oktatási intézményekre, szakkörökre. Legyen már egy picit szabadság ebben a népfőiskolák terén. Ott és úgy, ahogy lehet. Ha ezen az ajtón bejön valaki, abban megvan a motiváltság, azért jön ide, mert érdekli. Látja, maga is mennyit utazott, hogy ideérjen. Tehát ez a motiváltság kell ahhoz, hogy ez a folyamat hatékony legyen, hogy az embereknek megnyíljon a szeme erre a műveltségre, erre a kultúrára. És azt hiszem, hogy erre a legalkalmasabb fórum, a legalkalmasabb módszer ez, amit, ha úgy tetszik, akkor nevezzük népfőiskolának.

- Nemcsak, hogy mennyit utaztam, de mennyit kaptam! De ennek a beszélgetésnek most nem ez a témája. Én az imént úgy érzem, a közepétől indult, Debrecentől, viszont az ön története nagyon nem ott kezdődik. Itt, ahogy az előbb körbevezetett ezen a hát én most inkább azt mondanám kiállítócsarnokon, amit ez az egykori lakás képvisel, akkor nem is tudom, talán a gerebenre kérdeztem rá és azt mondta, hogy nagyon-nagyon régen, még gyerekkorában ön gyűjtötte. Tehát ez valahol nagyon régen kezdődött el önnél. De honnan jött ez az indíttatás?

- Újkígyósi vagyok, törzsökös, újkígyósi. A családomnak egyetlen egy ága nem az, az édesapám édesanyja, a nagymamám. Most csodálkoztam rá arra az ágra is: anyakönyvi kutatás alapján kiderült, hogy a híres naplóíró, visszaemlékezés író, Jeszenszky Ferdinánd, aki szabómester, evangélikus tanító, és született nemes ember volt, a hatodik ősöm. A visszaemlékezés kötetét, ami meg is jelent, ezt éppen a dédapámék gerendási portáján írta, és úgy kezd, hogy kései leszármazottjaimnak. Nagyon találva érzem magam. Maga a szellemisége, gondolkodása, szemlélete, az teljesen az enyém. Tehát amolyan hazatalálás volt ez. Az összes többi ősöm paraszti származású újkígyósiak, az ősö nyelvjárás az anyanyelvem. Beleszülettem ebbe a közösségbe, ahol ott voltak ezek a tárgyak és pusztultak. Emlékszem, hogy a 60-as évek végén nagyapám legkisebb fia, a nagybátyám nősülés előtt állt. Itt a közeli Templom utcán - ez alig néhány száz méterre van ide, ahol most beszélgetünk - építettek egy új házat, lebontották a régit, sok vályogtéglát használtak, vetettek ki, és ott keletkezett egy nagy gödör. Amikor temették be ezt a nagy gödröt, a padlásról gyönyörű, hatalmas kerámia edényeket oda beleverték, és betemették. Bennem már akkor, 5-6 éves gyerekként ott volt, hogy milyen kár ezekért a gyönyörű edényekért. Egyik-másik csorba volt, de 100-150 évesek voltak. És ha most itt körülnézhet, ez az edény kultúra itt van körülöttem. Akkor elkezdtem ezeket összegyűjteni, tényleg 5-6 évesen.

Hat-hét éves koromban otthon, az Öreg utcán, az istálló egyik sarkában múzeumot rendeztem be ezekből. És hát attól kezdve, amikor már iskolába jártam, a történelem nagyon érdekelt. Egy kiváló történelemtanárom volt Ipolykígyóson. Sokat gondolkodom rajta is. Sajnos még akkoriban, nem sokkal ballagásom után meghalt. Tóth Istvánnak hívták. Mélyen megszerettette velem a történelmet, mert gondolkodtatott, látni segített, és nem adathalmazsal öntött le, hanem abban támogatott, hogy nyíljon ki a szemem. Pista bácsi mélyen baloldali ember volt, és biztos vagyok benne, hogyha most élne, akkor keményen vitatkoznánk. Ezeket a dolgokat az emberség és az elhivatottság felül tudja írni. Akkor, a hetvenes években lelkesedéssel beszélt nekünk a Szent Koronáról. Ugye akkor a Korona még Amerikában volt. Szóval ez volt az egyik, és nem csak nekem, nagyon sokunknak, ez a Tóth Pista bácsi féle indíttatás ez nagyon fontos alap volt. Aztán traktorszerelő lett belőlem, elkezdtem dolgozni itt a helyi TSZ-ben, és 85-ben érettségiztem. A szakmunkásképző után levelezőn kezdtem el, két év alatt jutottunk el az érettségiig, és akkor fölmerült bennem, hogy valami mást kéne kezdeni.

Elmentem Debrecenbe a tanítóképzőbe. Csodával határos módon első évben felvettek, és 88-ban végeztem. Nagyon fontosak voltak ezek a debreceni évek. Rálátni a világra, rálátni folyamatokra, akkor már ott szerveződött az MDF, de ott mi is alapítottunk egy kulturális egyesületet, a Varjúvárat, ahol néptáncosok, népzeneészek találkoztak. Amíg ott voltam, még a hivatalos megalakulás előtt, minden alkalmunk úgy kezdődött, hogy hívtunk egy előadót, akivel beszélgettünk ilyen témákról. Emlékszem, hogy a Tanítóképző klubjában Halász Péterrel, - ma keresztkomám, Gyimesben él, - akkor Budapesten élő kiváló agrármérnökkel, néprajzkutatóval szerveztünk egy rendezvénysorozatot, ahol körbejártuk a történelmi Magyarországot, az utódállamok területén élő magyar néprajzi csoportokat. Péter volt az előadó és mindig énekesnőt hozott. Így találkoztam Lovász Irénnel, Budai Ilonkával, Szvorák Katival, tehát csodálatos dolog volt ez. Mindezt a KISZ pénzéből finanszíroztuk. Persze akkor ez fillérekből kijött, de aztán le is állítottak, és azt mondták, hogyha most nem 87, hanem 77, akkor énbelőlem nem lenne tanító. Az utolsó előadás a Vihorlát hegység körül élő, ma már alig-alig létező magyar népcsoportról szólt, ez volt a zárása. Barna Gábor professzor tartotta. Tehát belecsöppentem ebbe. A nyarakat Oszkón az Ebtulok hegyen, ott a csodálatos XVIII-XIX. századi prэшázak között töltöttük vagy Harangodon, Nagykállón a Téka táborban. A 80-as évek első felétől, 83-84-től masszívan és folyamatosan jártam Erdélyt. Amikor csak lehetett, Erdélyben voltam. Különösen Székre kezdtem el járni, és aztán mikor egy kicsit tájékozódtam, akkor aztán Felcsíkban, Gyimesben. Egy alkalommal egy halva született kísérletként Moldvában, amit úgy őriztek, mint a legféltettebb titkukat, hiszen az, hogy a kommunista Romániában azt megtudni, hogy az Óromániában százezres magyar közösség él, aki beszéli az anyanyelvét, hát ez persze Románia legnagyobb titka volt, és nem is lehetett bemenni, ez azzal járt, ha valakit elkapnak ott, akkor azt mondjuk az országból kitiltották. Tehát egy nagyon élénk időszak volt ez. Ezt egy picit lefékezte az, hogy haza kellett jönnöm és tanítanom kellett. Egyedüli gyerek vagyok, a szüleim nem nagyon lelkesedtek azért, hogy menjek máshová, pedig nagyon komoly lehetőségem lett volna. Hazajöttem, persze feszültségek árán, mondjuk a munkahely által megszabott követelményekkel szemben ezt az erdélyi járkálásomat folytattam. Elkezdtek itt szervezni ezt a világot, hogy jöjjenek ide azok az előadók, akiket megismertem ott a debreceni létemben, és ez akkor nagyon nagy siker volt a 90-es évek elején, mert érdekelte az embereket. Így jutott el ide Lükő Gábor, Erdélyi Zsuzsanna, Molnár V. József, Pap Gábor, lehetne sorolni. Kiválóbbnál kiválóbb zenészek Jánosi András barátom és zenekara, Szokolay Dongó Balázs, aki egyidős velem. Tehát ezek az emberek, Fábry Géza, itt voltak ezek között a falak között. Zombori Ottó csillagász. Emlékszem, az udvar tele volt közönséggel, annyian voltak kíváncsiak az ő előadására. És ez

valahogy a '90-es évek második felére lecsengett, és akkor találtuk ki azt, hogy jó, ha ez így van, akkor inkább legyenek ezek a kiállítások. Tegyük át az alkalmakat a városi, akkor még községi színterekre, a művelődési házba, azóta így működik. Azt hiszem, hogy nagyon jól. Tehát látom azt, és kapok visszajelzéseket, hogy mennyire fontos volt embereknek az, hogy van ez a népfőiskola.

- Emlékszik még rá, hogy mi az, ami annyira vonzotta Erdélyben? Ami többet adott az erdélyi emberben, vagy esetleg a tájban, az ottani településekben? Nem tudom, nem akarom a szájába adni a szavakat.

- Mi közel vagyunk Erdélyhez. Gyerekkoromban nagyon sokszor kimentem az ókígyósi Szent Anna templomhoz. Megálltam ott előtte a dombon, ez egy régi kunhalom tetején épült 1844-ben. Onnan jó időben látszanak az aradi Hegyalja hegyláncai. Gyönyörűen kivehetőek a Bihari hegyek, a Béli hegység, és itt eljátszottam a gondolattal, hogy milyen csodálatos helyen élünk, itt van karnyújtásnyira. A szüleim gyerekkoromban nagyon sokat vittek. Leginkább ilyen egy napos célpontok voltak: Arad, Máriaradna, Temesvár, Nagyvárad, ami elérhető. És ezek nagyon nagy élmények voltak a '80-as évek legelején leginkább. Amikor elindultam, akkor tulajdonképpen ezt folytattam, csak akkor kitágítottam a kört, nem autóval mentem, hanem vonattal, és tényleg hihetetlen szerencsém volt, hogy 20 éves korom körül olyan embereket ismertem meg, mint Erdélyi Zsuzsanna, Lükő Gábor, Kallós Zoltán, Seres András, Jókai Mária Felvidéken, Vári Fábián László Kárpátalján, tehát ezekkel az emberekkel találkoztam, és nem azt éreztem, hogy egy pályája csúcsán lévő, országosan ismert ember lekezelően fogadja ezt a vidéki kis tanító jelöltet, hanem azt éreztem, hogy ezek az emberek testvérként, barátként bánnak velem és segítenek abban, hogy ezen az úton haladjak. Ez hihetetlen erős motiváció volt. Tulajdonképpen a mai napig kitart. Kolozsváron Kallós Zoltán lakása az egy ilyen bázisom, otthonom lett. Megjelentem egy hónapban egyszer-kétszer, és ott adott szállást akkor, amikor tilos volt háznál aludni. Onnan tudtam csillagtúraszerűen bejárni a vidéket, nagyon sokat jártam Székre. Hogy mi is volt Erdélyben - ez még Kallós Zoli bácsi megismerése előtt volt, egy barátommal, aki ma ismert rádiós, televíziós személyiség, éjszaka vártuk a vonatot. Hihetetlen az a légkör, amiben ott ültünk, valami nagyon pici égő ég egy hatalmas történelmi vasútállomás várótermében. Rettenetesen rossz a szag, emberek levették a cipőiket, bocskoraikat, kopott, fáradt, elcsigázott emberek, és ebben a hihetetlen szürkeségben és félelmetes lehangoló világban megjelent két nő, egy anya és a lánya. Az anyuka lehetett a 30-as éveinek közepén a lánya 15-16 éves, talpig népviseletben. Akkor én azt hittem, hogy ilyen nincs már. Széki asszony és lány volt, és teljesen megbabonáztak. Aztán úgy sikerült valahogy alakítani a dolgot, hogy közel üljünk egymáshoz. Budapestre jöttek, - kétévente lehetett jönni, - beszédbe verődtünk, és ahogy hazajöttek, ők visszautaztak Székre, egy hét múlva én már ott voltam, és attól kezdve annyira ott voltam, hogy a széki öregasszonyok, amikor leszálltam Szamosújváron, - volt egy lajbim és egy kalapom, fölvettem, hogy ne legyek föltűnő, ilyen rézgombos lajbi és szalmakalap, - mikor leszálltam a vonatról, Kali néni megszólított, hogy Kicsi Imre, hazajöttél? Hát valóban székivé váltam akkor a 80-as években, és megismertem a zenészeket, megismertem a táncot, megismertem az egész élő közösséget, és érdekes módon akkor, 21-22 évesen láttam ezt a csodát, de én már akkor sem turista voltam. Láttam mögötte azt, hogy ennek vége. Láttam azt, hogy külsőségeiben él az egész, és azt éreztem meg, hogy ezeknek az embereknek, akik ebből élnek és nagyon-nagyon szeretik ezt, de végső soron valamilyen szinten ez már teher.

- Teher, a magyarságuk?

- Nem a magyarságuk teher. Na most akkor erre a kérdésre megint egy tágabb válaszlehetőség van. Ha elmegyünk Moldvába, tapasztalatból mondom, budapesti ember megkérdi a divatosan öltözött csángó kislányt, akinek az anyukája katrincába jár, hogy kislányom, te miért így öltöazol? Az egyik lány nagyon ügyes volt, és visszakérdezett, - Pestet járt, kislány volt, - és a bácsi miért nem bő gatyával jött? Hát ezért. Ugyanis itt arról van szó, hogy az erdélyi magyarság egy része olyan világban élt a '80-as években, '70-es, '80-as években, ami a világ számára élehetetlen. És erre a válasz az, hogy visszaálmodja magát egy régi, egy jobb világba. Ez a magyarázata Kalotaszegnek, Széknek és még nagyon sok mindennek, ami Erdélyben van. A széki fiúk - többször is voltam ilyen rúkkoló bálban - vonulnak be a hadseregbe a Román Szocialista Köztársaság hadseregébe, sok esetben viszik őket szinte munkaszolgálatosként az Al-Dunához, és ezek a fiúk teljesen úgy tesznek, mintha az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregébe vonulnának be. A teljes rítus egészen a vonatra ülésig az a régi 100-120 évvel azelőtti rítusa a katonává válásnak. Visszaálmodja magát, nem vesz tudomást a világról. Miért? Ez egy menekülés. Menekülés az elviselhetetlen és feldolgozhatatlan valóságtól. Ez egy idő után az újabb és újabb generációknak teherre válik. Nem a magyarság a teher számára, hanem ez az önvisszaálmódás. Találkozik a világ anakronizmusával, hogy az én létem az valamilyen módon test- és táj-idegen ebben az egész világban. Ezt a drága Marosi Julcsi néninek fogalmazta meg egy moldvai csángó asszony, aki azt mondta neki, hogy az én beszédeimért, tehát a Moldvában használt magyar szavakért, az én hordozatomért, tehát a csángó magyar viseletért, annyit szenvedek, mint Jézus Krisztus a kereszten. De amíg én élek, azt el nem hagyom.

Igen, ez egy vállalás. A '80-as évek közepén széki leánykakkal, nálam fiatalabb, 16-17 éves kislányokkal jöttünk valahonnan vonatról, Kolozsváron szálltunk, ezek a lányok gyönyörű viseletben voltak és egy férfi lekiabálta őket, azt mondta rájuk, hogy mit kerestek itt cigányok, a bő szoknya miatt. A kis csajok csak vihogtak és elfutottak velem. De én akkor, mondom, 21-22 évesen éreztem ennek a tragédiáját, mert micsoda kitartás van az erdélyi Gábor cigányokban, akik ebben a teljesen megváltozott világban ma is megtartják a viseletet, különösen a nők. És mi a problémája bárkinek ezzel? Tehát el kéne már végre jutnunk oda, hogy ne a külsőség, ne a felületes előítélet domináljon, hanem mindig meglássuk a másik emberben az embert. Nem biztos, hogy az ember szívesen viseli ezt a stigmát folyamatosan magán. Viselték, mert a közösségnek ez volt az elvárása. És jó volt és valós volt a megérzésem, hogy '90-ben, amikor megtörténtek a változások Romániában, akkor tényleg ez az egész fölrobbant. Széken is megtörtént a kivetkőzés. Persze az utóhatása meg a lüktetése még ma is megvan. Nem túl régen volt, éppen az elmúlt hétvégén a Matyó-vidéken jártam Mezőkövesden, Tarnón, Szentistvánon, és szinte szívbe markoló a két kivetkőzés közötti hasonlóság, lelki, az ott működő lelki történések, hogy szinte betűre ugyanaz történt Mezőkövesden 40-50 évvel korábban, mint Széken. És még az emberi, az egyéni, emberi attitűdök is ugyanazok, csak mondjuk az a ma 85 éves mezőkövesdi néni mondja ugyanazt el, amit a 45-50 éves széki ismerőseim, mert van közte egy időbeli eltolódás. Maga a folyamat, maguk a történések kísértetiesen hasonlatosak. Úgy néz ki, mintha ez valami örök emberi lenne. A folyamatosság, az önazonosság és a változás a világban. Ezek az alapvető kérdéseink. És a mai világban tulajdonképpen a gyökerek elszagatása folyik. Pedig a valódi konzervativizmus, vagy valódi tradicionális közelítés, az nem a régi dolgok másolásában kellene, hogy megnyilvánuljon, mint ahogy sajnos folyamatosan megnyilvánul, hanem a régi dolgok folyamatosságának megtartásában. Abban, ami akár itt a tárgyi kultúránkban ott van, hogy hogyan lehetett az avarkorban lőpor szaru, mikor nem is ismerték a lőport? Úgy, hogy volt egy eszköz, ami 7-800 év múlva nagyon alkalmas volt arra, hogy lőport tartsanak benne, ezért most lőpor szaruként használjuk. De akkor sőt, vagy Isten tudja, hogy mit találtak

benne. Tehát ezeket a folytonosságokat kellene, hogy keressük. És azt hiszem, hogy ez az, ami miatt fontos és kell ezzel foglalkozni, mert ha ez a folytonosság veszik el, akkor valami elveszik és visszafordíthatatlanul veszik el a lényegünkből. Nem azok leszünk, akik voltunk.

- Nem fog szeretni, mert ezt a folytonosságot fogom most megszakítani a beszédében azért, hogy többet tudjunk meg az ön utazásainak a mi életünkhöz hozzáadott értékéből, mert az előbb említette, hogy volt egy titkos elzárt világ Romániában, még a szocializmus időszakában, ahová nem lehetett eljutni, mert fegyveres kerubok őrizték azt. Mikor jutott el oda végül a csángók közé.

- Volt korábban is kísérletem. Moldvai csángókkal találkoztam már Kolozsváron, Kallós Zoli bácsi lakásán, másutt is, a csíksomlyói búcsúban is, tehát voltak kapcsolataim, ismerőseim Moldva felé, de komoly igazi gyűjtő utat csak 90 után lehetett megvalósítani, nem is pontosan mondom, tehát a '89-es fordulat után lehetett, bár nagyon sokáig éltek még azok a reflexek, amik korábbiak voltak. Mit keresnek ezek itt? Miért jöttek ide és így tovább? De én egészen pontosan 1990. január második felében az Újkígyósi Aranykalász Termelőszövetkezet elnökének hivatali volgájával már Dormánfalván voltam. Nem is értette nagyon kedves atyai jó barátom, az akkori sofőr. Fölvettük a testvértelepülési kapcsolatot éppen harminc éve Szépvízzel, Csíkszépvízzel, és egyik utunkon mentünk ki, és ennek az embernek, Jóska bátyámnak nem tudtam elmagyarázni, hogy mikor ott van Szépvíz, több ezer lakójával, akikből egy jelentős rész tökéletesen tisztán beszél magyarul, mi a csodáért kell nekünk itt a hegyeken átkelni, mászkálni idegen falvakban, hogy találjunk egy vénasszonyt, aki tud valamennyire magyarul? Ezt valóban nehéz volt elmagyarázni, de hogy ez egy etelközi magyar. És hogy micsoda jelentősége van annak, hogy itt még beszélnek magyarul, azt egy kívülálló embernek nagyon nehéz volt megérteni. És ettől kezdve én gyakorlatilag folyamatosan Moldvát járom, különösen akkor már fölismertem azt, hogy nem a nagy falvakba kell menni, nem elsősorban Klézsére, vagy Pusztinába, vagy Lészpedre, hanem kezdjek el oda menni, ahol nem jár senki. A perifériákra, ahol egy-két öreg néni még tud magyarul. És hozzákezdtem a halotti kultusz gyűjtéséhez, mert ez az az emberi rész, ami a legarchaikusabb, legrégebbi hagyományokat megtartja. Akkor még Moldvában szinte máig háznál ravataloztak, a legtöbb helyen ment a siratás. Néha már nem csak magyarul, sőt inkább románul, de igazából az volt a csodálatos élmény, amikor másfél óra román siratózás után egy öregasszony elkezdett hosszan, gyönyörűen egy ereszkedős dallamon magyarul siratni. És ezt megtapasztaltam, és olyan helyeken jártam, ahol ma már - pár évvel ezelőtt végig jártuk újra azokat a falvakat, - senki nem tud magyarul.

- Én magam azt tapasztaltam, hogy az egy dolog, hogy elkezdünk azzal barátkozni, hogy - remélem, nem csak kezdünk, hanem egyre inkább kész tényként kezeljük, hogy a határokon túl is élnek magyarok - magyarok élnek a szomszédos országokban, de még mindig nincsen arról fogalmunk, hogy a csángó az nem erdélyi, hanem egy egészen más területen élő, magyarul még jól beszélő magyar népcsoport. Ön mit tapasztalt?

- Hát ebben az ügyben veszítettünk egy csatát az 1990-es évek elején. Moldvában túlnépesedés volt, még akkor gyakori volt a 8-10 gyermek egy-egy családban. És amikor ez a hihetetlen szorítás, ami a Ceausescu diktatúra volt, oldódott, akkor tömegesen megindultak a moldvai csángók ide hozzánk. Ebben a házban, ahol most vagyunk, akkor ez nem volt ilyen jó állapotban, sokszor húsz-harminc csángó fiatal lakott. És amikor bejöttem, mert egymásnak adták a kilincset, egymásnak adták a kulcsot, egyszer megkérdeztek, hogy mit akarok itt. Olyan emberek voltak itt, akiket én már nem is ismertem. És akkor nagyon sokat beszéltem arról, hogy

nagyon fontos lenne a falvaknak, - ahova mennek ezek, mezőgazdasági munkára, - a gazdáknak egy pici fölkesztést tartani, hogy kik ezek a fiatalok. Igen, beszéltek magyarul, de ezek mára jórészt elmentek Olaszországba, Portugáliába, Spanyolországba, Franciaországba. Tehát ha akkor Magyarország figyel erre jobban, elmondjuk, hogy kik a moldvai csángók. Volt olyan falu, ahol nagyon nagy volt a kertészkedés, a földházak, és ott egyszerre 40-50 fiatal dolgozott egy faluból. Ez egy más világ, nem székelyek, persze sok székely van köztük, Moldvába települt székelyek, de ez egy más műveltség, más mentalitás, mint Erdély. Erdély idehúz, a moldvai csángók úgy is hívják, hogy nagy-magyarországiak. De Moldva az Balkán, ezek a fiatalok abban a világban szocializálódtak. Egy példát hadd mondjak el: szemérmességre nevelik őket. Ez nem itt történt, Erdélyben történt akkor, tehát 30 évvel ezelőtt. Kihoztak moldvai csángó kisgyermekeket, kis félős madárkákat Erdélybe, és a székely háziasszony kínálta süteménnyel, és nem kért, nem fogadta el, de délután beszökött a tisztaszobába, ahol az asztalon ott volt a sütemény, és a kis ingét teletömte, amennyit bírt elvigen, és akkor ebből egy vita lett, hogy ez a gyerek most lopott-e? Nem, csak őt szemérmességre nevelték. Félt, nem tudta, hogy mit lehet ezzel az egész helyzettel kezdeni, miközben ő borzasztóan vágyott arra, hogy kapjon süteményt. De nem volt meg rá az eszközrendszere, hogy ezt hogyan tudja ezen az idegen helyen kulturáltan elfogyasztani. És akkor ezt a vágyát öltötte abba, hogy amikor gondolta, hogy nem látják, hogy majd jól telerakja magát, és inge, meg minden hasa tele lett ezzel az összetört süteménnyel.

Próbáltam akár még a politika felé is szólni, hogy ők mások. Készítsük fel a fogadófelet, és készítsük fel őket, hogy hova jönnek. És akkor sok súrlódást el lehetett volna kerülni. De sajnos úgy oldódott meg, hogy ők továbbálltak. Én kapcsolatban vagyok velük. Az akkor húsz év körüli generációnak ma már bőven felnőtt gyerekei vannak, akik egy árva hangot nem tudnak magyarul. És egy árva hangot nem tudnak románul sem. Veszteség, mert ha idejött volna 10 ezer fiatal, az 4-5 ezer család lett volna, aki beoltódik a magyarságba. És van egy erősebb kapcsolat. És az visszafelé is hat, mert hazamegy a magyarul tudó unokatestvér, van egy élő kapcsolat, akkor ez erősíti a magyarságon belüli koherenciát.

Nagyon sok pozitív változás van, hajlamosak vagyunk a folyamatos panaszkodásra. Hihetetlen az, hogy ma Moldvában egy kiépült magyar iskolahálózat működik. Igaz, hogy nem mindenütt iskolai keretek között, iskolán kívüli keretek között, de sokfelé magyar ház épült, sokfelé életképes magyar kis közösség működik, és rengetegen mennek Moldvába, tehát érdekli az embereket a moldvai csángó magyarság. Az is igaz, hogy az asszimiláció nem állt le. Tehát akkor a 90-es évek környékén Domokos Pál Péter folyamatosan százezer magyarról beszélt, magyarul tudó magyarról, és ma pedig tudjuk azt, hogy jó esetben 60-70 ezren beszélik ősünk nyelvét, és az északi csángóság falvaiban véglegesnek és visszavonhatatlannak tűnik a teljes asszimiláció. De délen, a bákói körzetben, illetve a moldvai mezőségben nagyon komoly eredmények vannak. A másik, ami nagyon fontos, hogy az ő hagyományaikat '90 után teljesen sikerült összegyűjteni. Elsősorban az archaikus imádságok iránt érdeklődtem, meg ahogy említettem a halotti szokások iránt, de most lássuk az archaikus imádságokat, Tánczos Vilmos, Takács Gyuri barátom és én nagyjából befejeztük azt a munkát, amit annak idején Kallós Zoltán, Erdélyi Zsuzsanna, Bosnyák Sándor elkezdett, és ez ma már egy lezárt, teljes hatalmas anyag, és a napnál fényesebben kiviláglik az, hogy a középkori magyar imádságok hatalmas rendszere, az a moldvai csángó magyarok körében a legutóbbi időig gyönyörűen és tisztán fennmaradt. Ez része, szerves része az egyetemes magyar kultúrának. A moldvai csángók balladakincse, imádságai, népdalai, táncai, zenéje nemcsak a magyarság számára fontos, hanem az egész egyetemes emberiség számára is nagyon jelentős kultúrkincs.

- Miért fontos ez nekünk? A ma magyarjai számára miért fontos ismernünk ezeket az akár sok száz évvel ezelőtti imádságokat mondjuk, amiket ön gyűjtött.

- Nagyon egyszerű. Tanítok az iskolában, és nagyon sokszor látom azt, hogy leesik egy falat kenyér, vagy zsömlé, és a gyerekek belerúgnak. Eszembe jut az a moldvai csángó anyóka, aki elmondta nekem egyszer a Miatyánkot, és azt mondja benne, hogy a mindennapi élő kenyérünket add meg nekünk ma. Élő kenyérünket. És akkor ezt a gyerekeknek elmondom: gondold végig, élő kenyér. Ha mondjuk egy egyházi iskolában vagy, akkor átlátod azt, hogy Krisztus erre a kenyérre, erre a misztériumra épít. Itt van ez a kenyér, ami most még nem te vagy, és ha megeszed, akkor nem lehet szétválogatni tőled. Erre a misztériumra építi az egész kultuszát, az Oltáriszentséget, a protestánsoknál Úrvacsorát. Ami most még nem én vagyok, de egy pillanat múlva én leszek. A katolikus teológia azt mondja, hogy egyszerre csúcs és forrás. Tehát ez az elindítója a dolgoknak, hogy a testben köztünk van maga a Teremtő. Ha ezt nem tudjuk, akkor nagy bajban van a világ, mint ahogy látjuk ma mennyire nagy, minden irányú válságban van. De van nekünk egy évszázados, évezredes tradíciónk arra, hogy ezt tudjuk. Nagyon fontos az, hogy ne keressünk utakat, mert ezek az utak megvannak. Lehetőségként használjuk, éljünk ezzel a csodával, ami nekünk megmaradt. Egy hagyománnyal, ami nem köt bennünket, nem korlátoz, hanem alapoz. Ez nagyon nagy különbség. Egyszerre szorít és megtart. Egyszerre meghatároz és alapoz. Ehhez az egészhez úgy kell közelíteni, hogy nélkül az alap nélkül elvesztünk. És a mai világ attól szenved, hogy gyökértelen. Nekünk pedig ilyen gyökereink vannak. Ön felett a falon látom Ipolyi Arnold képét. Neki van egy gondolata, amikor azt mondja, hogy az a nemzet, amely emlékeit veszni hagyja, az nem csak saját síremlékét építi, hanem az elvesztése az egész emberiségnek. Az emberi létezés egyik legfontosabb szegmense, hogy az ember képes generációkon átívelő emlékeket hordozni magában. Tapasztalata van és ezt a tapasztalatot veszíti el az ember, miközben ez a tapasztalat egy fantasztikus technikai világot épít köré. Ady írja, hogy *elvesztette magát az ember, mert lencsén nézi az eget. Rommá dőlt a Messiás háza, beteg a világ, nagy beteg*. Tehát lencsén nézve az eget, a részeket mérhetetlenül mélységben vizsgálja, miközben az egész összefüggését elvesztette és ez dönti romba a világunkat. Itt, amikor beszélünk erről, akár népfőiskoláról, népi kultúráról, akkor egyfajta törekvés, hogy hogyan tudunk mi egy meglévő szerves alapon egységben látni dolgokat. Hogy tudom megtalálni a saját belső önazonosságomat, és hogyan tudom ezt valami módon folytonosságban megtartani.

- Lát még erre nyitottságot, amikor egy-egy előadást megtart, milyen arcokat lát a közönség soraiban. Többnyire időseket, vagy azért ott van még a mag, akik esetleg tovább vihetik ezt, és ezeket az alapokat valahogyan meg tudják őrizni.

- Én nagyon haragszom, amikor arról beszélnek emberek, hogy hú, így a mai fiatalság meg úgy. Nem. A mai fiatalság pontosan ugyanolyan távolságra van ettől, mint bármilyen idők adott kori fiatalsága. A napokban gyerekekkel kukoricacsutka babát készítettünk Békéscsabán. Van ott egy régi békéscsabai parasztház fölépítve, és a bölcsőben volt egy játékbaba, és két kislányon látom, hogy olyan ihletettséggel, olyan átszellemülten kiemelték ezt a babát, és elkezdtek gondozni, szeretgetni, átöltöztetni. Mikor csoportképet készítettünk, akkor kiadtam neki, hogy lányok, hozzátok a babát. Ott van az emberben a világra való belső készítetés. És a mai ember mindent intézményesíteni szeretne, hogy legyen ott mindenkinben. Nem. Kettőben ott lesz. De ezt a kettőt, akkor segíteni kell, hogy ezt a belső készítetést tartsa meg. Mondok egy másik pedagógiai példát. Volt egy kislány, iskolás kislány, egy roma kislány, aki valami elképesztően rajzolt, de csoda volt, amit csinált. Ezt a kislányt beírták az iskolába, egyrészt ott volt a kora,

másrészt van rajzóra, de ennek a kislánynak ettől kezdve azt kellett csinálnia, mint a többiek. És a kezével nem bírta olyan szépen húzni a vonalakat, mint akinek nincs ilyen rajz tehetsége, és minden nap sírva ment haza az iskolából, mert nem volt sikerélménye. Ha ezt a kislányt hagyják rajzolni, mert valami elképesztő belső késztetése volt erre, és ehhez a Jóisten adott neki készséget is, de ez a kis csaj ez második félévre utálni fogja az iskolát. Csak kudarca lesz, második évre már nem fog szeretni rajzolni. Ha hagyták volna, vagy lehetőség lenne arra, hogy kibontsa azt, amit tud, akkor 10 éves korában, mivel már annyira jól rajzol, hogy szüksége lenne mondjuk az írástudásra, akkor gyakorlatilag így megtanulna írni, mert muszáj. Ugyanígy vagyok én, abszolút antitalentum vagyok zenei értelemben. Soha nem érdekelt a kotta és nem is foglalkoztam vele, de felnőtt fejjel, akár népzenei gyűjtések közben szükségem van rá. És a minimális dolgokat elsajátítottam, illetve eljutottam oda, hogy bármilyen ilyen jellegű bajom van, akkor megyek a zenész kollégákhoz, akik viszont ebben vannak otthon. De lehet, hogy ez a fajta egybelátás számukra nem adatott meg. Én tanítóképzőt végeztem, teológiát végeztem, okleveles hittanár, nevelőtanár, nem tudom, mi vagyok. Soha életben nem jártam néprajz szakra, mert ha jártam volna, valószínűleg ezt a fajta szemléletemet már elég ügyesen, mindjárt az első évben elveszik. És amikor jönnek ezzel, akkor mondom neki, hogy barátaim, figyeljtek csak, milyen végzettsége volt Kallós Zoltánnak, Erdélyi Zsuzsannának, Zsuzsa néni diplomata végzettségű volt. De gondoljunk Arany Lászlóra, gondoljunk Erdélyi Jánosra, gondoljunk Kriza Jánosra, Ipolyi Arnoldra, aki meséket gyűjtött egyszerre a Grím testvérekkel.

- Ha jól értelmezem önt, akkor kell egy csír, amit a Jóisten belénk ültetett. Kell egy motiváció, amit kitudja, hogy honnan kapunk, lehet, hogy egy ilyen típusú tanítótól, mint amilyen ön, és aztán ez már elég lehet ahhoz, hogy valaki tovább vigye az örökséget?

- Nem. Enélkül nincs semmi. Erre kell fölépíteni. Erről beszél Karácsony Sándor pedagógiája. Erről beszél zenei vonatkozásban Kodály. Azt tanítsátok meg neki először, hogy szeressen énekelni, szeressen és tudjon énekelni. Középiskolás tanárként pontosan látom, hogy szegény gyerekeink, amikor odakerülnek, hogy mennek szerenádozni, borzalom az, hogy mennyire nem tudnak énekelni. Katasztrófa. Azért, mert ez a világ, amiben most élünk, ez kizárólag a kogníciót tekinti valaminek. A lélek szava az semmi, sőt deviancia. És ha jön egy tanító, aki mondjuk figyel a lélek szavára, akkor az tanítóként is deviáns lesz. Amikor először beléptem '88-ban egy tanterembe, osztályfőnökként negyedikes gyerekekhez, észreveszem, hogy a gyerekek nem rajzolnak szemet és száját a napnak. És megkérdeztem tőlük, hogy miért nem? Hát mert a tanító néni azt mondta, hogy nem szabad, mert nincsen. És akkor mondtam nekik, hogy gyerekek, nem szabad a napba belenézni, de most már én vagyok a tanítók, hát azért, hogy lessétek, meg valahogy találjunk valamit a fák közül, vagy üvegen keresztül, és olyannak rajzoljátok, amilyennek látjátok, és holnaptól kezdve minden gyerek rajzolt szemet is száját a napnak. Mert a magyar ember számára, hogy van szeme, attól lesz személy és attól lesz a világ személyes. Most pedig egy teljesen személytelen világban élünk. Ha személyes vagy ebben a világban, akkor bélyeget viselsz magadon úgy, ahogy a néni a magyarsága miatt, a magyar szó miatt. De hát mégiscsak ez az, ami éltet. Szent Pál apostol írja, hogy a betű öl, a lélek az, ami éltet, egyedül a lélek éltet, a betű az a kövültség, a megkövülés.

- Most, ahogy így önt hallgatom, még a könny is kicsordult, bevallom őszintén a szememből. Szomorú következtetések ezek, viszont amikor önt hallottam beszélni, és most, ahogy ön hallom beszélni, én azt látom, hogy ez azért nem egy reménytelen helyzet, mert ha reménytelen lenne, akkor nem látná okát annak, hogy ezt a munkát folytassa, hogy azt, amit összegyűjt, azt összegyűjtsön. Hol látja a reménységet abban, amit csinál. Hol látja a reménységet abban, hogy

azok a következtetések, amik itt most elhangoztak, azok ne legyenek pecsétek és egy pont a mondat végén.

- A napokban beszélgettem egy nagyon kedves fiatal hölgygel, aki keresi az élete értelmét, és én a tűzről beszéltem neki, hogy mindenhez tűz kell. És azt mondja, hogy ő azt látja, hogy az egész világ ég körülötte, őneki nem tűzre volna szüksége, hanem nyugalomra. És én ezen elgondolkodtam, hogy a két tűz között nagyon nagy különbség van. Én a Szentlélek tüzeréről beszélek, ha úgy tetszik. Arról a tűzről, amit most esetleg érez a szavaimból. Ő pedig a pokol tüzeréről beszél ebben a világ ég. Én úgy gondolom, hogy mind a kettő tűz, persze két egymástól nagyon távol lévő tűz. Ez a lélek kell, hogy átjárjon bennünket. És abszolút nem vagyok peszsimista, mert az élet az élni akar. És hogyha nem térünk ehhez vissza, akkor nincs tovább élet. Akkor jön az a pusztító tűz, amiről beszélünk itt. Tehát szítani kell a léleknek ezt a tüzet, mert ez elég lesz túlélni őket - írja egy nagyon kedves költő. *Biz összezúzzák, ki nem táncol, / és belerokkan, aki járja. / De felkél a nap újra reggel, / rácsokat olvaszt ragyogásra. / A kint, a kint rejtse el mélyre, / egyetlen hóhér meg ne lássa, / Hát ne sziszegj, ha körmöd tépik, / akkor se szólj, ha megölnék... / Lelkünk csordultig tele fénnel, / s ez elég lesz túlélni őket.*² Tehát az élet az élni akar, és ha a lelkünk csordultig tele van fénnel, ezzel a teremtet világnak a csodálatos isteni fényével, akkor elpusztulhatok, akkor beszánthatják, amit csináltunk, összedőlhet, amit csináltunk, de ez túlél mindent, mert a lényeg ott van benne. Ez a fény a lényeg.

Elhangzott a Karc FM Karcolat sorozatában 2020. július 21-én.

² Magyarai Lajos: Lázár Mihály üzenete

Nézzünk a sebeinkre, de ne a fájdalomunkra emlékezzünk (Kuzmányi István interjú Jelenits Istvánnal)

A versailles-i Nagy-Trianon-palotában 1920. június 4-én írták alá azt a békediktátumot, amely területe kétharmadával csonkította meg a történelmi Magyarországot. Jelenits István piarista szerzetest kérdeztük az emlékeiről, arról, hogy mit veszítettünk, és hogyan gyógyulhatnak az évszázados sebek.

– **Tanár úr, hogyan találkozott életében először a trianoni döntéssel és hatásaival?**

– Édesapám parasztgyerek volt, és első nemzedéki jogászként az akkori csonka megyeszékhelyre, Berettyóújfalura került tisztviselőnek. Ott születtem. Gyerekként, a családban éreztem meg először, mit jelent Trianon. Magam még nem, de a szüleim éltek, amikor megtörtént, mindkét nagyapám katona volt az első világháborúban. A közismert jelmondat szinte mindent átított: „Csonka Magyarország nem ország, Nagy-Magyarország mennyország.” Manapság már fenntartásokkal emlékszem vissza erre. Egyfelől biztosan tudjuk, hogy Nagy-Magyarország nem volt mennyország, mert itt a földön nem teljesülhet be Isten országa.

Másfelől ott volt ebben, hogy nem emlékeztünk a múlt tökéletlenségeire, hanem csak arra, ami szép volt és elveszett.

Életünk reménye volt, hogy visszaszerezzük az elcsatolt területeket. Az egész közgondolkodásban egy nem bűnösen fenntartott, de betegesen dédelgetett revizionizmus élt.

– **Hogyan emlékszik vissza erre?**

– Amikor Csehszlovákiától visszatért a Felvidék déli területe, amelyet túlnyomó többségben magyarok laktak, emlékszem, szüleimmel egy nyarat ott töltöttünk. Végre nagyobb hegyeket tudtunk megmászni. Leírhatatlan örömmel fogadtak minket ezeken a területeken, Kassán és Rozsnyón. Akkor nem lehetett látni, hogy ki az, akit ez a változás szomorúan érint.

– Hogyan teltek az iskolás évei? Az örömteli érzések teljesen elfeledtették a trianoni döntést?

– Miután Észak-Erdély visszatért, átkerültünk Nagyváradra, oda jártam iskolába, majd megkezdtem a gimnáziumot. Ott már találkoztam olyan román gyerekekkel is, akik azon búslakodtak, hogy a határváltozással a Regátba (a Kárpátokon túli román területek) kell költözniük, tisztviselő szüleiknek ott kellett munkát keresniük. Akkor *szíven ütött, hogy van, akit az én örömöm veszteségként érint. Hogy amikor az én gyerekkori álmaim megvalósulnak, valaki mási elvesznek.*

– Amikor a váradi premontreieknél tanult, mit tapasztalt?

– Emlékezetes számomra, hogy a gimnáziumban, az akkori Magyarországon, a visszatért területeken tanultunk román nyelvet. Természetes volt, hogy azokon a területeken, ahol kisebbségek élnek, tanuljuk meg a nyelvüket. Büszke voltam erre. Érdekes volt, hogy a Székelyföldről a városba érkezett kispapjelöltek haragudtak emiatt. Nem azért böjtölték ki a két évtizedes elszakítottaságot, hogy most románul kelljen tanulniuk – felháborodva mondták, hogy abba kellene ezt hagyni. Mondtam is nekik, *mi abban lehetünk különbek, hogy megtanuljuk a nyelvüket, megismerjük a kultúrájukat. És nem azért, hogy aztán kicsúfoljuk, hanem hogy megszeressük őket.*

– Költőink hogyan látták ezt a korszakot?

– Illyés Gyula visszaemlékezéseit olvasva érdekes megfigyelni, hogy parasztgyerekként kikerült Párizsba, és vallja, hogy a városi, polgári magas kultúra ott körülvette, míg itthon ezt nem tapasztalta. Budapesten sosem érezte otthon magát, míg a francia fővárosban igen. Aztán amikor *megismerkedett Tamási Áronnal, a területek visszatérése után nagyon megszerette és csodálta például Kolozsvárt, a város kisugárzását.*

De ír arról is, hogy egyszer, amikor tömegközlekedésen utazott, és valaki megszólalt románul, a többiek megszólalták, hogy ez itt immáron Magyarország, és magyarul kell beszélni. Ők keltek a védelmére, hogy nyugodtan beszéljen az anyanyelvén. És a visszaemlékezésében is figyelemztetett, hogy nem kell bosszút állni azért, amit korábban átéltek.

Ezt a kettős érzést tapasztaltam, egyfelől a sok várankozás beteljesülését, másfelől annak nyugtalantó felismerését, hogy a mi örömiinknek az ára mások fájdalma.

– Mi az oka ennek?

– Ez a kettőség véleményem szerint a török időkre, arra a bizonyos százötven évre nyúlik vissza, amikor széttöredezett, részekre oszlott a nemzetünk. A magyar kultúra Erdélyben, egy több nyelvű vidéken élt tovább, míg Felvidéken, a Magyar Királyság megmaradt területén kisebbségben volt, ráadásul Habsburg-elnyomás alatt, az ország középső részén pedig török uralom alatt. Egyfelől mindannyiunkban ott él ez a nemzeti múlt, azaz az összetartozásra való törekvés, a magyar nemzeti kultúra megélése, aminek a nyugodt, békés kibontakozása nem adatott meg.

Másfelől *vagy mi nyomtunk el valakit, vagy bennünket nyomott el valaki. És ezekben a nehéz helyzetekben úgy törekedtünk a szabadságunkra, hogy a mások szabadságával nem törődünk.*

– Ez kísérte el nemzetünket a XX. századba?

– Igen. További *tragédiánk, és ez különösen szomorú, hogy a trianoni döntés után az igazságszolgáltatást egy olyan nagyhatalomtól vártuk – Hitlernek udvaroltunk –, amely méltatlannak bizonyult arra, hogy jövőt mutasson az emberiségnek.*

Ugyanakkor elszalasztottunk egy esélyt is: a visszatért területeken nem a közös együttélés, egymás jobb megismerése volt a cél, ezért nem jutottunk közelebb egymáshoz. És ez a szemlélet később, a szovjet érdekszférába kerülés után sem változott a nemzeteink között, hiszen azt néztük, mikor tehetünk keresztbe egymásnak, mikor jelenthetjük fel egymást a központban. Mindezek együttesen rányomják a bélyegüket a jelenünkre. Az őszinte párbeszéd hiánya oda vezetett, hogy a kommunizmus évei alatt és annak végeztével nem merülhetett fel a békeszerződés felülvizsgálata.

– Hogyan hat ez napjainkban? Milyen következményei vannak az önzéseinknek?

– Az, hogy *nem beszélünk egymással, hogy valaki mindig legyőzni akarja a másikat, nem keressük a párbeszédet és nem ismerjük meg egymást, oda vezet, hogy nem gyógyulnak a történelmi sebeink.*

Ma már fel sem merül, hogy a határ mentén élő magyar gyerek szlovákul tanuljon, vagy fordítva. Egyik fél sem törekszik arra, hogy megtanulja a másik nyelvét, megismerje a kultúráját. Komoly a veszélye és a realitása annak, hogy a kisebbségben élő magyarság (például Felvidéken és Délvidéken) emiatt a teljes asszimiláció szélére sodródik. Hiszen, ha nem beszélünk egymással, akkor a gyengébb mindig az erősebbhez csapódik, a kisebbség a többséghez, akár a nemzeti identitásának részleges vagy teljes feladása árán is, és ez egzisztenciálisan érthető is. Mindez gyorsítja a kisebbségben élő magyarok asszimilációját.

– Mit veszítettünk Trianonnal?

– Sok szempontból aránytalanság ért bennünket. Az igazságtalan döntés egyik jele volt, hogy az Amerikai Egyesült Államok kivonult a béketárgyalásról. Hiszen értelmetlenül kerültek át Romániához olyan magyarlakta területek, ahol tömbben élt a magyarság, gondoljunk például a Nagyszalonta–Nagyvárad–Szatmárnémeti tengelyre. Gazdasági értelemben elvesztettük például a közúti és vasúti gerincvonalakat, amik összekötötték az északi és a déli országrészeket. Ezeket is elcsatolták. Rengeteg természeti szépségtől is meg kellett válnunk, és hosszan sorolhatnánk még a veszteségeket. Egyik napról a másikra szinte a semmiből kellett egyetemet létrehozni Szegeden... A múltunkat is elvesztettük, régészeti értelemben mindenképpen. De *a legfájdalmasabb, hogy elszakítottunk azoktól a magyaroktól, akik szerves és alkotó részei a kultúránknak. Az univerzális magyar kultúra leszűkült.*

Szegényebbek, kiszolgáltatottabbak lettünk lelki értelemben is. Ezért sem lehet elítélni azt a mérhetetlen vágyat, ami ott élt az adott korban, és vissza akarta állítani, ami régen volt. Ezt látnunk kell ahhoz, hogy ki tudjunk mászni a belső sértettségünkéből, és őszinte párbeszédet tudjunk folytatni a másik féllel.

– Mi lehet a kiút ebből a helyzetből?

– Fontos, hogy nem bűnöst, hanem magyarázatot kell keresnünk. Mert a magyarázat mindig tanulság. Csak ennek megvan az a nehézsége, hogy figyelmesnek kell lennünk. Az egyik tanulság, hogy nem szabad minden áron a másik hátrányára lenni. A másik tanulság, hogy *jó volna, ha mi, a Kárpát-medencében élő nemzetek szót tudnánk érteni egymással. Hogy ne féljünk a másiktól és egymástól. Hogy végeredményben ne legyőzni akarjuk a másikat, és visszaszerezni, amit elvesztettünk, amit elvettek tőlünk, hanem visszatérni az együttélés ősi emlékeihez.*

– **Ady azt írja: Dunának Oltnak egy a hangja. Akkor ez nem illúzió?**

– Nagyon mély igazság ez, nem illúzió. Ha a Kárpát-medencében élő nemzetek közös fájdalma, tapasztalata nem tud modern módon megfogalmazódni, nem propagandaként, hanem felismerésként felragyogni, és ha nincs egy kulturált és bizakodó közeg, akkor elvesztünk.

– **Milyen lépéseket kell megtennünk azért, hogy gyógyuljanak Trianon sebei?**

– Az első, hogy ismerjük meg jól a saját kultúránkat, a történelmüket. Nézzünk a sebeinkre, de ne a fájdalomkra emlékezzünk. Enélkül nem szabad továbblépnünk. A második, hogy ismerjük meg egymást, a másik kultúráját, és növekedjen közöttünk a bizalom.

Fontos, hogy ez ne csak az írástudók szintjén, hanem a sokszor felszínes közvélekedés szintjén is megvalósuljon. Így gyógyulhatnak a múlt sebei, és túlhaladhatunk a sablonos gesztusokon.

Az érzékenyítést az iskolákban kell kezdeni. Biztató jel például, hogy az egyik volt tanítványomat, aki a kolozsvári román operaház egyik ünnepelt rendezője, már a Regátba is többször hívták. Figyelni kellene arra, hogy a tankönyveink ne a sértődöttség, a fájdalom vagy a gyűlöletet magvait ültessék el a fiataljainkban, hanem a megértés útján vezessék őket. Ha ez nem hódítja meg a szíveket, akkor egy helyben toporgunk.

Csak így tudjuk elérni, hogy ne csússzunk bele a revizionizmusba, hogy ne legyőzni akarjuk a másik felet, hanem visszatérni egymáshoz. Azaz ne elvenni akarjunk másoktól, hanem elhinni, hogy ők is Isten teremtményei, emberek. Ha keresztények volnánk, ha szívből megtérnénk, az segítene a leginkább. És örömmel látom, hogy a hivatalos egyházi szinteken keressük azt, ami összetartozásunk tudatát, felelősségét megerősíti bennünk.

Forrás: Magyar Kurír

Miben rejlik Trianon Húsvétja? (Szőnyi Szilárd interjú Vízi Elemérrel)

– Mikor hallottad először azt a szót: Trianon?

– Nem volt egy nagy, mindent megvilágító első találkozásom a kifejezéssel. Inkább egy folyamat eredményeként tudatosult bennem, mi az oka annak, hogy miközben magyarul beszélünk és magyar a kultúránk, mégis Romániában élünk. A családban főként nagyapám mesélt első világháborús katonaelményeiről és az azt követő eseményekről, s mivel jellemzően a nagyszülők vigyáztak ránk, a téma rajtuk keresztül érkezett meg hozzánk. Az őket meglátogató idős szomszédasszonyok is gyakran felidéztek emlékeiket arról, amikor a második bécsi döntéssel 1940-ben Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz, hogy korrigálják Trianont, jöllehet, ez csak négy évig tartott.

Hogy szemléltessem szülőföldem történetének e sajátosságát, időnként szoktam tréfálkozni: apám Magyarországon született, anyám Romániában – miközben mindketten ugyanazon a helyen látták meg a napvilágot 1941-ben, illetve 1945-ben.

– Magyar iskolába jártál. Az akkori történelemtankönyved hogyan tárgyalta a kérdést?

– Bukaresti szemszögből, sőt az állami tankönyvekből a 80-as évek közepétől székely tanároknak az ország földrajzát és történelmét is románul kellett oktatni. Mi persze nemigen beszélünk a nyelvet, így az órák magyarul folytak, de azért a kötelezőt lediktálták románul, hogy ha bármi adódik, legyen meg. Közben mindenki tudta, hogy a hivatalos anyag mögött ott van a valóság, és pedagógusaink bátorságán múlt, hogy ki milyen nyíltan mert beszélni róla. Emlékszem, épp ezen évek környékén egyszer a magyartanárnő megkérdezte: „Gyerekek, ki ismeri a magyar himnuszot?”. Amikor senki nem jelentkezett, meglepődött, és azt mondta: kérjétek meg a szüleiteket, tanítsák meg, mert az nem járja, hogy manapság csak az ittas emberek énekelik.

– Miközben az eltelt száz év megpróbáltatásai visszamenőleg is igazolják a magyarok tiltakozását a békeszerződés ellen, elfogulatlan hazai történészek is hangsúlyozzák a Monarchia Trianon előtti elhibázott nemzetiségi politikájának szerepét a döntésben. Mennyi igazságot látsz ebben?

– Igazságosabb nemzetiségi politikával talán valóban sok mindent meg lehetett volna előzni. Ez abból is látszik, hogy nemcsak a románok követelték az elszakadást, hanem a szászok is melléjük álltak, holott közel 800 éven át magyar fennhatóság alatt éltek, kiváltságokkal és autonómiával. Az 1224-ben kibocsátott Andreanum évszázadokon át biztosította a helyi nemzetek békés együttélését. Mivel az önrendelkezés és a sokszínűség a történelmi Erdély jellemzői voltak, érdemes lett volna ezt a valóságát minden oldalról támogatni és megőrizni erdélyi identitásként.

Meglátásom szerint az akkori magyar kormányok nem kezelték bölcsen a kérdést, holott ha elébe mennek a trianoni döntésnek, és tegyék fel, önrendelkezést adnak a románoknak, esetleg jobb helyzetben tárgyalhattak volna a nagyhatalmakkal.

Lám, a románok is érzékelték, hogy a kisebbségeknek gesztusokat kell tenni, így amikor 1918. december 1-jén kimondták Erdély egyesítési szándékát a román királysággal, autonómiát ígértek a nemzetiségeknek – amit aztán máig nem tartottak be. És itt megint a szászok példája sokatmondó: miközben velünk közel 800 évet „kibírtak”, a román fennhatóság alatt 80 esztendőig sem tartottak ki. Csaknem 90 százalékuk kivándorolt, így létszámuk az 1910-es 250 ezerről mára 13 ezerre csökkent. És itt csak a szászokról beszélek, akik a történelmi Erdélyben a magyar és a román mellett a harmadik legnagyobb nemzetiséget alkották.

– Szerinted hogyan lehetett volna igazságosabb döntést hozni? Ahogy térképünkön is látszik, akkoriban Erdélyben a románok száma jóval meghaladta a magyarokét. Ez pedig

kapóra jött a nagyhatalmaknak, melyek amúgy is meg akarták leckéztetni a világháborúban vesztes Magyarországot.

– Valóban, a románság aránya folyamatosan növekedett Erdélyben: az 1910-es adatok szerint létszámuk 2,8 millió volt, a magyaroké pedig 1,6 millió, így jószerivel idő kérdése volt, mikor történik meg az elszakadás. Ezért is van, hogy bármilyen döntés születik, azt valamelyik fél igazságtalannak érezte volna. Ha viszont nincs határmódosítás, Magyarországnak hatalmas létszámú kisebbséggel kellett volna továbbélnie, immár nem egy eleve többnemzetiségű birodalom tagjaként, hanem leválasztva a Monarchiáról. Igazságosabb megoldás az lehetett volna, ha afféle kelet-európai Svájként létrejön egy önálló Transzilvánia, benne a különbözőség értékeit kiművelni szándékozó nemzetiségekkel, közös erdélyi identitással. Ez persze nyilván idealisztikus elképzelés, egy azonban biztos: Erdély szépsége mindig is a sokszínűségében rejlett; ezért is sajnálatos, hogy a román politikában a homogenizálási szándékok uralkodnak.

– A magyar jezsuitákat hogyan érintette Trianon?

– Ugyanúgy, mint az ország egészét. A hazai jezsuiták korábban a közös osztrák-magyar provincia tagjai voltak, és csak 1909-ben lettek önálló rendtartomány, melynek életében nagy törést okozott, hogy jelentős házaink közül Szatmárnémeti, Nagyszombat és Pozsony a határon kívülre kerültek, és az adott országokban létrejött viceprovincia, illetve provincia részei lettek.

– Ha rajtad múlna, milyen emlékművet állítanál Trianonnak?

– Magyar oldalon Trianont nyilván veszteségként, gyászként éljük meg, így – jogosan – sok negatív fogalom tapad hozzá. Valahogy mégis szeretném keresni a történetek pozitív olvasatát is. Például azt, hogy a szétszakítottság miként járult hozzá önazonosságunk megerősödéséhez.

Annak ellenére, hogy veszítettünk, lettünk-e többek, méghozzá azzal a nemzeti tudattal, mely sajátos formát nyert a határon túli területeken, és visszahatott az anyaországi identitásra is. Éppen amiatt, mert folyton védeni kellett a kultúránkat és nyelvünket.

A képzeletbeli emlékműben valamiképp ezt a szempontot érvényesíteném, hogy ne csupán a múlt fájdalmát jelenítsük meg, hanem azokat az értékeket is, amelyek a szétszakítottságból születtek. Épp ezért nagyon jónak tartom, hogy a magyar országgyűlés 2020-at a nemzeti összetartozás évének nyilvánította.

– A jezsuiták jelmondata szerint mindenben meg lehet találni Istent. Trianonnak vajon miben rejlik a transzcendens olvasata?

– Kezdjük egy evilági tényezővel, a koronavírus-helyzettel, amikor az otthonainkba szorulunk, és ugyancsak szétszakítottságot élünk meg. Mégis, a virtuális térben létre tud jönni egyfajta közösség, sőt a mostani helyzet – az online világnak köszönhetően – esetenként még lehetőséget is adott arra, hogy újra egymásra találjunk, és jobban értékeljük a másikkal fűződő kapcsolatunkat. És ha hitbeli párhuzamot veszek, azt látom, hogy a passiótörténet sem a nagypéntekkel ért véget, így 20. századi tragédiánk kérdésében is azt keresném, miben rejlik Trianon húsvétja. A választ akkor találjuk meg, ha a kérdésre nem a sebzettségünk nézőpontjából, hanem más dimenzióból tekintünk. Ha így szemléljük a történelmünket, és képesek vagyunk azt mondani: bár Trianon nagy veszteséget mért ránk, mégis van reményünk, akkor ez a remény lesz a „nemzeti” identitásunk. Az emlékezet ápolása fontos, de nem akkor fogunk túlélni és megmaradni, ha kizárólag az igazságosságot akarjuk érvényesíteni, hanem ha felül tudunk kerekedni a sérelmeinken.

– Látsz-e esélyt arra, hogy egyszer majd létrejöhet a nagy magyar-román kiegyezés?

– Jobban szeretem a kiengesztelődés szót – és ez nem csupán békés egymás mellett élést jelent. Örömteli, hogy az egyes közösségek nem olvadnak bele a nagy egészbe, s a globalizáció

világában az egyedi sajátosságok válnak vonzóvá, de emellett jobban kellene tudni egymás értékeiről, mert a kölcsönös tiszteletnek csak ez lehet az alapja.

Ismerek olyan színromán jezsuitát Kolozsvárról, aki szépen beszél magyarul, tisztában van az irodalmunkkal – rá és hozzá hasonló társaira szoktam mondani, számomra így néz ki egy igazi erdélyi.

Ha oda-vissza minél több ilyen ember lenne, akkor tennénk nagy lépést a kiengesztelődés felé.

– A román politika azonban nem ezeket a folyamatokat erősíti, lásd Klaus Johannis elnök legutóbbi nyilatkozatát, mely Erdély elszakítását vizionálta.

– Holott Erdélyt senki nem akarja elszakítani – többség és kisebbség számára egyaránt élhető helyé tenni viszont igen, és ebben azért román oldalon is vannak józan hangok. Amíg ugyanakkor az alkotmányban Románia egységes nemzetállamként szerepel, és a politika rendre kijátssza a magyar kártyát, nehéz előre lépni. A labda mindig a nagyobb térfélen pattog, hiszen onnan lehet jelentősebb lépéseket tenni. Egy nemzetben pedig csak akkor tud kialakulni helyes önkép, ha képes kiengesztelődni nem csupán a szomszédaival, hanem a saját történelmével is. Ami a kisebbségek védelmét illeti, annak fontosságára rendünk 2019 februárjában kihirdetett irányelvei, úgynevezett apostoli preferenciái is felhívják a figyelmet. „Feltett szándékunk, hogy megvédjük az őshonos népek kultúráját és méltóságát” – olvassuk a dokumentum második pontjában. Ezt a szándékot a 2019 őszén tartott amazóniai szinódus is megismételte. Természetesen ez nem csupán a dél-amerikai térség népeire vonatkozik, hanem Trianon századik évfordulóján különösen is meghív arra, hogy figyelmünket a Kárpát-medencére fordítsuk.

Az interjú a magyar jezsuiták ingyenes lapja, a MIND nyári számában jelent meg.

Forrás: Jezsuita.hu illetve Magyar Kurír

Elszakadni az előítéletektől (Orosz Atanáz)

Trianon után a görögkatolikus hívek 91 százaléka a határokon túlra került. Hogyan lehet lebontani a nemzetiségek közötti előítéleteket, miért került három román püspök ereklyéje a missziós keresztre – erről is beszél az interjúban Orosz Atanáz görögkatolikus püspök.

– Néhány nappal ezelőtt újabb három görögkatolikus püspök ereklyéje került rá az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus missziós keresztjére, ami eddig több mint 50 ezer kilométert tett meg, hogy minél több embert elhívjon a jövő szeptemberi világeseményre. Mit jelent a görögkatolikusok számára mindez?

– Romzsa Tódor vértanú ereklyéje már az elsők között kapott helyett a missziós kereszten. A boldoggá avatott püspökünk tisztelete nagyon mély Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, több környékbeli templom és kápolna védőszentje. Boldog Gojdics Pál ereklyéje szintén rákerült már a keresztre. Kilenc éve, püspökké szentelésem idején történt, hogy a mártír bazilita görögkatolikus szerzetes püspök egyik rokonánál, egy idős miskolci hölgnél kiterjedt daganatot diagnosztizáltak az onkológusok. Semmi esélyt nem láttak az orvosok a gyógyulására. Gojdics Pál halálának emléknapján a beteg nő a szent rokon közbenjárását kérte, mert bár ő maga felkészült az átköltözésre, de a fia rossz helyzetben volt és nem akarta őt magára hagyni. A legközelebbi vizsgálatnál a szakorvos csodáról beszélt, eltűnt a daganat. A hölgy azóta is, túl a nyolcvanadik születésnapján lépcsőn jár fel harmadik emeleti lakásába. Ezeknek a püspököknek a személyisége, fényük és árnyékuk, a jelenlétük ma is hatnak ránk. Tavaly ilyenkor Ferenc pápa erdélyi látogatása során Balázsfalván boldoggá avatott hét mártír püspököt. Közülük hár-muk ereklyéje került most a Missziós keresztre. Közösségünk rendkívül kötődik a határon túli vértanúknak és püspököknek a tanúságtételéhez is. Számos helyen járt egyházmegyénkben a kereszt, és a hívek mindig nagy várakozással és hálával fogadták.

– **Három román nemzetiségű püspök ereklyéjéről van szó. Trianon századik évfordulóján ez egy üzenet, hogy a határok csak fizikai korlátok, valójában a hit összekötheti akár az egymást nyelvét nem értő híveket is?**

– Az eltérő nemzetiség egy sajátos korlát is lehet, de csak akkor, ha nem tudunk elszakadni attól a mentalitástól, azoktól az előítéletektől, amelyben felnőttünk. Mi a görögkatolikus egyház vezetésében túlléptünk ezeken.

– **Hogyan?**

– A román görögkatolikus egyház jelöltjeit a mi papnevelő intézetünk fogadta be. Attól kezdve eltűntek az említett korlátok és egynek érezzük a két nemzetiség egyházát. A második világháború után Romániában, Ukrajnában a kommunista hatalom a szovjet példát követte és felszámolta a görögkatolikus egyházat. Az erőszakos politikájuk elsődleges célpontjai a püspökök voltak. 1948. október 29-re virradóra hét főpásztort tartóztattak le. Kínzásoknak tették ki őket, hogy kikényszerítsék belőlük katolikus hitük megtagadását és kimondassák velük, hogy „önként” csatlakoznak az ortodox egyházhoz. Az őrizetbe vett püspökök azonban nem törtek meg, kitartottak a hitükben és Rómához való hűségükben és ha kellett, a halált választották inkább.

– **A három püspök közül Iuliu Hossu aktív szerepet vállalt Erdély Romániához való csatlolásában. Ez változtat a megítélésén?**

– Ezeknek a püspököknek a mártíriumát tiszteljük. Az életútjukat tanulmányozva mindegyikük életében látjuk azokat a különböző szakaszokat, amelyeket elvezettek egy több évtizedes üldöztetés, kínzás után a vértanúhalálukig. Az Egyház ez utóbbi alapján ítélte boldognak őket és az nem befolyásolja a tiszteletüket, hogy adott esetben fiatalon milyen szerepet vállaltak egy adott történelmi helyzetben. Vasile Aftenie, Ioan Bălan, Iuliu Hossu valamennyien sokat raboskodtak és szenvedtek a kommunista hatalom börtöneiben. Aftenie püspököt a hírhedt bukaresti Belügyminisztérium alagsorába vitték, ahol válogatott kínzásokkal sem tudták hite megtagadására kényszeríteni. Teste a kínzások hatására megtört, de hűsége soha. Ioan Bălan hét évet ült börtönben. Szabadulása után 1955-ben a földalatti egyház megszervezésének egyik fontos szereplője volt, ami miatt egy évvel később ismét őrizetbe vették. Második bebörtönzését már nem élte túl, hároméves rabság után – mindvégig túrva a zaklatásokat, kínzásokat – 1959 nyarán meghalt. Hossu püspök – az említett epizód után 35 évvel – közel öt év rabság után, 1956-ban szabadult és bekapcsolódott a földalatti görögkatolikus egyház felépítésébe. Pár hónappal később ismét elhurcolták és számtalanszor megkínozták, de nem tudták rávenni a Katolikus Egyház megtagadására. VI. Pál pápa a neve nyilvánosságra hozatala nélkül bíborossá kreálta. Amikor a román kommunista hatalom erről tudomást szerzett, felkínálták neki, hogy távozhat Rómába. Hossu püspök azonban elutasította ezt, nem akart elszakadni híveitől.

– **A trianoni döntés különösen súlyosan érintette a görögkatolikus egyházat. Száz év távlatából van esély arra, hogy egyfajta megbékélés jöjjön létre nem csak a hívek között, hanem a Kárpát-medencében élő népek között?**

– Talán mi, magyar görögkatolikusok éreztük át leginkább, hogy mekkora csapás volt a trianoni békeszerződés: a létszámunk megtizedelődött, a felekezet 91 százaléka az elcsatolt részekben élt. A legnagyobb egyházmegyéik, érsekségek az újonnan húzott határok mögött ragadtak. 1920 után a történelmi Magyarország nyolc görögkatolikus egyházmegyéjéből mindössze egy maradt meg: a Hajdúdorogi Egyházmegye, ami maga is elveszítette a parókiáinak felét. A Munkácsi és az Eperjesi Egyházmegye Csehszlovákia, a Gyulafehérvár-Fogarás, Nagyvárad, Lugos és Szamosújvár egyházmegyéik Románia, a Kőrösi Egyházmegye pedig Jugoszlávia részévé vált.

Nemcsak az egyéni, családi, hanem az egyházi kapcsolatok szempontjából is mélyen átérezzük azt a veszteséget, amely száz éve ért bennünket. Néhány évtized óta viszont már a megbékélésen dolgozunk és azon, hogy a határok ellenére is elmélyítsük a kapcsolatokat.

– **A görögkatolikus közösség számára újabb súlyos trauma volt a második világháború utáni kommunista éra egyházüldözése. Az elnyomás, a rejtőzködés fájdalma közelebb hozta a román, szlovák és egyéb nemzetiségek közösségeit?**

– Az elmúlt évtizedek arról szóltak, hogy hidat építsünk egymás felé, mivel minden határon túli görögkatolikus egyház be volt tiltva az egész szocialista-kommunista korszakban, illetve Szlovákiában annak az időszaknak a felében. Ezek a közösségek nemzetiségtől függetlenül tudják, hogy évtizedekkel ezelőtt a hajdúdorogi görögkatolikus püspök tudott először segítő kezet nyújtani az erdélyi, a partiumi, felvidéki, kárpátaljai titkos, vagy a katakombákból éppen előjövő püspököknek. A mi papságunk a szentelés pillanatától fogva a hídépítéssel kapcsolódott össze: hogy a szlovák, román, ruszin görögkatolikusoknak, amennyit csak tudunk, segítsünk ahhoz a feltámadáshoz, amire nekik nagy szükségük volt. Fiatalabb papjaink pedig már a határon túlakkal együtt kapták képzésüket a szemináriumban, ahol életre szóló barátokká is válhattak.

Forrás: Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus honlapja

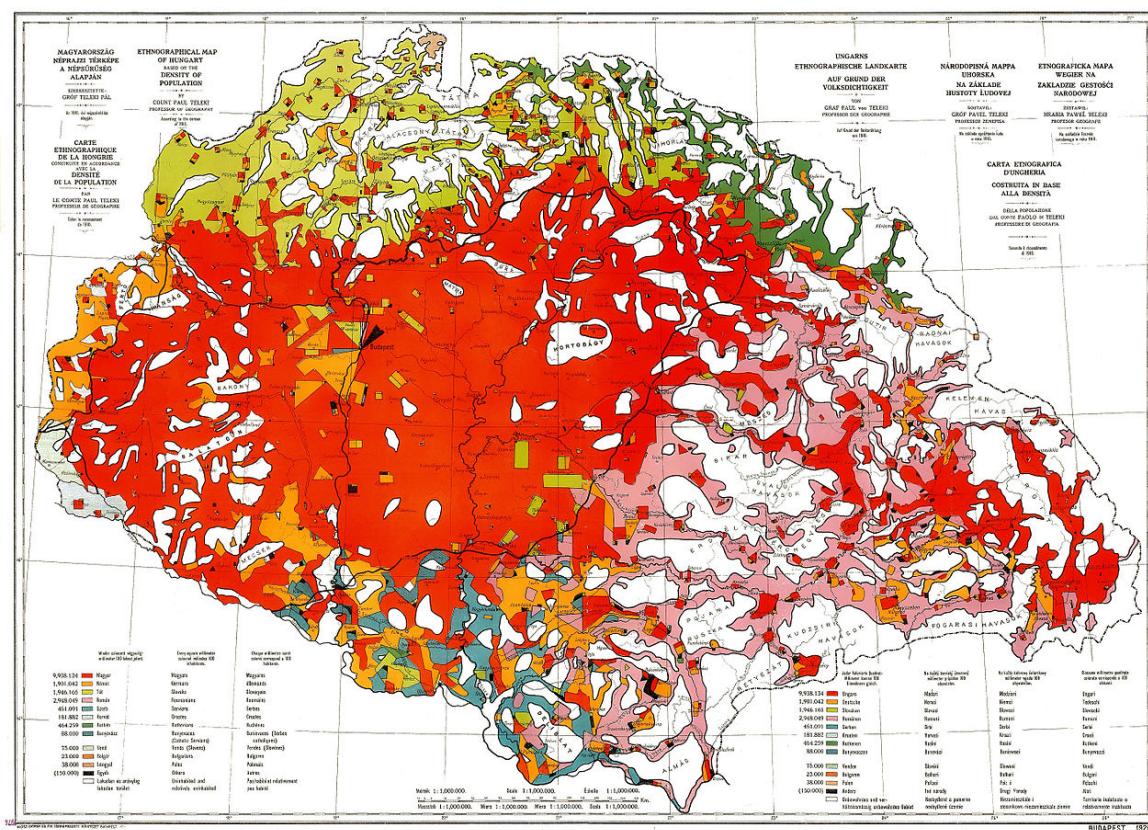

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus keresztje Pozsonyban

Trianon 200

Hiába múlt el száz esztendő, hiába érvénytelenedett már 1938-ban a diktátum, Trianon még itt van velünk. Romániában ünneppé avatják, és magyarok millióinak lelke sajdul meg, ha hallja ezt a szót. Ennek elsősorban az az oka, hogy az első száz év alatt azok az államok, amelyek jelentős területeket kaptak a hajdanvolt Magyarországból, érdemben nem törekedtek arra, hogy a területen élő és nem a többséghez tartozó polgáraik otthon érezzék magukat a rájuk kényszerített új országban.

A most következő írások azt keresik, hogy mit is tegyünk, mire törekedjünk, hogy mire utódaink egy újabb száz évről emlékezhetnek meg, azt valamiképp ünnepnek élhessék, akár a Nagy Háború győzteseinek, akár a veszteseinek az utódai. Hogy 2120 június 4-én már csak unalmas beszédek mondjanak a szónokok és az elesettek emlékművét együtt koszorúzzák meg a régió politikusai. Teljesedjék a költő víziója, a harcot oldja békévé az emlékezés. Ennek a sorozatnak az élén Székely János püspök atya pünkösdi beszéde áll, ami Vári Fábíán László indítójával együtt kötetünk csúcspontja.

Teleki Pál néprajzi térképe 1910-ből. Mit mutatna ma egy ilyen térkép, és mit hoz a következő száz esztendő?

Kereszt vagy púp? (Székely János)

A pünkösdi esemény, amikor a sok nyelvű, sok nemzetiségű zarándok mind a maga nyelvén hallotta az örömhírt visszautal egy ősi történetre, a Bábel tornya történetére, ahol a nyelvek összezavarásáról hallunk. Igen gyakran mind a két történetet egy kicsit félreértjük, azt gondoljuk, hogy a nemzetek és nyelvek sokfélesége a bűn következménye és a Szent Lélek egyik ajándéka az, hogy ezeket megsemmisítve teremt egységet. Azonban a Biblia egyáltalán nem erre tanít. A Bábel tornya történet az ókornak rettenetes világbirodalmait ítéli el, elsősorban Babilont, de más hozzá hasonló világbirodalmakat is, amelyek kicsi nemzeteket eltiportak, deportáltak, tönkretettek, úgy, hogy Babilon környékén valóban igazi bábeli zűrzavar volt, sokféle nyelv, amelyek mind a megsemmisítésre voltak ítélve. Nem a nyelveket és népeket megszüntető globalizmust tartja helyesnek a Biblia. A Szent Lélek ajándéka nem egy a nemzetek sokféleségét fölülmúló egység, hanem ennek a sokfajta népnek a saját kultúráját, múltját, nyelvét őriző, egy családba összefogó hitben, szeretetben való egyesítése.

Elérkeztünk ebben az idei évben a trianoni békediktátum századik évfordulójához. Azt gondolom, hogy Pünkösdnek nagyon fontos üzenete van ebben az évben nekünk magyaroknak. Szeretnék egy pár szót arról mondani, hogy hogyan is tekintsük keresztény emberként a történelmünknek ezt a nagyon nagy tragédiáját, fájdalmát. Hogyan tekintsünk rá úgy, hogy közben szeretni akarjuk a szomszédos népeket, és leginkább van-e kiút, s merre van-a kiút a történelmünknek ebből a nagy mélypontjából. A múltat földolgozni és megbocsátani nem azt jelenti, hogy úgy teszünk, mintha ennek a fájdalomnak nem létezne. Nem tudjuk kitörölni sem az emlékünkből, sem a szívünkéből ennek az eseménynek a rettenetes fájdalmát és nem is akarjuk. A megbocsátás nem azt jelenti, hogy a feketét is fehérnek mondjuk, a rosszat is jónak mondjuk. A Biblia erre tanít: a szeretet nem örül a gonoszságnak, hanem örömet az igazság győzelmébe leli.

Kedves Testvérek! Ami 100 évvel ezelőtt történt, az fáj 100 évvel ezelőtt és fáj ma is. Igazságtalan volt 100 évvel ezelőtt és igazságtalan ma is. Trianon földolgozásának az egyik első lépése, hogy merjük bátran kimondani a fájdalmunkat. Fáj az, hogy a kis Magyarország határain belül összesen kb. 7,6 millió magyar maradt csak, s a határainkon kívül rekedt 3 és fél millió magyar. S ezeknek a fele közvetlenül a határaink mellett élt, szín tiszta magyar területeken. Nagyon könnyen lehetett volna egy sokkal igazságosabb határt meghúzni. Fáj az, hogy az akkori európai győztes hatalmak nagyon nagy könnyvel nézték egy kicsi népnek a fájdalmát, nem törődtek vele. Trianon első földolgozása a fájdalmuk kimondása.

Sokféle oka van annak, ami történt. Az egyik legfőbb oka nyilvánvalóan a török hódoltság. A török idők előtt Magyarország lakossága körülbelül 4 millió volt, a török kiverése után körülbelül csak kétmillió. A történelem egy nagy csodája, hogy ebből Magyarország föl tudott még egyszer támadni. De az okok között ott van a magunk felelőssége is, és úgy gondolom, erről is fontos beszélnünk és tudnunk. Ott van például az, hogy a magyar politikai elit a nemzetiségeink vágyát, az önállóságra, a függetlenségre vagy egyáltalán nem hallotta, nem érezte, vagy nagyon-nagyon későn. Fájdalmas példája ennek 1871, amikor a Monarchiában nagyon sokan javasolták a cseh kiegyezést, ami a cseheknek is egyenlő jogokat, függetlenséget adott volna a Monarchián belül, mint Magyarországnak. Ennek az egyik legfőbb ellenzője sajnos akkor a magyar parlament volt. Nem hallottuk meg a nemzetiségeink vágyát és kiáltását. De azt gondolom, hogy Trianon földolgozásának van egy következő nagyon fontos lépése, amit talán

sokan nagyon nehezen teszünk meg. Meg kellene tanulnunk átélni a szomszédos népek örömét. Azt az örömet, hogy Szlovákia, Horvátország, Szlovénia, Románia, Ukrajna a szomszédos népek sokan történelmükben először megvalósíthatták az álmukat, hogy a saját kultúrájukat maguk alakíthatják, ápolhatják. Azt gondolom, meg kell tanulnunk őszintén átélni a szomszédos népek örömét.

S talán még ez sem elegendő, a legfontosabb lépés a negyedik. Mégpedig az, hogy megtanuljunk száz év után lasanként talpra állni. Úgy gondolom, hogy a XX. században a magyar nép rettenetes tragédiákon ment át. Két szörnyű Világháborút éltünk végig. Vérbe fojtották az 56-os forradalmat. Két rettentő diktatúra volt fölöttünk, s a legszörnyűbb a század elején a trianoni békediktátum. Ezeket a terheket a népünk mind a mai napig hordozza, görnyedünk alatta. Száz év után meg kellene próbálnunk lassan talpra állni. Ahogyan mondja a Biblia: az ellankadt kezeket emeljétek föl, az elrozkodó térdeket egyenesítsétek ki. A magyar népnek meg kellene tanulnia újra alkotni. Egymás kezét újra megtalálni. Meg kellene tanulnunk újra hinni és remélni, újra építeni. Mindenekelőtt a családjainkban. Emlékezve Márton Áron Erdély püspökének tragikus de igaz mondatára: Erdélyt a magyar anyák vesztették el. Meg kellene tanulnunk újra építkezni, élni, álmodni, küzdeni. S ennek úgy gondolom, hogy egy nagyon-nagyon fontos lépése az, hogy megtaláljuk a szomszédos népek kezét is. A történelmünk nagyon fájdalmas, de óriási tanulsága ez. A Kárpát-medencében Isten egymás mellé helyezett minket testvérek. Együtt tudunk boldogulni.

Ferences gimnáziumba jártam, és egy nagyszerű magyar tanárunk volt. Az atya rengeteg órát szentelt arra – amit ő úgy nevezett, hogy szomszéd népek irodalma. Tanultunk szlovén, horvát, szlovák, román költőktől, íróktól. Döbbenetesen nagy élmény volt. Nyitotta a szívünket a szemünket. Milyen jó lenne, ha minden magyar iskolában valami hasonló történe. Zarándokolni voltunk egyszer Erdélyben s bementünk egy román ortodox kolostorba. Ahogy beértünk a templomba kérdeztem a román vezető atyát, hogy imádkozhatunk-e. Látszott, hogy az atya nagyon ideges, remegett- a keze, nem tudta mit mondjon, végül bólintott s mondta imádkozzunk. S akkor először is elmondtuk a Miatyánkot románul, mert megtanultuk, olvastuk, de szépen tudtuk olvasni. Aztán énekeltünk egy éneket is románul. Az atya teljesen meg volt döbbenve. Aztán imádkoztunk és énekeltünk magyarul. A végén a román ortodox atya megszólalt magyarul, köszöntött minket, sokféle ajándékot adott. Sok ott lévő pap azt mondta, hogy soha életében ezt a román atyát magyarul megszólalni nyilvánosság előtt nem hallották. Megtalálni egymás kezét. Isten egymásra bízott minket, együtt boldogulhatunk.

Egy nagyvállaltnak a vezetője egy fiatal sikeres ember csodálkozott azon, hogy a sofőrje milyen nyugodt, milyen nagy méltósággal végzi a munkáját. Az egyik alkalommal, pont a sofőr háza környékén mentek az autóval, mondta, hogy beugorhatnánk magához, hallottam, hogy gyönyörű szép a kertjük. A sofőr bólintott, ahogy beléptek a házba a fiatal dús gazdag főnök ámulattal látta, hogy régi, antik bútorok vannak a lakásban. És aztán odalépett egy képhez és meglátta a sofőrjét főnemesi díszruhában, egy gyönyörű szép, csillogó Mercedes mellett, akkor hirtelen rádöbbsent, hogy ki is volt valaha ez a sofőr. Megkérdezte tőle: maga hogyan tudta ezt földolgozni? Mire az öreg sofőr elmosolyodott és azt mondta édesapámnak volt egy nagyon különleges mondása. Azt mondta a sorsodat viselheted, úgy, mint egy púpot, s akkor összeszedsz alatta, de viselheted úgy is, mint keresztet, s akkor ember leszel fiam. S aztán még hozzátette, s mire megöregszel, talán azt is megérted, hogy nem te hordozod a keresztet, hanem a kereszt hordoz téged. Az öreg sofőr még hozzátette: ez az én örökségem.

Kedves magyar Testvérek! Isten keresztet rakott a vállunkra. Ne úgy viseljük, mint púpot, úgy viseljük, mint keresztet. Engedjük, hogy tanítson minket alázatra, együttérzésre, hitre. Ez a talpra állásunk egyetlen útja.

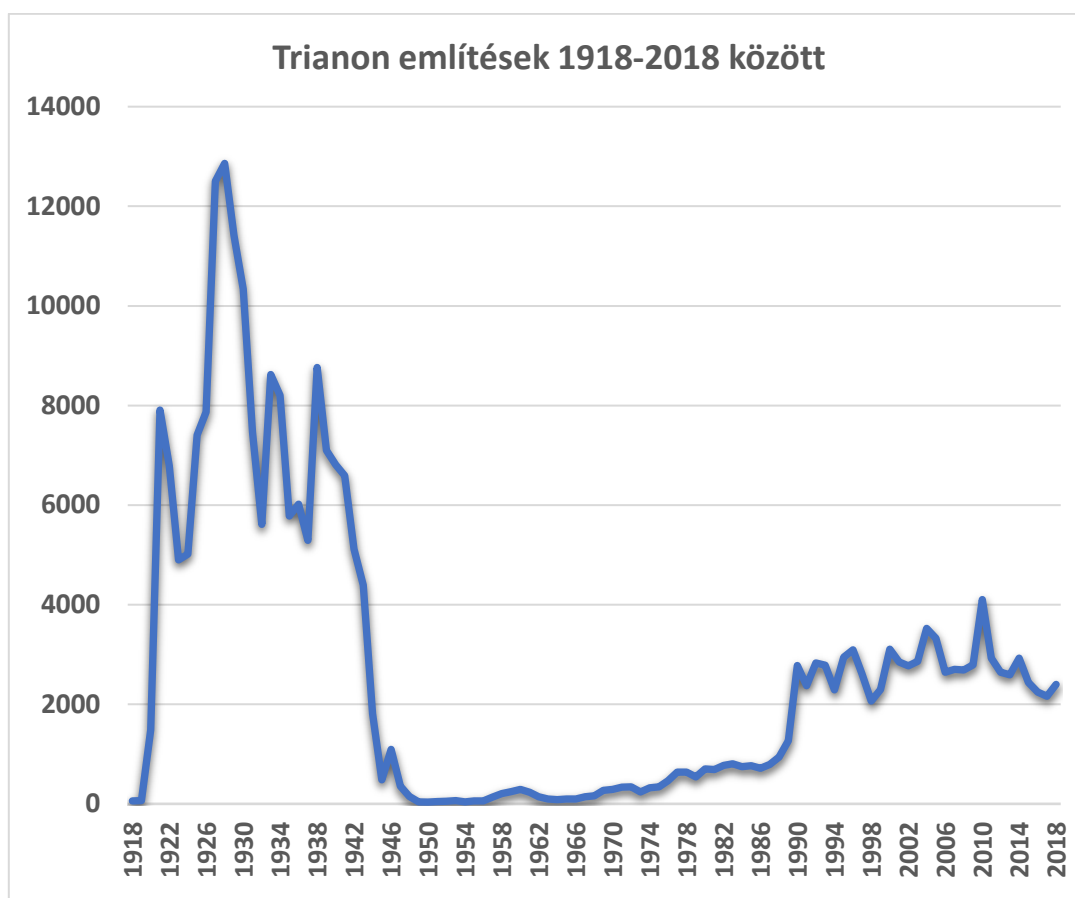
Sokan Székely János püspök atya pünkösdi beszédét tartják a lefontosabbnak a centenárium kapcsán elhangzottak közül.

Mindig, mindig gondoljunk reá (Surján László)

„Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá.”
Juhász Gyula: Trianon

Vegyük komolyan Juhász Gyula figyelmeztetését és mindig, ne csak a százéves évfordulón gondoljunk Trianonra. Az idézet első feléhez azonban nem könnyű csatlakozni. Nyilván annak idején (1920-ban) mindent elöntött ez a jelképpé vált szó, tehát a költő a locsogás helyett a gondolkodás mélységeire figyelmeztetett. De azután jött a bűnös hallgatás.

Az Arcanum adatbázisban a közel harminc millió oldalnyi adathalmazban a Trianon szó 278 677 alkalommal fordul elő. Érdekesség, de jelképes, hogy (ha figyelmen kívül hagyjuk a Nagy Francia Enciklopédia egyes köteteit) ebben az adathalmazban a Trianon szó első előfordulása is fél Európa lángba borításával kapcsolja össze Trianont. A Komáromban kiadott Minden Gyűjtemény 1790 januárjában megjelent 6. levelében leírták, XIV. Lajos és hadügyminisztere egyszer azon vitáztak, hogy a Trianon palota egyik ablaka rossz helyen van-e, vagy sem. Lauvois szerint minden rendben volt, de a pontos mérések a királynak adtak igazat. A Napkirály erre megszidta, a szolganép előtt megszegyenítette a hadügyminisztert, aki erre háborúba kergette Franciaországot, hogy a király ne a palota ablakával foglalkozzék. Az eredmény: „Fél Európa tűzbe 's lángba jött akkor, minthogy Trianonban egy ablak tágas vagy keskeny volt!!!” Alig több, mint 200 év múlva az ismét „tűzbe s lángba” borult Európát Trianonban próbálták eloltani. Az azóta eltelt száz évben Trianon számunkra átkozott neve gyakran szerepel a magyar sajtóban, de koronként változó mértékben.

Hogy érdemi előfordulás 1920 előtt nem volt, de azután sokat emlegették, az természetes. Az 1945-46-ban észlelet alacsony előfordulás már előrevetíti a következő négy évtized hallgatását 1948-68 között alig, 68 és 88 között is ritkán esett szó Trianonról. Ha kiemelnénk az emigrációban született írásokat, szinte egyetlen előfordulást sem látnánk.

Ez a négy évtizedes magyarországi hallgatás alapozza meg a mai helyzetet. Ennek szörnyű eredménye a tudatlanság és a 2004 decemberi népszavazás kudarca. Ezért Trianonra rossz felelet az elhallgatás, de szóvirágokra, habókos nosztalgiára nincs szükség. Kiutat kell találnunk, s az nem lehet sem az elfelejtés, sem a beletörődés. A trianoni seb viszont attól nem gyógyul, hogy bosszú és revans vezérelt sebeket okozunk szomszédainknak. Beszéljünk hát, sőt „párbeszéljünk” Trianonról.

Ennek a beszédnek fontos eleme, hogy lássuk mi vezetett Trianonhoz. A mértékadó szakemberek között többé-kevésbé egyetértés van abban, hogy a hazánkat szétdaraboló Trianoni döntést nem lehet egyetlen okkal magyarázni. Hogy Trianon bekövetkezett, abban a török időkhöz viszonyuló népességfogyás és betelepítési politika ugyanúgy bele játszik, mint a nemzetiségi kérdés elhibázott kezelése, a győztes nagyhatalmak önző felelőtlenségéhez kapcsolódva a kis-antant kapzsisága, végül szerepet játszott a királyság megszűnése utáni két évben az országot kormányzók tökéletes alkalmatlansága. Trianon ezen gyökerei azonban nem köztudomásúak. Kevesen tudják, hogy hazánk a honfoglalás óta soknemzetiségű ország, pedig csak a valós tényekre alapozva közeledhetünk valamiféle elfogadható rendezés felé. A száz éve keletkezett feszültséget persze szomszédainkkal kell rendezni, de addig nehéz értelmes párbeszédet kezdeni velük, amíg nincs közöttünk, magyarok között legalább erős többségi egyetértés Trianon okaiban.

Szomszédainkkal nemcsak és nem is elsősorban a száz éve történeteket kell rendeznünk, hanem elsősorban azt, ami az utolsó száz év alatt történt, sőt, ami történik ma is. A háború után a győztesek nemcsak területet és vagyont kaptak, hanem embereket is, közöttük három és fél millió magyart. Fél igazság (ami mindig teljes hazugság) a felszólítás, hogy ne a régi dolgokon rágódjunk, és a múlt helyett nézzünk a jövőbe. Ez az tenné teljes igazsággá, ha a jelenre, a száz éve tartó jelenre néznénk. Magyarként nemcsak azért nem „dolgoztunk fel” a trianoni traumát, mert negyven évig nem lehetett beszélni róla, hanem azért sem, mert maga a trauma nem csupán egyszeri határrendezés, hanem egy ma is élő-égő folyamat. Idegborzolás. Megalázás. Lelki népi-írtás. Nem az a csoda, hogy a három és félmillió elcsatolt magyarból csak kevesen maradtak meg a szülőföldjükön, hanem az, hogy egyáltalán van még határon túli magyarság.

Trianon élő keservét nálam sokkal hitelesebben leírta Herdics György c. apát, a Remény c. szlovákiai folyóiratban. Jó lenne, ha írását minden anyaországi magyar ismerné, különösen azok, akik nem értetik, hogy miért törődünk az elszakított nemzetrészekkel.

Mi tehát Trianon?

„Amikor az elárusítónő azt mondja egy magyar többségű városban, hogy beszéljek szlovákul – ez Trianon.

Amikor valaki azt mondja, hogy téged kedvellek, holott magyar vagy, de a magyarokat egyébként nem szeretem – ez Trianon.

Amikor a pap az úgynevezett magyar misén szlovákul prédikál, s a hívek azt mondják, milyen kedves, legalább valamit mond magyarul – ez Trianon.

Amikor a magyar nemzetiségű pap mindenáron bizonyítani akarja a püspök előtt, hogy valójában mindenkinek mindene lett, így nemzetisége sincs – ez Trianon.

Amikor egy katolikus hetilap nem kap támogatást azért, mert magyar nyelvű – ez Trianon.

Amikor az orvos a beteget kérdezi, aki magyarul válaszol, a gyógyítás mestere pedig méltatlankodik – ez Trianon.

Amikor valaki, aki egy szót sem tud a nyelvünkön, azt mondja, hogy a nagyszülei magyarok voltak – ez Trianon.

Amikor nem kell a magyar iskola, mert államnyelven majd jobban boldogul a gyerek – ez Trianon.

Amikor kisebbség vagyunk mindenütt... A társadalomban, az egyházban... – ez Trianon.

Trianon mindenütt. Köztünk. Bennünk. Trianon – békeparancs. Szitokszó. Száz év: kitaszítottság, megbélyegzettség, hontalanság. És száz év reménység. „Megfogyva bár, de törve nem...” Száz év. Elszakítva egymástól, de nem elszakadva az Istentől. Ki tudja, mi lesz itt újabb száz év múlva... Ki tudja?! Múlik-e valamin? Valakin? Múlik-e rajtunk is? Igen, itt élned, halnod kell.”

Értelmetlen a múlton rágódni, és hamis a megbocsátás és bocsánatkérés is, amíg nincs emberhez méltó élete mindenkinek, aki itt él Európa közepén. 1920 is nagy gond, fájó seb, de ami alig megbocsátható, az az, ami utána következett. A Kárpát-medence poszt-Trianon szindrómában szenved. Jó hír, hogy ez a szindróma gyógyítható. Gyógyítani Budapest mellett főleg Pozsonyban, Kijevben, Bukarestben, Belgrádban, Zágrábban, Ljubljanában és igen még Bécsben is kell. Kellene.

Mit jelent Trianon? Aki nem ért a szóból, annak elmondja ez a hatvani emlékmű

Mi lehet a gyógyulás útja? „Aki fölveszi a maga keresztyét és úgy követi Jézust, az nemcsak cipeli a terhet, hanem hasznát is veszi annak. Fölhasználja és megváltozik alatta! Jézus keresztyéből erő, világosság, megváltás áradt ki az egész világra. Ezért lehet a te kereszted is alkalom, eszköz arra, hogy megváltozz alatta és felemelj vele másokat is. Ha életed akármilyen keresztyét összekapcsolod Jézussal: ebből a kapcsolatból mindig áldások fakadhatnak reád is, másokra is!”³ Ezeket a mondatokat jól kiegészíti Teréz Anya egyik gondolata: Keressük mindenben, mindenkiben, mindenhol az Isten arcát, és minden történésben a keze nyomát⁴. Nincs a magyar nemzetnek nagyobb keresztye, mint a trianoni szétagoltság. De felfedeztük-e az ország szétszakításában az Isten kezét? Erőforrás-e ez számunkra, hogy megváltozzunk, és felemeljünk vele másokat is?

A békediktátumban többnyire csak a terhet, csak az igazságtalan büntetést látjuk. Sokan még ma is a tettesektől, azaz az I. világháború győzteseitől várnak valamiféle igazságszolgáltatást. Hiú remény! Ha követjük Teréz Anyát, akkor a száz éve önkéntelenül kimondott három nem helyét egyetlen elsőprő erejű igennek kell átvennie. Igent mondani a keresztre, hogy abból magunkra és másokra áldás fakadjon. Ez persze képtelenségnek látszik. Mert, ha nem is kereszty vivő lelkülettel, de épp elég ideje hurcoljuk ezt a terhet, és nem látjuk tőle, hogy mit kellene igenelnünk.

Ha a megoldásra nincs semmi kilátás, akkor utat tévesztettünk: valami nagyon fontosra, a legfontosabbra nem gondoltunk. Jézustól egyszer megkérdezték: Mester, melyik a legfőbb parancs a törvényben? Válasza: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szíveddel, teljes lelkeddel és egész értelmiddel. Ez az első és legfőbb parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat.” (Mt 22 36-40)

Nagy Szent Teréz tanítja: „hogyan szeretjük-e Istent vagy sem, azt nehéz megmondani, ellenben azt nem kell soká kutatnunk, hogy szeretjük-e embertársunkat”⁵. A Trianon probléma megoldásához azt kell tisztáznunk: az 1920 előtti időkben szerettük-e nem magyar polgártársainkat?

Lehetne az Eötvös féle nemzetiségi törvényre hivatkozni, aminél aligha volt nagyvonalúbb az akkori Európában. Mások azonban idézhetnék az érintetteket, akik szerint csak szűkmarkúan osztották nekik a jogokat. Ugyancsak hivatkozhatnának azokra, mint például Mocsáry Lajosra, akik szerint a törvény nemcsak túlságosan korlátozó, hanem a végrehajtás során sérül is. Sorakoztathatunk idézetet idézetre, nehéz lesz világos következtetésre jutnunk. Eligazít viszont Apponyi Albert gróf híres beszéde⁶, amellyel a békekonferencián próbálta megváltoztatni az elfogadhatatlan feltételeket. Idézek: „Nem látom be, hogy a nemzetiségi elv, a nemzeti homogenitás elve nyerne ezen feldarabolás által. Egyetlen következménye volna ennek, amelyet bátor leszek megemlíteni anélkül, hogy bárkivel szemben is támadó szándékom lenne. Csak egyszerűen megállapítani kívánom azt a tényt, hogy e következmény a nemzeti hegemoniának átruházása lenne oly nemzetiségekre, amelyek jelenleg *többnyire alacsonyabb kulturális fokon állanak*.” Ezt konkrét számokkal támasztotta alá: „A magyarságnál az írni és olvasni tudók arányszáma megközelíti a 80%-ot; a magyarországi németeknél a 82%-ot; a románoknál a 33%-ot; a szerbeknél az 59 és egynéhány tizedet, majdnem a 60%-ot.” Apponyi kitért az érettségizettek etnikai összetételére is. Az össznépség 54,5 százalékát alkotó magyarok adják az érettségizettek

³ Joó Sándornak 1964. november 15-én elmondott beszéde.

⁴ Mother Theresa: In the Hearth of the World. Thoughts, Stories and Prayers. New World Library, Novato CA, 2010. 33.

⁵ Belső várkastély, Ötödik lakás, III. fejezet.

⁶ http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/apponyi_albert_parizsi_beszede_forraskozles/

84 százalékat, míg a románok (a lakosság 16 százaléka) négy, a szerbek (a lakosság 2,5 százaléka) egy százalékot tesznek ki. Mindebből Apponyi arra következtetett, hogy „a nemzeti hegemoniának egy alacsonyabb kulturális fokra való átruházása nem közömbös az emberiség nagy kulturális érdekei szempontjából” sem. Ezekkel az adatokkal Apponyi valóban nem támadott senkit, de ami rosszabb: lenézte a többi nemzetet, észre sem véve, hogy a számok épp a magyar politika hibáját bizonyítják. Apponyi négy évig kultuszminiszter volt, erőltette a magyar nyelvű oktatást, s fel sem merült benne, hogy a nem magyar népesség alacsony iskolázottságáért a magyar állam is felelős. Ha úgy szeretnénk volna ezeket az embertársainkat, mint önmagunkat, akkor ez a helyzet nem állhatott volna elő. Apponyi nem szólt a szlovákokról. Bezártuk a középiskoláikat, betiltottuk kulturális egyesületüket. Furcsa lett volna számonkérni rajtuk a műveltség hiányát.

Az ország fele nem kapta meg azt, ami a polgári jogegyenlőség alapján járt volna neki. Szeretet helyett féltünk tőlük. Féltettük az ország területi egységét, s ez az aggodalom már száz évvel korábban bennünk élt. Wesselényi Miklós a *Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében* című, 1843-ban megjelent könyvében⁷ Szent Istvánon kezdve hibáztatta a mindenkori magyar vezetést: „Eldődeink, mint hódítók, erejükben bízva, nem tartották szükségesnek: a' náloknál sokkal számosabb meghódított népeket, meggyőzött ellenségből rokonokká 's barátokká tenni.” A hibát az elmagyarosítás hiányában látta. Az elmulasztottakat - legalább a szláv népességben - a magyar nyelv kötelezővé tétele révén akarta pótolni.

Az ország egységének félelme alakította a kiegyezés utáni kormányok nemzetiségi politikáját is. Számos alkalom lett volna, hogy elfogadható kompromisszum szülessen a magyarok és a nemzetiségek között, de kormány inkább a magyarosítási nyomás hatására megerősödő magyar többség erejében bízott. Mindez érthetővé teszi, hogy ma a szomszéd államok felé való közeledés első lépése az, amit a szlovák és a magyar püspöki kar vezetői 2006-ban kijelentettek: Megbocsátunk és bocsánatot kérünk. Valóban van mit megbocsátanunk, de van miért bocsánatot kérnünk. Az azóta eltelt másfél évtized alatt a két nép érdemben nem közeledett egymáshoz. Igaz, régiókban több kormány felismerte a közös érdekeket, és vallja a közös értékeket is, de még ez sem vezet el – Tamási Áron szép szavával – a két nép közötti szívbéli barátsághoz. Bárhol is húzódik a határ, a Kárpát-medencét sokféle nép lakja. Igent mondani e népek közötti jó kapcsolatokra, azaz arra a szeretetre kellene, amiről Jézus beszélt: szeretni a másikat, mint magunkat. Ennek egyik nagy akadálya, hogy voltaképp nem ismerjük, sőt félreismerjük egymást.

Trianon revíziója ma azt jelenti, hogy ismerjük meg szomszédaink kultúráját, és ismertessük meg velük a magunkét. A feladathoz szinte eszköztelenek vagyunk, és maradunk is mindaddig, amíg egyetemeink nem képeznek kellő nyelvtudással és irodalmi, valamint történelmi ismeretekkel rendelkező tanárokat és kutatókat, amíg nem nő azoknak a száma, akik nemcsak pár szót ismernek, hanem képesek olvasni és beszélni legalább egy szomszéd nyelvén.

Azt, hogy 1920 után a kivérzett, megcsönkített ország talpon tudott maradni, jórészt annak köszönhetjük, hogy az akkori súlyos gondok ellenére jelentősen növelték a kulturális és oktatási kiadásokat. Ma ugyanezzel a Klebelsberg Kunóra jellemző lendülettel be kellene építeni a közoktatásba a körülöttünk élő nemzetek történelmét, kultúráját, értékeit. Ismeretekre van szükségünk, hogy szeressünk, és szeretetre, hogy békében élhessünk a Kárpát-medencében.

⁷ b Wesselényi Miklós: *Szózat a' magyar és szláv nemzetiség' ügyében*. Lipcsében Wigand Ottónál 1843.

Területi revízió? Sokak evéssé titkolt vágya. A fogyatkozó népességű Magyarország nem volna képes a nagy létszámú nem magyar anyanyelvű népességet integrálni. Viszont a megoldás sürgető. Nem nézhetjük tétlenül, hogy a határokon kívül élő magyaroknak folyamatosan küzdeniük kell alapvető jogaik érvényesítéséért és nyugalmukért. Fontos ez a jogérvényesítő igyekezet, s talán eredménye is lehet. Épp a közelmúltban volt példa arra, hogy nemzetközi támogatást is kap a jogérvényesítés⁸. De a jogszerűség mellett kiemelt fontossága van a szeretetnek és a tudásnak. Nincs sok időnk, mert egyrészt a magyarok létszáma folyamatosan csökken, másrészt azok a viharok, amelyek Közép-Európát a nyugati értékvesztés miatt fenyegetik, csak akkor vészeltethők át, ha sikerül egy erős térségi összefogással kiállni a valódi értékek mellett. A szeretetre épülő közeledés ezt alapozhatja meg.

Az elmúlt jó kétszáz év, s azon belül Trianon nemcsak magyart választott el magyartól, hanem széttépte a Kárpát-medencében élő népek egymással való kötelékét is. Ha egymásra találunk, akkor Trianon „revíziója” is megtörténik, ami azt jelenti, hogy ismét békességben élhetünk egymással, és számíthatunk is egymásra. Erre pedig a mai áldatlan és igazságtalan állapotok helyett érdemes igent, egy nagy, akár háromszoros igent is mondani.

Érdekes látni, hogy a magyar Szent Koronának ma is van vonzereje, kultusza a nem magyar lakosság körében is. Hiszen őseink mindannyian a Szent Korona alattvalói voltak. A Szent Korona az évszázadok folyamán sok helyen megfordult, de Pozsonyon kívül csak Ipolybalog templomának tornya hirdeti hajdani jelenlétét, amit 2005 óta minden év augusztusában a Szent Korona másolatának ünnepélyes jelenlétében ünnepelnek meg ezen az alig nyolcszáz lelkes településen.

Próbáljuk megfejteni: mi ma a Szent Korona üzenete. Elsősorban az iránta való tisztelet. IV. Béla idején már Szentnek mondták eleink az Árpádok legendák kódéből kiemelkedő koronáját. A III. András halála utáni időkben 13 évesen trónra került Vencel hiába vette fel a magyaroknak kedves László nevet, nem tudta elfogadtatni magát, noha a kezében voltak a koronázási ékszerek is. Ezeket Prágába vitte, nevezzük nevén: ellopta. De még benne is volt annyi tisztelet, hogy a Szent Koronát éjjeli őrzésre az ipolybalogi templomba, tehát szent helyre vitette.

A másik fontos üzenetet már említettem: nem csupán egyetlen nemzet kincse. Régi királyaink korában a Szent Korona népeiről beszéltek. Békésen megfértek egymás mellett: mind a magyar király alattvalói voltak. Magyarok és szlávok, Szent László után délen a horvátok, a tatárjárás pusztítását követően az észak-keleti területekre behívott szászok és ruszinok, később a románok, valamint az ide menekült szerbek együtt alkották a Szent Korona népeit. Sok nyelven beszéltek, de mind hungarusok azaz magyarok voltak, a szónak abban az értelmében, amit ma magyar állampolgárnak mondunk.

A nemzeti öntudatra ébredés után a „hungarusok” közötti egység megbomlott. Az eredmény: Trianonban szétesett az ország. Ez évtizedeken át tilalmas téma. Hogy eddig nem sikerült begyógyítani a sebeinket, annak fő oka épp az, hogy nem volt alkalmunk sem nyugodtan végig gondolni a történeteket, sem megkeresni azt a megoldást, ami nem egy újabb viszály magvát veti el, hanem megfelel minden hajdani polgártársnak.

A megoldás az lehet, ha a Kárpát-medence minden szülőtte egyenjogú és egyenrangú polgára lesz az országnak, amelyben él. Ez még a politikai korrektségnek is megfelelő cél, hiszen úgy is mondhatjuk: szűnjön meg minden etnikai megkülönböztetés. Nem túlzott kívánság. Elvben

⁸ <https://felvidek.ma/2020/05/kiderult-az-igazsag-a-szlovak-jog-ma-is-alkalmazza-a-75-evvel-ezelotti-jogfoszto-rendeletet-az-allam-szukseges-tekintelyenek-megorzese-erdekeben/>

e jogokat minden ország biztosítja polgárainak. Ha a vonatkozó törvényeknek az állam legalább a betűjét megtartaná, a többségi nemzet pedig a szellemét is, akkor kevesebb lenne a jaj, kisebb volna a fájdalom. Ám nemcsak jogról van szó. A tudatos történelemhamisítás évtizedei után fel kell számolni a megértés akadályait jelentő tévedéseket, hamisításokat és a tudatlanságot is.

Bár soha nem voltunk úgynevezett nemzetállam, a kiegyezés utáni évtizedekben sajnos épp erre törekedtünk. Gözerővel folyt a magyarosítás az oktatásban, a közigazgatásban. A településnév rendezés során például sok olyan hely is magyar nevet kapott, ahol magyarok soha nem éltek. A másik oldalon a történelemhamisítók összekeverték az osztályhelyzetből fakadó kiszolgáltatottságot az etnikai elnyomással. Ezeréves magyar elnyomás nem létezett, a földesurak anyanyelvűtől függetlenül használták ki a jobbágyaikat.

A sérelmeket sorolhatnánk napestig. Nincs értelme. Aki elszenvetted, érzi. Aki elkövette, szégyenkezik, vagy rosszabb és gyakoribb esetben örül, hogy jól betett a másiknak. Az egymás elleni akcióknak a gyökere a félelem. A többségek félnek, hogy az idők változásai során elveszthetik jelenlegi területeiket vagy azok kisebb-nagyobb részét. Mi magyarok pedig attól tartunk, hogy a többségek szelídebb vagy durvább eszközökkel elűznek bennünket szülőföldünk-ről, őseink sírjának közeléből. A félelem agresszívvá tesz, s emiatt sérelem sérelmet követ, a sebek nem gyógyulnak, hanem elgennyesednek.

Kövessük a lengyel példát, akik azzal fordultak a németekhez, hogy „megbocsátunk és bocsánatot kérünk”. Ez annál is inkább lehetséges, mert a sérelmek zömét nem mi, hanem elődeink szenvedték el, és a sebeket sem mi, hanem elődeink okozták másoknak.

Száz éve kik döntöttek a határokról? Hajlamosak vagyunk a nyertéseket, tehát a szlovákokat, románokat, szerbeket hibáztatni. De ők csak éltek az alkalommal. Az akkori nagyhatalmak, elsősorban a franciák, kevésbé az angolok és az olaszok húzták meg a határokat. Nem véletlen, hogy a Wilson elnök által felvetett népszavazások rendre elmaradtak. A szlovákokat például senki meg nem kérdezte, hogy akarnak-e Prágához tartozni. Mindez azért fontos, hogy némileg csillapodjék bennünk a döntés igazságtalansága miatti felháborodás, és az ne elsősorban a szomszédokra irányuljon. Megkönnyíti ezt, hogy kevesen bár, de vannak szlovákok, akik olykor még nyilvánosság előtt is kijelentik, hogy Trianonban igazságtalanság érte a magyarokat, sőt a 75 éves Beneš dekrétumokkal sem értenek egyet abban, hogy a magyar nemzet minden tagja háborús bűnös lett volna.

Hogyan lehet az elszenvedett igazságtalanságokon, pontosabban gaszágokon túllépni? Talán úgy, hogy végre rendezzük közös dolgainkat. Ehhez azonban a gondolkodásunknak változnia kell. Eleink a „Nem, nem, soha!” jegyében területi revíziót követeltek. A területi közigazgatásnak ma már sokkal kisebb a jelentősége, mint száz éve. Ahhoz, hogy a revízió ne területet, hanem emberi jogokat jelentsen, teljesítsük a főparancs második részét, azaz szeressük embertársainkat, mint önmagunkat. Esterházy Lujza, Isten szolgálója Esterházy János nővére, a Miatyánk szellemét kérte számon a magyarokon. Hiteles-e az imánk, ha akár naponta százszor is elmormoljuk, hogy „Bocsásd meg a vétkeinket”, de nem tudatosítjuk, hogy ehhez nekünk is meg kell bocsátanunk az ellenünk vétőknek? A Miatyánk hét kérése közül ez az egy, amihez Jézus feltételt szabott, amit olyan fontosnak tartott, hogy visszatért rá, és külön nyomatékosította. Máté evangéliumában (Mt 6 14-15) két kemény mondatot is olvashatunk erről: „Ha megbocsátjátok az embereknek, amit vétettek ellenetek, mennyei Atyátok is megbocsátja nektek. De ha nem bocsátok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.”

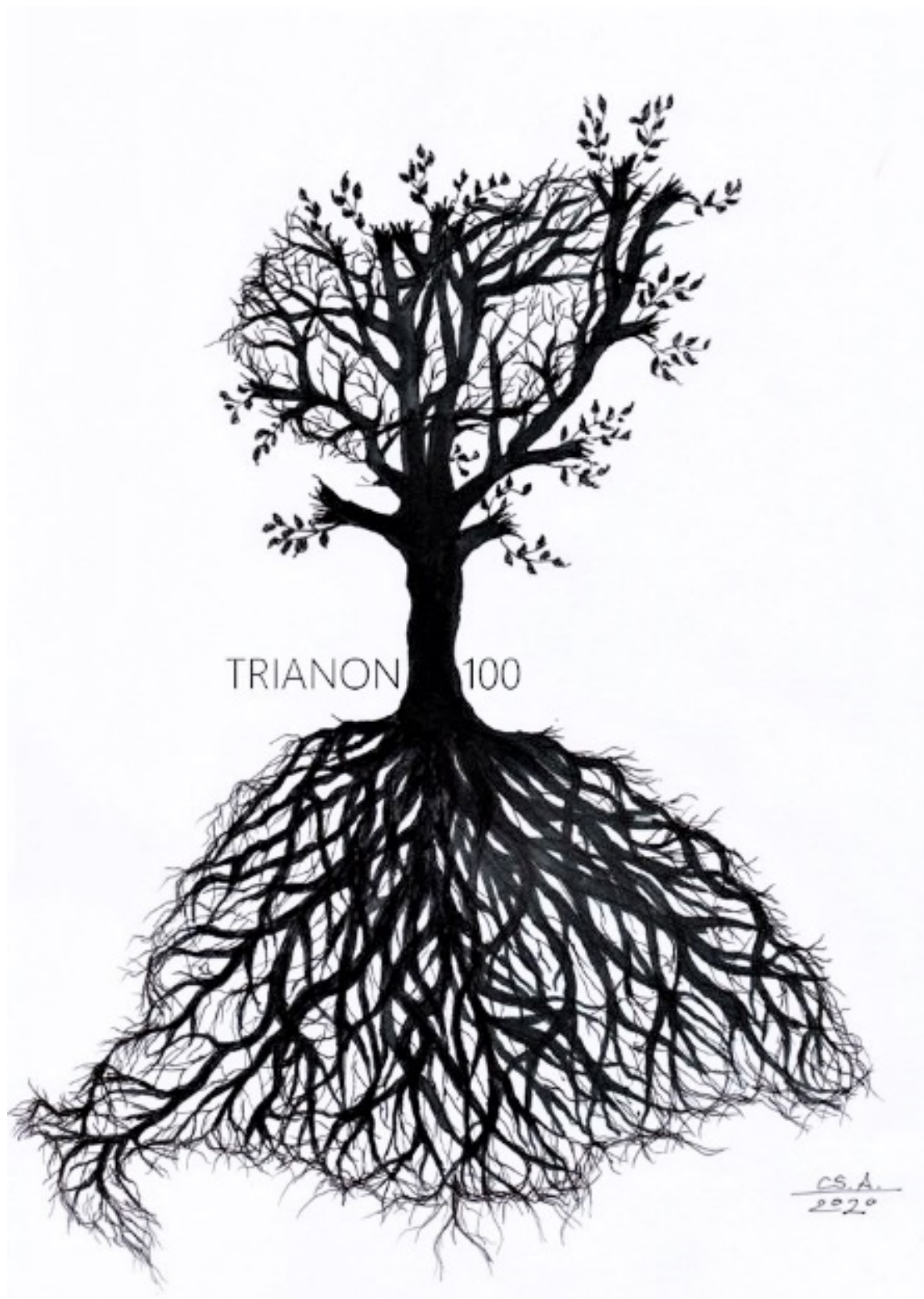
Van mit megbocsátanunk: 1920-ban nagyot vétettek ellenünk, és az elmúlt száz év alatt ezt csak tetézték. Ám önáltatás volna, ha a saját vétkeinkről megfeledkeznénk. Nyilvánvaló tehát, hogy jó és tartós megoldást csak a *megbocsátunk és bocsánatot kérünk* kijelentés szellemében érhetünk el, amit egyébként a szlovák és magyar püspöki kar vezetése már 2006-ban, Esztergomban

megfogalmazott, de ami a létező sebek mélysége miatt sokunk erejét meghaladja. Be kell kapcsolni tehát egy új erőforrást. Ez pedig a keresztények számára adva van, és a következő év különösen is felhívja a figyelmet erre az erőforrásra: az Oltáriszentségre. Az evangélikus Roger Schütz, a taizéi közösség alapítója, azt mondta, hogy a katolikus egyház legnagyobb kincse az Oltáriszentség. Jövőre a világ katolikusai a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alkalmából itt a Kárpát-medencében vallják meg a hitüket, és itt terjesztik gondjainkat-bajainkat az önmagát az Oltáriszentségben nekünk adó Krisztus elé. Teréz anya a házaspároknak mondta, hogy ha együtt imádkoznak, együtt is maradnak. Ez a nemzetek együttélésére is vonatkozhat. Az első budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus évében Ipolybalog, és lényegében Szlovákia magyarok lakta déli részei ismét egyesültek az anyaországgal. Most a második hasonló alkalommal - remélhetőleg a szlovákokkal együtt - másért, ennél többért fogunk fohászolni: Azért, hogy a Kárpát-medence minden lakója otthon érezze magát azon a helyen, ahol él, és hogy senkit ne érhessen hátrány az anyanyelve miatt. Jogi nyelven ez úgy is mondható, hogy az alkotmány foglalja magába egy ország összes polgárát, ne csak egy kitüntetett nemzetet. A politika nyelvén Miroslav Kusý fogalmazta meg: Senki ne legyen albérlő a saját szülőföldjén.

Talán szokatlan, hogy egy politikus a nyilvánosság előtt a saját hitének megfelelő szavakat használ. Ezt azok, akik a magánélet zárt világába számúznék a vallást, valószínűleg elfogadhatatlannak tartják. A magam részéről azt a világot tartom elfogadhatatlannak, amelyben élünk. Amelyben egy bíróság a szülők akarata ellenére is elrendelheti a beteg gyermek megölését. Amelyben nemileg éretlen gyermekeket nemváltásra kényszeríthetnek, ha a szülő szívesebben látna leányt, mint fiút, vagy fordítva. Amelyben a gyermekekkel való nemi érintkezés mellett nyilvánosan érvelnek, s közben tiltanak, hogy az osztálytermekben keresztetek legyenek a tanulók szeme előtt. Amelyben a rasszizmus elutasítása okán elpusztítják a kereszteteket, mert azon Jézus fehér emberként van ábrázolva. Milyen világ az, amelyben a gyermeknek a saját szüleihez való joga kevésbé fontos, mint egy azonos nemű párnak az a vágya, hogy gyermeket nevelhessen? Nem folytatom a napi hírekben garmadával található visszasságok sorát. Vladimir Palko, Szlovákia volt belügyminisztere a Jönnek az oroszlánok című könyvében rámutatott, hogy a világ talán épp azért van olyan állapotban, amilyenben, mert a keresztény politikusok először a véka alá rejtették a maguk hitét, majd a gondolkodásukból, végül a döntéseikből is eltűntek a keresztény szempontok. Kilenc évtizede Julien Benda és nyomában Babits Mihály is az írástudók árulásáról beszélt. Ma a korábban példának tekintett Nyugaton – tisztelet a kivételnek – a politikusok, elsősorban a keresztény politikusok árulásának korát éljük.

Nem kell beállni ebbe a sorba. Tegyük világossá, hogy az ember öröme, boldogságra vágyik, s ezt csak akkor találja meg, ha felismeri: nem véletlenül, hanem annak az Istennek az akarata-ból született, aki kétezer éve belépett a történelembe, és elhozta nekünk az örömhírt. Mi itt Közép-Európában még sokan hisszük ezt, s ahogy annak idején az Oszmán birodalom hódításának, ma a divatos eszméknek állunk ellen, s így ismét javára lehetünk az egész nyugati világnak. De csak együtt: lengyelek, szlovákok, magyarok, horvátok. Közép-európaiak. Ha ezt a csak közösen megnyerhető feladatot vállaljuk, szinte észrevétlen gyógyulnak a trianoni sebeink. Ha más értelemben is, de ismét polgártársak leszünk!

Csák Attila Trianon 100 rajza nagyon megérintett. Mint kiderült: másokat is. Él Zsolnán egy szlovák ember, Rastislav Galia, aki a facebookon így reagált: „A kép nagyon jól fejezi ki azt,

amire mindannyiunknak szüksége van – hogy Trianon ne maradjon a magyar nemzet halálos sebe, hanem legyen a Magyar Királyság **civilizációt teremtő öröksége**, ami erőt és ösztönzést

ad mai létünkhöz is. Magyarország, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria, Szlovákia, azaz valamennyi legyen, viruló, jószándékú és egymást tisztelő ország.”

A rajz Mikó Imre (1911-1977) sokat idézett mondását is illusztrálja: „Hiszen a múlt nem mögöttünk van, hanem alattunk. Azon állunk.”⁹ Trianon kérdéséről gondolkodni nem múltba révedezés. Rastislav Galia pár mondata is a jövőről szól: Trianon ne maradjon a magyar nemzet halálos sebe. Az elmúlt száz év egyébként épp azt bizonyítja, hogy a seb nem halálos. Apponyi Albert ugyan élesen kimondta, hogy a béketerv minket halálra ítél¹⁰, mivel életképtelen országot kanyarított ki számunkra, de hazatérve ő is, sőt akkor egységben az egész ország keményen azon dolgozott, hogy csak azért is életben maradjunk. Sikert. Sikerült.

A seb ugyan nem halálos, - hiszen látjuk a Csák Attila rajzon is, hogy az eltemetett országból életképes fa nőtt ki, - de ebből nem következik sem az ítélet jogossága, sem az, hogy ne lennének máig ható káros következményei, amiket helyre kell igazítani.

Arról, hogy ezt mit jelent, sokan sokféleképp gondolkodunk, s ez baj. Az a nemzeti egység, ami száz éve megvolt, ma hiányzik. A vélemények eltérnek, de vannak tények, amiket mindenkinek figyelembe kell venni. Az elmúlt száz évben, de különösen a II. világháború után, szomszédaink, elsősorban Románia, arra törekedtek, hogy a határmenti régiók magyar többsége eltűnjön. Ezért ma már nem lehet olyan határt meghúzni, ami érdemben csökkentené a Kárpát-medence területén a kisebbségben élők számát. Trianonban még lehetett volna. A negyvenes években is. Ma már a részleges revízió lehetetlen, a teljes revízióra pedig a politika még a Horthy korszakban sem törekedett. Ha valami csoda folytán mégis lenne visszacsatolás, a megnagyobbodott országban pokol lenne az élet. Megnőne a kisebbségek száma, akik persze lázadnának az új helyzet ellen, a magyarok közül pedig sokan törleszteni akarnának az elmúlt száz évert. A továbbra is határon kívül maradt magyarokat még inkább veszélyforrásnak éreznék a szomszédok: a Kárpát-medence nem szűnő etnikai konfliktusok terepe lenne.

A szólásszabadság, az internetes kommunikáció lehetővé teszi, hogy mind a revizionista magyarok, mint a magyarokat ellenségnek tekintő szomszédaink hallassák hangjukat. Ezek a hangok sajnos egymást erősítik, ezt tükrözi a sportstadionokban lezajló sok durva jelenet.

A hamu alatt pislákoló területi revizionizmus veszélyes: semmittevésre ösztönöz. A tétlenkedés alatt felmorzsolódhatnak az elszakított nemzetrészek. Károsak a legendák, például hogy a békeszerződés lejárt, ami szerintük akár egy nemzetközi bírósági tárgyalásra is vezethet¹¹. A legfájdalmasabb az, hogy vannak, akik szerint nincs is probléma. Nem ismerik a tényeket. Nincsenek határon átnyúló családi, emberi kapcsolataik. Azon is meglepődnek, hogy élnek magyarok a határon kívül is. Kérdéseik: *Hogy kerültek oda? Miért mentek el? Mi közünk hozzájuk? Hiszen szlovákok, románok, szerbek. Be van írva az igazolványukba.*

Mit tegyünk hát? Valós nemzeti önismeretre és a tények elfogulatlan szemléletére van szükségünk. Ezek nem népszerű gondolatok. Kimondásuk könnyen a hazaáruló minősítésre készíti némely felhevült honfitársunkat. Vezérelvünk mégis csak az igazság lehet, ami szabaddá tesz (Jn 8,32). A szerteágazó témából mozaikszerűen vetek fel néhány fontosnak tartott elemet.

⁹ Mikó Imre: Akik előttem jártak Kriterion 1976

¹⁰ „...ha Magyarország abba a helyzetbe állíthatnák, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyes-e öngyilkosnak lennie, nehogy megöljék.” Apponyi Albert „védőbeszéde” 1920 január 16-án.

¹¹ 2019-ben Sárosi István megírta a **Trianon - A Nemzetközi Törvényszék Előtt** című nagyszerű művét, aminek már van színpadi változata is. Irodalmi formában tehát létezik egy Trianon tárgyalás. A könyv mondhatni kötelező olvasmány, mert bár a Trianon problémát nem oldja meg, de az olvasó szemléletét hatékonyan tereli a realitások felé.

Mikor kezdődött Magyarország feldarabolása?

Fizikailag a folyamat 1918-ban elkezdődött. A novemberi fegyverszünet aláírásakor még érintetlen volt a határ, de a későbbi demarkációs vonalak északon, keleten és délen már kisebbsíteték az országot. A következő hetek, hónapok során pedig a terület egyre szűkült. Ritkán idézzük Petőfi megdöbbenő sorait: Meddig alszol még, hazám? / Szántanak szomszédid, / S a magokéhoz oda- / Szántják földed szélit. Ezt a verset 1847-ben Koltón írta a költő.

Az ország területi feldarabolása azonban sokkal régebbi. Legalább a kettős királyválasztásig kell visszamenni. 1526-ban Szapolyai Jánost királlyá választották, de az ellenpárt a török ellen V. Károly segítségét remélve egy hónap múlva Habsburg Ferdinándot emelte a trónra. Mindkét párt talált a maga döntéshez jogalapot, de sem érvekkel, sem erővel nem győzték le egymást, így 1538-ban megkötötték a váradi békét. A török benyomulással az ország három részre szakadt. A török jogtalan hódító volt, a két király viszont egymást elismerő valóság. Kialakult „a két haza”. Ez a kifejezés a XVIII. század végén, a magyar nyelv „pallérozódásának” kezdetén kaphatott lábra, pedig akkor már semmi józan indoka nem a kettősségnek. A Rákóczi szabadságharc leverése után véget kellett volna vetni az 1526 óta tartó természetellenes állapotnak De Bécs számára a megosztottság előnyt jelentett. Az erdélyi vezetőréteg sem tüsténkedett az egységes ország részévé válni. Maradt tehát a két haza, de maga a kifejezés is arra utal, hogy eleink ezeket egységben látták, mindkettőt magyarként kezelték, holott Erdélyben jelentős szász autonómia volt, és a népesség egyre nagyobb részét románok alkották. A két magyar haza egyesítése 1848-ban került napirendre. A szabadságharc leverése megállította a folyamatot, amit 48-ban - rövid lelkesedés után - nagy ellenszenvvel fogadtak a románok, nehezményezve, hogy az egyesítés megkérdezésük nélkül történt. (A gyulafehérvári népgyűlésen törlesztettek.) A kiegyezés során a magyarság végül keresztül vitte az akaratát. A gépkocsikra ragasztott Nagy-Magyarország térképek láttán nem árt tudatosítani, hogy az országhatár abban a formában távolról sem az ezeréves Magyarországot mutatja, hanem az 1867-1920 közötti időszakot. (Ide kívánczok még egy gondolat Horvátországról, ami az említett matricán Magyarország részének látszik. Soha nem volt teljesen az. A nyolcszáz éves perszonálunió végig megőrizte a horvát különállást, a Sabor, azaz a horvát parlament, 1918-ig folyamatosan működött, bár a kiegyezés után Budapest eléggé feszegette a horvát-magyar kiegyezés korlátait. A matrica nem veszi figyelembe, hogy Horvátországnak saját címere is volt, amit egy ilyen ábrázolás eltüntet.)

A Trianon előtti feldarabolás része még a török utáni idők délvidéki katonai közigazgatás alá vont területek kérdése is. Ezeréves határaink tehát nem olyan kőbevésettek, ahogy azt sokan képzelik.

Mit hibáztunk a nemzeti öntudatra ébredés idején?

A reformkor mindannyiunk számára a magyar történelem lelkesítő időszaka. Az ország felemelkedése, öntudatra ébredése, modernizációja, jogos büszkeségünk tárgya. Mennyire örvendünk még ma is, hogy akkor végre magyar lett a hivatalos nyelv! 1844. november 13-án fogadta el az országgyűlés a *magyar nyelv és nemzetiségről szóló* 1844. évi II. törvényt. 2011 óta ez a nap a magyar nyelv napja. A kor követelményeinek egyre kevésbé megfelelő latin és a Bécs által erőltetett német helyett más nemzetekhez hasonlóan mi is saját nyelvünkön intézhettük a dolgainkat. A reformkori magyar számára nyelvének hivatalossá tétele a nemzeti öntudatra

ébredés nagy sikere. Ugyanakkor hasonló nemzeti öntudat kezdett kialakulni az ország szláv és román népeiben. A pánszlávizmustól való félelemtől vezetve Wesselényi Miklós a Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében című könyvében (1843) Szent Istvántól kezdve a mindenkori magyar vezetést hibáztatja: „Eldődeink, mint hódítók, erejükben bízva, nem tartották szükségesnek: a' náluknál sokkal számosabb meghódított népeket, meggyőzött ellenségből rokonokká 's barátokká tenni.” Wesselényi a magyar nyelv kötelezővé tétele révén - barátságos hangon ugyan, - a szláv népesség elmagyarosítását követelte.

Hogyan értékeljük a kiegyezés utáni nemzetiségi politikánkat?

A kiegyezés után elfogadták a már említett és a korszerűbbnél korszerűbb nemzetiségi törvényt¹². A XIX. század a nagy nemzetállamok kialakulásának kora. Ekkor jött létre az egységes Franciaország, Németország, Itália. Eltűntek a regionális különbségek. A beolvasztás-beolvasztás volt a kor parancsa. Ehhez a szemlélethez képest az 1868-as magyar nemzetiségi törvény korát megelőző alkotás. Biztosította a kultúra és a nyelv gyakorlását mindazon körzetekben, ahol az adott nemzetiségi lakosok aránya eléri a 20%-ot. Az alsó- és középfokú bíróságokon anyanyelvükön képviselheték ügyeiket. A nemzetiségi iskolahálózat fenntartását az állam kötelességévé tették. A polgári egyesülési jog alapján nemzetiségi egyesületek jöttek létre, korlát csak az állam egységének tiszteletben tartása.

A végrehajtás azonban már nem ennyire lelkesítő. A körzeteket például úgy formálták, hogy a nemzetiségi arány a lehető legkevesebb helyen legyen a 20 százalék felett. Amikor Szlovákiában a harmadik Mečiar kormány keresztülvitte a maga közigazgatási reformját, hatalmas felháborodás tört ki, hiszen maga Mečiar jelentette ki egy 1996. április 26-i tv-nyilatkozatban, hogy a tervezet „egyszer s mindenkorra megakadályoz minden magyar autonómiatörekvést Szlovákiában”. A felháborodás jogos, de a szlovákok csak a kiegyezés utáni gyakorlatot másolták le, bár durvább formában. **Napjainkban az elszakított nemzetrészek érdekében többnyire azt követeljük, amit a monarchia Magyarországa nem adott meg az akkori nemzetiségeknek.**

Az 1868-as nemzetiségi törvénynek fontos előzménye volt az 1849-es. Az orosz betörés és az osztrák katonai sikerek nyomása a Szemere kormány megpróbálta a nemzetiségeket maga mellé állítani. Július 28-án a Szegeden ülésű országgyűlés 90 százalékos többséggel elfogadta Európa első nemzetiségi törvényét. Tizenhat nappal később pedig Világosnál letettük a fegyvert. Jó illusztráció Adyhoz: Mi mindig mindenről elkésünk... Két évtizeddel később az országgyűlés nem tanult a húsz évvel korábbi helyzetből, s így az Eötvös féle törvény szűkmarkú volt Szemere elképzeléseihez képest.

A trianoni diktátum

Ugorjunk egy nagyot. Nem jószántunkból, de részesei és vesztesei lettünk az első világháborúnak. A háborút azután lezárta az úgynevezett béke. Sokáig hittem, hogy csak a vereségbe bele-törődni nem képesek nevezik békediktátumnak. De nem lehet másnak nevezni.

A Pallas Nagylexikon elődjének számító Magyar Lexikon 3. kötete 1879-ben¹³ úgy fogalmazott, hogy *a béke a háború és általában a vita ellentéte, az államok azon állapota, melyben — a mindegyiket megillető jogokra nézve legalább tényleg megegyezvén — a fölött nincsenek egymással erőszakos vitában*. Ebből a „tényleg megegyezvén” szavakat kell kiemelni. Ezt hiányolta Apponyi Albert¹⁴ is: „Megvan a szerződés; aláírták azt a mi meghatalmazottjaink

¹² 1868. évi XLIV. törvénycikk a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában.

¹³ Magyar Lexikon – Az összes tudományok enciklopédiája Szerkeszti Somogyi Ede Budapest 1879.

¹⁴ Felszólalás a képviselőházban, az 1927. évi ciklus 402. ülésén 1930. június 4-én, napirend előtt.

éppúgy, mint a velünk szemben állott országoknak megbízottjai, tehát kifogástalan szerződési formában jött létre e megállapodás, de hol van az, ami a szerződésnek lényege: az egymással szemben álló felek szabad megegyezése? (Úgy van! Úgy van! — Taps a Ház minden oldalán.)”

Az Apponyi vezette magyar delegációnak 1920-ban csak arra volt módja, hogy általánosságban kifejtse a magyar álláspontot. Tárgyalás, kölcsönös megértésre való törekvés? Ugyan. A főhatalmak a veszteseknek nem adtak más lehetőséget, mint amit az un. utolsó szó jogán minden vádlott elmondhat. Azok a nemzetek, amelyek a háborúban velünk együtt harcoltak, de végül a győztes oldalhoz pártoltak, sőt még az első pillanattól fogva velünk szembenálló szerbek sem szólhattak bele a döntésbe, persze a tárgyalótermen kívül befolyásolták a döntést. Trianoni békeszerződés tehát nincs, nem is volt, csak a győztes főhatalmak diktátuma. Ezt a nézetet nem kisebb tekintély támasztja alá, mint Immanuel Kant, akinek Az örök béke című munkáját Babits Mihály fordította magyarra¹⁵. A mű egyik legelső tétele: *"Nem szabad igazi békeszerződésnek tekinteni az olyant, mely egy jövőendő háború anyagának titkos fenntartásával köttetett."* Még a ratifikációs vitában is elhangzott, hogy a trianoni döntést kényszer hatása alatt írta alá a magyar delegáció, és kényszer hatására ratifikálta a törvényhozás. Erre azonban ma már felülvizsgálati igényt építeni nem lehet. Erkölcsi szempontból viszont okkal tekinthetjük az eljárást elfogadhatatlannak.

Kik vették el tőlünk területeink kétharmadát?

Ezt a látszólag értelmetlen kérdést azért teszem fel, mert sokat hallani azt, hogy *a románok / szlovákok / szerbek előbb adják vissza, amit tőlünk elvettek*. De nem ők, hanem az angolok, franciák, olaszok vették el országunk kétharmadát. Ha a területről a Wilsoni önrendelkezés értelmében népszavazással döntöttek volna, ma máshol állna a határ. Ma is úgy véli például sok szlovák, hogy elődeik nem Prágát, hanem Budapestet választották volna, ha választhattak volna. Jó lenne, ha sikerülne ezt tudatosítani, mert megkönnyítené az egymáshoz való közeli-dést.

Mi lehet a megoldás?

Az nem baj, ha június 4-én valakinek eszébe jut a 17 éves József Attila verspróbálkozása: *„Szép kincses Kolozsvár, Mátyás büszkesége / Nem lehet, nem, soha! Oláhország éke! / Nem teremhet Bánát a rácnak kenyeret! / Magyar szél fog fújni a Kárpátok felett!”* Az viszont tragédia, ha már másnap nem jut eszébe a felnőtt költő üzenete: *„A harcot, amelyet őseink vívtak, / békévé oldja az emlékezés / s rendezni végre közös dolgainkat, / ez a mi munkánk; és nem is kevés.”*¹⁶

Közös dolgaink rendezéséhez mindeddig nem kezdtünk hozzá, noha számos értelmiségi körből származó próbálkozás volt, és napjainkban is van. A továbbiakban egy kivitelezhetőnek látszó rendezés lehetőségét vázolom, aminek a neve akár Revízió 2020 is lehet. Nem a terület, hanem a gondolkodás és a mindennapi élet revíziója.

A megbékélés keresztény gyökere

Induljunk ki abból, ami a száz évvel ezelőtt élőknek a szeme előtt lebegett: váratlan és méltánytalan igazságtalanság történt velünk. Az igazságtalanságot annak kell jóvá tennie, aki elkövette. Ha ezt megteszi, jöhet a megbocsátás. De a keresztény megközelítés nem ilyen. Sok bibliai idézet igazít el, a legismertebb, amelyet Ferenc pápa is kiemelt¹⁷, a Miatyánk ötödik kérése:

¹⁵ Kant ezen munkája több magyar kiadást is megélt, és elektronikusan is elérhető:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/filoz/tiszta/html/01.htm>

¹⁶ Surján László: Béke szerződés, törvény. <http://mkdsz.hu/content/view/37576/202/>

¹⁷ <https://www.magyarurir.hu/hirek/ferenc-papa-mindenkinek-szuksege-van-megbocsatasra-es-szuksege-van-turelemre>

„Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” (Mt 6,12), és ez a kérés az egyetlen, amelyet Jézus megismétel: „Ha megbocsátjátok az embereknek, hogy vétettek, mennyei Atyátok nektek is megbocsát. De ha nem bocsátotok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket” (Mt 6, 14-15).

Közhely, hogy a bűnbánatnak meg kell előznie a bűnbocsátást. Ez azonban az Isten – ember relációban igaz. Az ember-ember kapcsolatokban nem játszhatjuk az Isten szerepét. Az Úristen nem ítélkezésre hívott minket. Ha valaki megbántott, nem kell arra várnom, hogy bocsánatot kérjen, hanem én siessek neki megbocsátani, a magam üdvössége végett. Ez bizony kutya nehéz még, a legegyszerűbb hétköznapi esetekben is. Hányszor halljuk/mondjuk: addig én meg nem bocsátok, amíg ő ezt meg azt meg nem tesz. Jézus arra figyelmeztetett, hogy az üdvösségünket kockáztatjuk, mert ha ilyenek vagyunk, mennyei Atyánk sem bocsátja meg a mi bűneinket.

Ami az egyes emberek közötti kapcsolatokra érvényes, az a nemzetek közti vitákra is vonatkoztatható. Lásd erről Esterházy Lujza cikkét.¹⁸

Ferenc pápa fentebb idézett elmélkedésében csokorba szedte a keresztény megbocsátásra utaló bibliai helyeket. „Boldogok az irgalmasok, mert nekik is irgalmaznak” (Mt 5,7). Van ennek a boldogmondásnak egy sajátossága: ez az egyetlen, amelyben a boldogság oka és gyümölcse megegyezik; ez az irgalmasság. Azok, akik gyakorolják az irgalmat, irgalomra is fognak találni... A megbocsátás kölcsönösségnek ez a témája nemcsak ebben a boldogságban van jelen, hanem visszatér az egész evangéliumban. És hogyan is lehetne másként? Az irgalom magának Istennek a szíve! Jézus mondja: „Ne ítéljete, hogy meg ne ítéltessetek. Ne ítélkezzetek, hogy benneteket se ítéljenek el. Bocsássatok meg, hogy nektek is megbocsássonak. (Lk 6,37). Mindig ugyanaz a kölcsönösség. Ezt Jakab levele is megerősíti: „Az irgalmasság azonban győzelmet arat az ítéleten” (2,13).

A keresztény megbocsátás kulcselemei: a határtalanság (hetvenszer hétszer), az egyoldalúság és a feltétel nélküliség. Nem számolgathatom sérelmeimet, nekem kell elsőnek lépnem, és nem szabad feltételeket szabnom. A kölcsönösséget csak remélhetem. Egyoldalú lépésemnek még egy sajátossága van: a bocsánatkérés alázatossága. A megsértett kér bocsánatot. Ezért szólították meg a lengyel püspökök a németeket a „megbocsátunk és bocsánatot kérünk” formulával 1965. november 18-án¹⁹.

Sorsközösség, érdekközösség és értékközösség

A keresztények, ha valóban magukévá tennék is a fentieket, akkor sem tudnák a megbékélés irányába fordítani az érintett nemzeteket. Kevesen vannak. Román és szerb viszonylatban még felekezetek közötti feszültség is nehezíti a közeledést. Nemcsak vallási érvekre van tehát szükségünk. Régióink országai az Európai Unió tagjaként rájöttek, hogy az érdekérvényesítéshez szövetségesek kellenek. Szoros együttműködéssel mérsékelni lehet a közös piac hátrányait. Az összmunkát kikényszerítette a közös érdek. A viták lezárásához adjunk időt egymásnak, hiszen sehol nem ment gyorsan: az első közös német-francia történelemkönyv, a Histoire/Geschichte csak 2006-ban jelent meg²⁰.

A közös múlt és a közös történelmi tapasztalat miatt a régió országai közel azonos választ adtak a migráció kihívására. A probléma kezelésében voltak eltérések, európai és keresztény hagyományainkat mind meg akarjuk őrizni. Számunkra a mások kultúrájának megbecsülése nem

¹⁸ Esterházy Lujza: A Duna-völgyi béke lélektani előfeltételeiről. Magyar Hírlap 1944. aug. 6. 7.p.

¹⁹ Lásd bővebben itt: <https://mult-kor.hu/hazaarulasnak-tekitettek-a-kommunistak-a-lengyel-nemet-megbekelest-20151118>

²⁰ https://mult-kor.hu/20061003_kozosen_ertelmezik_a_francianemet_multat

jelenheti területünkön párhuzamos társadalmak kiépülését. Ugyancsak egyformán gondolkodunk a szerintünk durva túlzásokba esett Nyugat elfogadhatatlan életellenes akcióiról és az emberi természetet átformáló gender elméletről.

Kötőanyag tehát jócskán van: együtt éltük át az elmúlt ezer évet, érdekeinket csak közösen tudjuk érvényesíteni, és alapvető dolgokban egyformán gondolkodunk.

Kanyarodjunk vissza Csák Attila Trianon 100 rajzához. Käfer István a rajz láttán arra gondolt, hogy a Nagy-Magyarország méretű gyökérzetből több fának is sarjadnia kellene, hiszen például a szlovákokkal teljesen közös az ezer évünk. Mélyértelmű gondolat, és rámutat arra a hibára, amit az utódállamok mindegyike elkövetett azzal, hogy megpróbálta eltüntetni a magyar múltat. Ez jogosan felháborít minket, s mindentől eltekintve is barbárság. Ráadásul ezzel saját magukat is szegényítették. A radírral írt történelem sok keserűséget okoz, ráadásul a tudomány megcsúfolása. De fordul a szél. Lucian Boia az első világháborúról szóló, nagy feltűnést keltett könyvében Erdéllyel kapcsolatban ezt írta: „*a románok természetesen hivatkozhattak és hivatkoztak is etnikai érvekre, hiszen többséget alkottak, de történelmi jogra nem. Vádolhatták a magyarokat azzal, hogy elnyomták és diszkriminálták a románokat, de nem vádolhatták őket azzal, hogy Erdélyt valaha is tőlük rabolták volna el.*”²¹ Bár még mindig van Romániában magát történésznek képzelő személy, aki kiáll a kontinuitás elmélet mellett, Boia mondatai a politika vezérelt történelmet szemétkosárba helyezték.

De ettől még nem oldódnak meg gondjaink.

Trianon 200

Van tehát sok vallási, politikai és történelmi érvünk, hogy megbékéljünk, de ennek fel és elismerésén túl vázolniunk kell egy olyan jövőképet, ami kellően vonzó és meg is valósítható.

A jövőkép lényege, hogy a Kárpát-medencében élők minden etnikai megkülönböztetés nélkül élhessenek emberi jogaik teljességével. „*Ahogy a szlovák Miroslav Kusý mondta volt: senki ne legyen albérlő a saját hazájában. Vagy ahogy a román Gabriel Andreescu gondolja: a közösségeknek ugyan úgy meg kell adni a maguk jogait, mint az egyéneknek.*”²² Trianont nem feleltük el, és nem törődünk bele, de megpróbáljuk „kinőni”, túl lépni rajta. Átlépünk az árnyékán.

Ez persze nem elégíti ki azokat, akik csak területben tudnak gondolkodni. Számukra keserves szembesülni azzal, amit Wesselényi Miklós azért javasolt, hogy Magyarország megmaradjon magyar országnak. 1848. június 18-án Klauzál Gábor földművelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszterhez írt levelében felvetette az állampolgári tudatában egységes, új, **területileg kisebb magyar nemzeti állam** alapításának lehetőségét. Szerinte az egy tömbben élő tótok és az oláhok „*el fognak tőlünk szakadni, amazok a hegyeiken túl lévő szláv rokonaikkal, emezek pedig a velük határos oláhországi s moldvai testvéreikkel külön s önálló hont s országot fognak alakítani*”²³. Nemcsak területvesztésben gondolkodott, hanem népességcserét is akart, amelynek során a románok között lakó magyarok lakhelyet cserélnének „a valódi magyar lakta föld határaihoz közelebb lakó” románokkal. Trianon után száz évvel az ember beleremeg, hogy akadt a reformkori nagyok között, aki nemzeti megmaradásunkat területcsökkenéssel látta biztosíthatónak. A javaslatot Klauzál nem dobta a szemétkosárba, hanem átküldte Kossuthoz,

²¹ Lucian Boia: Vesztesek és győztesek. Cser kiadó Budapest 2015. 71-72 lap.

²² Surján László: A középső célba jut Magyar Krónika 2017. november 2.

²³ Miskolczy Ambrus professzor közlése, aki a levelet Kossuth Lajos rendezetlen iratai között találta meg. Lásd az Erdély Története (Főszerkesztő Köpeczi Béla) III. kötetének 1376. oldalát.

akinél azután elakadt a gondolat. Miskolczy Ambrus professzor találta meg a levelet Kossuth kiadatlan iratai között.

Wesselényi Miklós

Egy évvel később, már kétségbeesett helyzetben Pálfi Albert²⁴ - mivel Bécs Ausztriához csatolt, szabad nyelvhasználatú és belügyekben önállósággal rendelkező területeket ajánlott a nemzeti-ségeknek, - úgy vélte, nekünk ennél többet kell adni: az országot szövetségi köztársasággá kell alakítani, s ehhez most „jó korán vessük meg az alapokat, melyekre egykor a pesti kormányban egyesült foederatív respublikak felépülhessenek.”²⁵ Az elképzelés Trianonhoz képest valóban jó korán volt, de a szabadságharc kimenetelére nézvést viszont igencsak megkésett.

A területek elcsatolása, ráadásul igazságtalanul meghúzott határokkal, megtörtént. Ám ez nem hozott megnyugvást a nyerteseknek sem, ma is félnek a kisebbségeiktől, illetve egy jövőbeli területi revíziótól. A mi oldalunkon viszont nemcsak Trianon a probléma, hanem ami azóta történt. A háború utáni jogfosztás, kitelepítés és a kisebbségbe taszítottak emberi jogainak folyamatos korlátozása valamiféle revíziót, bocsánatkérést kíván.

Területet adunk jogokért? Nem jó fogalmazás. A területet nem adtuk, hanem elvették. Amit követelünk, az inkább kárpótlás az elvesztett területekért. Mit jelent egy terület birtoklása? A modern állam szolgál. Intézi a közigazgatást, oktatást, egészségügyet. Általában többet költ, mint amennyit bevesz, azaz veszteséges üzem. Az Európai Unió adta lehetőségek kitágították országunk határait. Nincs akadálya, hogy a magyar állampolgár a Kárpát-medencében bárhol letelepedjen, ott élhessen, nyaralhasson vagy éppen vállalkozzék. Az Unión belül bárki küldheti a gyermekét a térség bármelyik egyetemére vagy akár középiskolájába. A magyarok éltek is ezekkel a lehetőségekkel, kétségbe ejtve az azóta már a szlovák politikából kiesett szélsőségesen nacionalista Ján Slotát. „Úgy járnak ide, mintha otthon lennének” kárálta. Igen. Otthon

²⁴ Pálfi Albert (Gyula, 1820. – Bp., 1897.) jogi végzettségű szerkesztő, író, politikus. Petőfi baráti köréhez tartozott. 1848. márc. 19 – 1849. júl. 6. között a Marczius Tizenötödike c. forradalmi-radikális lap felelős szerkesztője. A szabadságharc után 1853-ig bujdosott, akkor elfogták és 2 évre Csehországba internálták. A kiegyezést pártolta, radikalizmusa megszélidült, a Kisfaludy és a Petőfi Társaságnak tagja, az MTA levelező tagja lett.

²⁵ Marczius tizenötödike 1849. 22. szám 86.o.

lehetünk a Csallóközben, Mátyusföldön, a Szepességben, a Partiumban, Erdélyben, Bánátban, akárhol az egész térségben. Nyelvi akadály? A kétnyelvűség a vegyes lakosságú területeken hajdanán természetes volt. Aki „haza” akar költözni például Erdélybe, annak valamicskét tudnia kell románul, de ez így volt Trianon előtt is. Mindez persze feltételezi, hogy előbb utóbb minden szomszédunk az Európai Unió tagja lesz. Ez a folyamat zajlik, miközben az Unió maga recseg ropog. (Ha esetleg a végelgyengülés jeleit mutatja majd, alighanem szükségünk lesz egy Közép-Európai Unió megteremtésére, mert egy a maihoz képest viharosabb, széteső világban csak egymást támogatva maradhatunk meg.) Sokszáz évig éltünk békében együtt, ez a teremtmény örökség, ahogy az említett szlovák Rastislav Galia fogalmazott. Egy új, jobb, békésebb világot kell teremtsen mindazoknak, akik itt élnek a Kárpátok alatt.

Tehetünk-e ezért a talán túl optimistának látszó jövőért valamit? Igen.

- Ismerjük meg önmagunkat: a múltból ne csak a szépre emlékezzünk, legyen erőnk szeme nézni a hibáinkkal, mulasztásainkkal is, de főleg a tényekkel: a Kárpát-medence a honfoglalás óta több nemzet lakóhelye.
- Gyógyítsuk sebeinket. Kezdjük a magyar-magyar sebeken, ez a nemzeti összetartozás programja. Nemcsak állami feladat. Akinak rokonsága él kint, az könnyebben teheti, de bárki alakíthat ki baráti, emberi kapcsolatot valamelyik másik nemzetrészt tagjaival.
- Ha nem magyarokkal is sikerül kapcsolatba lépni, akkor már a következő szinten vagyunk: a Kárpát-medence népeinek a megismerésénél és megszeretésénél. Akit nem ismerünk, attól félünk, a félelem pedig agressziót szül. Nézzünk olykor magunkra az ő szemükkel is.
- A történészekre, írókra, zenészekre, általában a művészekre ennél nagyobb feladat hárul: megismerni a szomszédokat, megismertetni velük magunkat párbeszéd, illetve a szavakba nem önthető kulturális értékek révén. Ez a nehéz de megkerülhetetlen munka olyasmi, mint a szántás, és ez a civil világ feladata²⁶. A vetés, az aratás a politika dolga, ami viszont szántás nélkül fabatkát sem ér. 1920 óta szebbnél szebb politikai nyilatkozatok születtek, de nem voltak őszinték. Nem csoda, hogy közeledés, szívbeli barátság nem fakadt belőlük. Most a politikai széljárás kedvező, mert Közép-Európa országai egymásra vannak utalva. Most kell tehát a mélyszántást elvégezni azoknak, akik megoldást keresnek Trianon átkára. A minimális cél, hogy száz év múlva ez az elhibázott szerződés csak történelmi emlék legyen. Az össz munka révén Szent István föld alá került országa nem elporlad, hanem éltető gyökér lesz, amiből ki-fejlődhet egy új közép-európai civilizáció.
- Semmilyen rendezési terv sem sikerülhet, ha nincs rajta Isten áldása. Ehhez nem elég azt emlegetni, hogy első szent királyunk a Boldogasszonyra bízta az országot. Nekünk is tenünk kell, például azt, hogy komolyan vesszük a főparancsot, s annak nemcsak első, hanem második részét is. A Biblia magyar szövegében a felebarát szó mintha elfedné a lényegét. Más nyelvek a szomszéd szót használják. Szeretjük-e a térségünkben velünk élő nem magyarokat, mint önmagunkat? A remélt közép-európai civilizáció akkor születik meg, ha erre igennel tudunk felelni. Az önzésre, hatalomra, pénzre épített nyugati civilizáció a vak ló bátorságával rohan a pusztulás felé. Úgy tűnik, hogy nemcsak a Kárpát-medence sorsáról van szó. Történelmünk, s benne Trianon arra tanít, hogy a szeretet társadalmára van szükség. Trianon szenvedése, mint Isten oltó kése vágott belénk. Aki ezt megérti, joggal mondhatja Tóth Árpáddal az Úristennek: „győztes távolokba néz / Könnyekkel szépült, orcád-fényű arcom.”²⁷
- Ez a mi teremtmény örökségünk. Ne herdáljuk el.

²⁶ Több civil szervezet működik és még több működhetne ezen a téren. Kiemelem a Rákóczi Szövetség nemzetmentő munkáját, és megemlítem a megbékélés gondolatát terjesztő, a XX. században kirobbant feszültséget XXI. századi módon oldani kívánó Charta XXI megbékélési mozgalmat (ld. chartaxxi.eu/chartaxxi). Sokat várhatunk az erősödő cserkésztől is, hiszen a cserkész minden cserkészt testvérének tekint. Mindent, azaz szlovákok, románok, szerbek stb.

²⁷ Tóth Árpád: Isten oltó kése.

A Duna-völgyi béke lélektani előfeltételeiről (Esterházy Lujza)

Mennél inkább kezdi érezni a mi társadalmunk is a háború szenvedéseit, mennél közelebb jut el mihozzánk is a háború perzselő előszele, annál inkább vágyódik mindenki arra, hogy a majdan eljövendő béke valóban jó és tartós béke legyen. S minél inkább fokozódik ez a vágy, annál fogékonyabbak lesznek az emberi szívek az olyan kérdések iránt, amelyek egy boldogabb békekorszak megalapozásával függnek össze. Amikor a háborút még csak messziről, páholyból nézte társadalmunk, akkor a legtöbb embert nem érdekelték a jó béke előfeltételeinek kérdései. Az erről írt cikkek, előadások visszhang nélkül maradtak, sőt némi ellenszenvet, ellenkezést váltottak ki a lelkekből. Ma azonban egészen más a helyzet – ma mindenki felfigyel ezekre a kérésekre, különösen akkor, ha rámutatunk arra, hogy minden ember hozzájárulhat magatartásával ahhoz, hogy az eljövendő béke jó és tartós legyen.

Vajon mi az, amit minden ember megtehet a jó békéért?

Mindenekelőtt meg kell értenie, hogy a nemzetek között jó béke lélektani előfeltételei sok tekintetben ugyanazok, mint az egyes emberek közötti béke előfeltételei. Miért? Azért, mert a nemzetek közötti viszonyt is emberek alakítják, akikben ilyenkor ugyanúgy érvényesülnek a lélektan törvényei, mint akkor, amikor egyéni életüket élik. Ezért látszik szükségesnek kiindulásképpen rámutatni, hogy mi szükséges ahhoz, hogy egymással ellenséges viszonyban élő emberek között létrejöhessen a közeledés és a kibékülés.

1. Először arra van szükség, hogy mindkét fél belássa, hogy ő is hibás, nem csupán a másik. Mindaddig, amíg két ellenségeskedő ember csak azt látja, hogy mit vétett ellene a másik, de nem látja, hogy ő is vétett a másik ellen: addig kibékülésről szó sem lehet, így van ez a nemzetek között is, például a Duna völgye nemzetei között is, amelyek minket elsősorban érdekeinek, s amelyek békéjéhez mindnyájan hozzájárulhatunk. Ezt akkor tesszük a leghathatósabban, ha a saját portánk előtt sóprünk, nem pedig a szomszéd portája előtt, vagyis elsősorban saját magunk fölött gyakorlunk bírálatot, nem pedig a szomszéd magatartása fölött. Tapasztalati tény, hogy az önbírálatnak, hibabeismerésnek ez a magatartása számos esetben szerelte már le a másik fél haragját, elkeseredését, ami lélektani téren előkészíti a talajt a közeledés, a kibékülés számára a magánélet viszályaiban. S meggyőződésem szerint ugyanezt a hatást érné el a nemzetek közötti feszültségek enyhítésében. Úgy látom például, hogy sokkal jobbra, barátságosabbá alakulhatott volna a viszony a magyarság és szomszédai között, ha társadalmunk nem ragaszkodott volna görcsösen ahhoz az állásponthoz, hogy „mi sohasem bántottunk senkit, mindig csak minket bántanak”. Az ilyen lelki magatartás sohasem vezethet kibéküléshez a nemzetek között, mint ahogyan nem vezethet kibéküléshez az egyes emberek között sem. Lelke mélyén jól érzi ezt minden ember, de mégis vonakodik a hibák beismerésétől, különösen a nemzetek által elkövetett hibák beismerésétől, mert ebben nemzete meggyalázását látja. Pedig nem az. Hiszen emberek vagyunk mindnyájan és ezért mindnyájan vétkezünk. Ennek beismerése nem jelenti önmagunk meggyalázását. A nemzeti életet is emberek alakítják. Így hát ezek is vétkeznek, már természetüknél fogva. Miért jelentene hát nemzetgyalázást annak nyílt beismerése, hogy vétkeztünk a nemzeti és a nemzetközi élet terén is, akárcsak a többi nemzetek?

Úgy látom, hogy számos elmérgesedett nemzetközi ügynek venné ki fullánkját ez a nyílt hibabeismerés. Éppen ennek érdekében, a kibékülés érdekében mondotta Krisztus, a Béke Fejedelme, hogy ne nézzük a szálkát mások szemében, de lássuk meg a gerendát a magunkéban. Aki szolgálni akarja a béke ügyét, úgy vélem, jobbat nem is tehet, mint folyvást figyelmeztetni saját környezetét, hogy a nemzeti sérelmek értékelése s megítélése terén is kövesse Krisztus felhívását: „Ne nézd a szálkát mások szemében, de lásd meg a gerendát a magadéban”. Mennél

inkább fogjuk terjeszteni ezt a felfogást társadalmunkban, annál inkább fogunk hozzájárulni egy olyan közhangulat és közvélemény kialakulásához, amely kedvezően tudja előmozdítani a tartós béke kialakulását a Duna völgye nemzetei között.

2. A jó béke létrejöttének és tartósságának második lélektani előfeltétele: az ellenünk elkövetett vétkek, sérelmek megbocsátása. Két viszálykodó ember között sem jöhet létre igazi kibékülés, ha előbb nem bocsátanak meg egymásnak. Mindaddig, amíg úgy érzik, hogy sohasem tudják megbocsájtani ezt vagy am azt, addig a bosszú alkalmát fogják keresni és nem a kibékülését, s ma, amikor a nemzetek oly mérhetetlenül gyötrik ellenfeleiket s talán nincs is nemzet, amely ily módon nem vétett volna mások ellen: egyedül csak a megbocsátás lelkiülete mentheti meg földrészünket a végpusztulástól, amelyet az újabb meg újabb megtorlások kölcsönösen okoznak. Ha továbbra is követelni fogják az emberi szívek a megtorlásokat, akkor meggyőződéseim szerint egyedül az a lelkiület mentheti meg földrészünket, amely Krisztussal együtt így könyörög a mindenható Istenhez a mai borzalmak undoksága közül: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek”.

Aki szolgálni akarja a jó béke ügyét, igyekezzen ennek a könyörgésnek lelkiületét életre hívogatni környezetében. S biztosak lehetünk benne, ha mindnyájan készek leszünk a Miatyánk szellemében megbocsátani más nemzetek ellenünk elkövetett bűneit, akkor az irgalmas Isten a mi nemzetünknek is meg fogja bocsátani azt, amit mások ellen vétett. De ha továbbra is akadnak közöttünk sokan, akik még ma sem bírnak megbocsátani pl. valamit, amit 1939-ben követtek el egyik nemzettársunkkal: akkor vajon hogyan remélhetjük, hogy az igazságos Isten megbocsásson nekünk olyan cselekedeteket, amelyeket sohasem lett volna szabad elkövetni, illetve túrni vagy helyeselni?

3. A jó béke harmadik lélektani előfeltétele a kölcsönös áldozatkész önmegtagadás a béke érdekében. Két pereskedő ember között is csak akkor jöhet létre igazi kibékülés, ha mindegyik fél kész lemondani igényeinek, követeléseinek egy részéről, hogy kiegyezéssel béke jöhessen létre közöttük. Ámde mindaddig, amíg mindegyik fél ragaszkodik követeléseinek száz százalékához, addig igazi kibékülésről nem lehet szó. Így van ez a nemzetek között is. Gondoljunk csak vissza a történelem példájára: Magyarország és Ausztria között csak akkor jöhetett létre, hosszú, áldatlan harcok után 1867 kiegyezéssel békéje, amikor mindkét fél hajlandó volt lemondásokra, követeléseinek leszállítására. Ezért nem tehetünk nagyobb szolgálatot a Duna-völgyi béke érdekében, mintha igyekszünk megnyerni környezetünkön keresztül egész társadalmunkat a belátás számára, hogy a szomszéd nemzetekkel való béke érdekében nekünk is tudnunk kell lemondani olyan vágyakról, amelyek folytonos bizalmatlanságot, ellenszenvet keltenek szomszédainkban irántunk s folytonos feszültséget okoznak közöttünk, feszültséget, amely újabb véres konfliktusokat robbanthat ki a jövőben.

Lesznek, akik még mindig úgy fogják érezni, hogy a fentebb hirdetett magatartás nem egyeztethető össze a nemzeti önérettel és a nemzeti érdekekkel. Azoknak, akik így gondolkodnak, csak azt tudom válaszolni: önmegtagadásokra a béke kedvéért... vagy pedig rászánhatjuk magunkat arra, hogy nemzetünk élete ezentúl is a légoltalmi pincék jegyében fog lefolyni az eljövendő évtizedekben. Meggyőződéseim szerint a mai ember két életforma között választhat: vagy nemzeti önmegtagadások a béke érdekében, vagy légoltalmi pince. Vajon melyik felel meg jobban nemzetünk valódi érdekének, életképes fejlődésének?

Meggyőződéseim szerint a háború kimondhatatlan gyötrelmeinek emléke fel fogja kelteni mindegyik nemzet társadalmában a belátást, hogy jobb még fájdalmas önmegtagadások árán is hozzájárulni a béke tartósságához, mint vágyaink eléérése kedvéért újabb feszültségek létrejöttét kockáztatni. S mélységes hitem szerint az Isten külön oltalma, segítsége fogja jutalmazni azokat a nemzeteket, amelyek képesek lesznek felemelkedni az emberiség iránti felelősségtudatnak ezekre a leghősibb magaslataira.

Forrás: Magyar Hírlap, 1944. augusztus 6. vasárnap, 7. p.

A kocsmapolitika sosem gyógyította a trianoni sebeket (Tóth Gábor: Surján interjú)

Egyetlen esélyünk van nekünk, magyaroknak a Kárpát-medencében, illetve Közép-Európában: hogy közös történelmi tapasztalataink és erkölcsi felfogásunk alapján összefogunk, és egy nagyobb, már el nem söpörhető erőként szembeszállunk az önsorsrontó irányzatokkal – mondta a Vasárnapnak adott interjújában Surján László, a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) politikusa, az Antall-kormány egykori népjóléti minisztere.

– **A napokban volt a trianoni döntés századik évfordulója. Az Antall-kormány több intézkedést is tett a határon túli magyarság érdekében – melyeket tartja a legfontosabbaknak?**

– A határon túli magyarság témája azonnal robbant, amint *Antall József* kimondta, hogy lélekben és érzésben 15 millió magyar miniszterelnöke kíván lenni. „*Hogy képzeled, miként lehet nem magyar állampolgárok miniszterelnöke? Visszatért a Horthy-korszak?*” – mondták egyesek. Ekkor kettészakadt a hazai politikai élet, létrejött a nemzeti és az internacionalista tábor. „*Maradi nacionalisták*” álltak szemben „*hazafiatlanokkal, gyökértelenekkel*.”

Antall miniszterelnök úr azt az álláspontot képviselte, hogy a határon túl élőknek maguknak kell kialakítaniuk a politikájukat, nekünk Budapestről ebbe nem beleszólunk kell, hanem azt segíteni. A népjóléti tárca nem állt ennek a kérdésnek a frontvonalában, de két fontos ponton mégis érintkezett vele: az egyik a határon túli, főleg erdélyi betegek ellátása volt. Ezt igyekeztünk alapítványi keretek között segíteni. A másik sokkal nehezebb ügy volt, ugyanis az enyhüléssel nem történt igazi javulás az erdélyi magyarság életében, ezért megindult a kivándorlás, ami Erdélyben már a magyar nyelvű orvosi ellátás létét fenyegette.

Azt kérték tőlem az erdélyiek, hogy fékezzem meg ezt a folyamatot. Meg is tettem: vizsgára köteleztük az álláskeresőket, ami részben sértő volt, mert a magyar nyelv ismeretére is kiterjedt, másrészt valóban indokolt volt az eltérő társadalombiztosítás szabályok, közegészségügyi előírások miatt. A rendeletnek mérsékelt hatása lett, a vizsgáztatók nagy jóindulattal kezelték a kollégákat. Az egyik megyei lapban így is elég durva támadást fogalmaztak meg miatta: milyen magyar ember az „ilyen”.

Fontosnak tartottuk, hogy jó kapcsolatunk legyen a szomszéd államokkal, Antall József tőlem a szlovák kormánnyal való kapcsolat ápolását kérte, a kereszténydemokrata együttműködés szellemében. Tettem, amit tehettem, elég sok csalódást éltem meg. Bizalmatlanságot, gyanakvást tapasztaltam.

– **Számos városi legenda született arról, hogy az elcsatolt országrészek (például Kárpát-alja, Délvidék) visszatérhettek volna Magyarországhoz a rendszerváltozáskor. Valójában milyen lehetőségeik voltak a szabadságukat visszanyerő kelet-európai országoknak?**

– Ezek a történetek valóban legendák, még ha olykor komolynak látszó emberek adják is a táptalajt a kocsmapolitizáláshoz... Ukrajna esete viszont különleges volt a korabeli viszonyok között: a miniszterelnök úr Ukrajna függetlenségét magyar érdeknek tartotta, elvégre jó, hogy van egy 50 milliós ország köztünk és Oroszország között. Elsőnek ismertük el tehát az új államot, és elsőként nyitottunk ott nagykövetséget. Ez volt a pozitív része a dolognak. Az alapszerződésnek az a bizonyos mondata viszont, ami a jövőbeli területi követelésekről is lemond a nevünkben, szarvashiba volt. Senki nem nyilatkozhat a messzi jövőndőről.

Ismerjük a viccet, hogy a diplomata *igenje* talán, a *talánja* nem. Aki pedig azt mondja: *nem*, az nem diplomata. A hibát ott követtük el, hogy az előkészítő tárgyalásokkor ezt a szöveget elfogadtuk, ugyanis nem volt lehetőségünk később visszatáncolni, mert azzal egyértelművé tettük

volna, hogy *de*, lesznek területi igényeink... A külügyminiszter úrnak ekkor le kellett volna mondania.

A miniszterelnök úr személyesen próbálta kijavítani a hibát. Nem sikerült, noha Kijev nem is tőlünk, hanem a lengyelektől féltette a határait. Végül én magam is megszavaztam az alapszerződést, mert kárpátjai kapcsolataink ezt kérték.

–A szorult helyzetben lévő, frissen megalakult Ukrajnával miért nem lehetett a határok kiigazításáról tárgyalni? Főleg, ha a térség együttesen nem ismeri el az új állam létét...

– Ukrajnát gyorsan elismerte a többi állam is. A politikát főleg az különbözteti meg a kocsma-politizálástól, hogy képviselőinek előre számot kell vetniük minden lehetséges következménnyel. Minket belföldön állandó támadás ért, hogy a Horthy-rendszert akarjuk visszahozni. Egy részleges revízió világossá tette volna, hogy amennyiben módunkban áll, azonnal területi igényrel fogunk fellépni szomszédjainkkal szemben – tehát ellenségei vagyunk Csehszlovákiának, illetve Szlovákiának, Jugoszláviának, Romániának is. Elvesztettük volna a nyugati államok szimpátiáját, amelyek az időtájt már nem a közép-európai marakodásban voltak érdekeltek, mint a két világháború között. Az európai gondolkodás a megegyezésről, kompromisszumkeresésről szól.

De ezeknél a megfontolásoknál is fontosabb, hogy az esetleges határkiigazítás után a kívül rekedő magyarság létszáma, illetve érdekérvényesítési képessége még kisebb lett volna, sőt, ellenségnek tekintették volna őket. *Matl Péter* a sátorlajújhelyi turulszobor avatása kapcsán is elmondta, hogy a magyarság létszámának csökkenése milyen veszélyes. De minden szomszédunkban felerősödött volna a magyarellenesség és az asszimilációs nyomás. Kárpátalja számára volt jobb megoldás – amelyre talán még mindig van esély. Ugyanis még a Szovjetunió részeként érvényes népszavazás követelte az Ukrajnán belüli autonómiát. Az ezzel kapcsolatos előterjesztés ma is él. Nem könnyű, de nem is lehetetlen a megvalósítása.

– Az elmúlt harminc év magyar politikájában a fontosság szempontjából hol helyezkedett el a határon túli magyarság kérdése? Milyen politikai szándékok vezettek el 2004 decemberének rossz emlékű népszavazásához?

– Magyarországon a két politikai pólus között a határon túli magyarság kérdése vízvázalasztó. A baloldalon is voltak ugyan haza- és nemzetszerető emberek, ők azonban viszonylag gyorsan marginalizálódtak, vagy el is hagyták a pártjukat. *Pozsgay Imrétől Szili Katalinig* elég hosszú a sor...

– Igen, de Szili Katalin sem mert a miniszterelnökével és a pártjával szemben felszólalni 2004-ben. A MSZP-sek a határon túli magyarok állampolgársága ellen kampányoltak, vagy egyszerűen meghunyászkodtak.

– Szili Katalin épp ezen a ponton került élesen szembe a pártjával, amiért tiszteletet érdemel és nem kritikát. Keresztény politikusként nem helyes mások tévedéseit, hibáit, bűneit kérlelhetetlenül számon tartani és számonkérni. Hiszen mindenki jön valahonnan, és megy valahová, az út a fontos és az irány. Aki nem tud örülni annak, hogy valaki ellenfélből barát lesz, az igen távol áll a keresztény gondolkodástól. A mérce nagyon magasra van téve, nehéz átugrani, de nem az ítélkezés a feladatunk, hanem az ellenfeleink vétkeinek a megbocsátása. Az ellenség szeretete kiemelt része *a hegyi beszédnek* is.

Visszatérve 2004. december ötödikéhez: a gyalázatos népszavazással kapcsolatban minden hibás volt, már maga a referendum gondolata is. Az állampolgárság, mint olyan, eleve egy meg lehetősön bonyolult kérdés, népszavazással pedig világos, könnyen átlátható ügyeket érdemes eldönteni, olyasmiket, amelyekkel kapcsolatban a választók ellenőrizni is tudják az egyes pártok állításait.

Hihetetlen, de a határon túl élőknek magyar állampolgárságot egyedül az SZDSZ 1989-es programja ígért. A liberálisok akkor – sokakat sikeresen megtévesztve – a legkövetkezetesebb rendszerváltónak festették le magukat. Kormányra kerülve aztán eszük ágában sem volt elővenni ezt a kérdést. Amikor a *Magyarok Világszövetsége* felelőtlenül kezdeményezte a népszavazást, a pártok többsége úgy vélte, nem lesz meg az elegendő aláírás. Tévedtünk.

Ezek után a jobboldal számára egyértelmű volt, hogy az igeneknek kell győzniük. Az akkori parlamenti folyosói hírek arról szóltak, hogy a szocialisták hallgatni akarnak a kampányban. Állítólag ők is a sajtóból értesültek, hogy *Gyurcsány Ferenc* a kormány nevében a „nem” mellé állt, azt a látszatot keltve, hogy a népszavazás bukása egyben a Fidesz bukása is. Az eredmény felrázta az MSZP-t, és ez nagyon kellett a 2006-os győzelmükhöz. Gyurcsány az irigységre játszott (ha az igenek győznek, akkor elveszik a munkahelyed, kimerül az egészségügy, nem lesz pénz nyugdíjra...). A 2010 utáni kormányzás, amit tehetett, megtette, hogy kiköszörülje az anyaország becsületén esett csorbát. De a pofon, amit a népszavazás adott a határon túl élőknek, ma is sokaknak fáj.

– A határon túli magyarság élete nem függetleníthető az ottani államhatalomtól. Hogyan tekintenek ma a magyarságra? A problémát látják benne, vagy kezdik felismerni az értékeit?

– A szomszéd országok politikája kormányról kormányra erősen változik. Szlovákiában, Szerbiában mostanában ritkán veszik elő a magyar kártyát, de Romániában el sem tették. A szlovén baloldal „*leorbánozza*” a szlovén jobboldalt. Közismert, hogy *Orbán Viktor* nyíltan kampányolt *Janez Janša* mellett, testvérpártról lévén szó. Janša győzött, de a baloldal létre tudott hozni ellene egy koalíciót. A szlovéniai baloldali sajtó még ellenzékben is folyamatosan támadta a kereszténydemokratákat. Az egyik vád az volt, hogy jó a kapcsolatuk a diktatórikus magyar vezetéssel. Odáig elmentek – különösen akkor, amikor a koalíciójuk összeomlott, és Janša kormányt tudott alakítani –, hogy Orbánt a Muravidék elszakításának szándékával vádolták, Janšát pedig azzal, hogy a magyar revíziós hangokat szó nélkül tűri. Amúgy a szlovén társadalom többsége jónak tartja a magyarokkal való viszonyukat.

Friss esemény, melynek még nem látni a végét, *Igor Matovič* gesztusa, hogy szlovák miniszterelnökként megértő beszédet mondott Trianonról. Ez példa nélkül álló nyitás a szlovákiai magyarok felé. Elfogadta, hogy június 4-e számunkra az összetartozás napja. Elismerte, hogy jogunk van a fájdalomhoz, kimondta, hogy a magyar történelemnek a szlovákok is részesei.

Ez éles fordulat: eddig a magyar emlékek elhalványítása, eltüntetése volt napirenden, hogy akadálytalanul hazudhassanak az ezeréves magyar elnyomásról. A szlovákság valóban sokban járult hozzá a magyar történelemhez és kultúrához, amire éppúgy joga van büszkének lenni, mint nekünk. Persze erről mi se, ők se tudunk eleget, mert nem tananyag. A közös múltból csak akkor fakad közös jövő, ha megismerjük. E téren nagy az elmaradás. Ha pótoljuk, közeledünk.

Ez a beszéd kinyújtott kéz volt a magyarok felé, egyfajta szövetségszövetségkötés reményét jelezte, amelyben a magyarok egyenjogú, egyenrangú polgárai lehetnek az államnak. Ha a szlovák nacionalizmus nem lesz képes sikeres ellentámadásra, megélhetjük, hogy legalább Szlovákia felé Trianon sebei begyógyulnak. A magyar kormány *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes közvetítésével üdvözölte Matovič lépését.

Számunkra az is fontos, hogy miként gondolnak ránk a szomszéd nemzetek. Ezt a *Nézőpont Intézet* öt esztendeje minden évben megvizsgáljuk. Romániát kivéve, ahol csak 47 százalék, a többségnek mindenütt jó véleménye van a magyarokról, élen a szlovákokkal, akiknél ez a szám 78 százalék. Tehát nem a szlovákok akarata ellenére való Igor Matovič miniszterelnök békülékeny, fájdalmaink iránt megértő beszéde.

– Melyik határon túli magyar közösség van a legnagyobb veszélyben?

– A helyzet Kárpátalján a legrosszabb, de mindegyik nagy veszélyben van. Jugoszlávia szétesése, a háború óriási kivándorlási hullámot indított meg a Délvidékről. Romániából a megélhetési viszonyok romlása milliószámra vonzotta Nyugatra az embereket, s ez alól a magyarok sem voltak kivételek. A romló viszonyok a tehetségtelen román politikusokat a magyarok elleni hangulatkeltésre készítették. Ukrajna az oroszoktól okkal félti nemzeti identitását, de védekezni csak úgy volt képes, hogy azzal a magyaroknak is ártott.

Horvátország, Szlovénia, Ausztria? A magyarság ott jelképes, bár talán épp ezért nagyon fontos maradék. Tehát nem állunk jól. Bajnak tartom, hogy a szomszéd nemzetek nem érezték szükségét, hogy megtárgyalják a náluk élő magyarok helyzetét. Amíg erre nem kerül sor, addig ők mindig félni fognak a kisebbségek elszakadási vágyától és Magyarország revíziós igényeitől. Amíg őket ez a fortélyos félelem vezeti, addig bennünk is – kisebbségben és az anyaországban egyaránt – a megsemmisítésünkre törő politikától való félelem bujkál. Szlovákia most lépett, itt a kegyelmi idő, hogy változás legyen.

– Mi a Kárpát-medencei magyar megmaradás jövője? Mit tehetünk annak érdekében, hogy a közös múlt után közös jövőnk lehessen?

– A Kárpát-medencei magyarság jövője elválaszthatatlan az európai és globális folyamatoktól. Ugyanaz a polarizáció látszik az Észak-atlanti térség egészében, mint amiről a nemzethez való viszonyt illetően magyar vonatkozásban beszéltünk. Míg itthon a polgárok többsége a nemzeti érdekvédelmet támogatja, Európa nyugati felében egyfajta nemzetfelettséget idealizálnak, és ezen a téren az *Egyesült Államok* is végletesen megosztott. Az *Európai Unióban* a kérdés a tagállamok szövetsége, illetve az *Európai Egyesült Államok* közötti választás formájában jelenik meg, de ehhez komoly értékvitá is kapcsolódik.

A Kárpát-medence, sőt szélesebb értelemben véve Közép-Európa inkább az élet pártján áll, idegen nekünk a halálnak az a kultúrája, amely nemcsak engedi a betegségből a halálba menekülést, hanem néhány extrém esetben már bírói úton megtiltotta a szülőknek, hogy nagybeteg gyermeküket megpróbálják életben tartani. Nálunk fontos a család, amelyet férfi és nő lehetőleg élethosszig tartó kapcsolatának szeretnénk látni. Szerintünk a gyermeknek joga van valódi anyjához és apjához. Mi a maga természetességében fogadjuk el, hogy az ember biológiai neme a fogantatással eldőlt, és nem gondoljuk, hogy évekkel később kell eldönteni, hogy ki fiú, ki lány.

Tudjuk, hogy vannak a többségtől eltérő nemi vonzalmak, de ezeket a magánélet részének tekintjük, és visszatetsző számunkra, ha közügyet kreálnak belőle. Hosszasan lehetne sorolni, hogy az ügyesen lefoglalt, bár tartalmatlan szóval magukat progresszívnek nevező erők hány ponton mennek szembe az emberi természettel. Törekvéseiket hatalmas erővel támogatja a modern média. Úgy tűnik, általában véve az emberi közösségek lebontása a céljuk, s ez vonatkozik a családra és a nemzetre egyaránt. A demokrácia veszélyét látom abban, hogy a „progresszívek” erős nemzetközi nyomás alá helyeznek minden országot, ahol a többség elveti az elgondolásait.

Erre a sajtótámadásokon kívül két komoly eszközük van: az egyik a nemzetközi szintű politika, például az Európai Parlament vagy az ENSZ közgyűlése. A másik a nemzetközi bírászkodás. Nem egy esetben feltűnő, hogy a bírói mérlegelés ideológiailag befolyásolt, az egyes csoportok által „érzékenyített” bíró döntése élesen szembekerülhet a népakarattal. A nyílt társadalom megvalósítását bizonyos szervezetek nem demokratikus úton, a választók bizalmának elnyerésével akarják elérni, hanem nyomásgyakorlással.

Az eltérő gondolkodás elemei még hosszan sorolhatók, csak egyet emelek ki. Közép-Európában az emberek nagyobb számban gondolják, hogy az életnek van valamilyen felsőbb értelme, s hogy tetteinkért az Isten előtt felelőséggel tartozunk. Miféleképpen az egyházaknak is nagyobb

társadalmi szerepet tulajdonítanak, mint a „progresszívek”. A progresszió az emberiség számára semmi haladást nem jelent, inkább a bukófélben lévő Római Birodalom dekadenciájára emlékeztet, mint az emberiség történelmének valamelyik felfelé vezető szakaszára. Ha pedig a helyzet így áll, a mai globalizált világban egyedül egyetlen ország sem tud ellenállni azoknak az erőknek, amelyek szerintünk téves úton járnak. Egy esélyünk van a Kárpát-medencében, illetve Közép-Európában – hogy közös történelmi tapasztalataink és erkölcsi felfogásunk alapján összefogunk, és egy nagyobb, már el nem söpörhető erőként szembeszállunk az önsorsrontó irányzatokkal. Ennek a feladatnak a nagyságához képest eltörpülnek azok a bajok és fájdalmak, amelyek most, Trianon centenáriuma okkal foglalkoztatnak bennünket.

Szomszédainkkal közös a múltunk. Komoly esélye van a közös jövőnek is. A közép-európaiaknak fontos a nemzeti önazonosságuk. Ha az ehhez való jogot kölcsönösen elismerjük, akkor a nemzeti kisebbség nem veszélyt jelent a többségeknek, hanem inkább erőforrást és egyben hidat a szomszédok felé. Ebben a légkörben magunkat, kultúránkat, nemzeti értékeinket és keresztény meggyőződésünket is át tudjuk menteni az új generációknak.

A magyar jövőt tehát nem a szomszéd országok veszélyeztetik, hanem a világ egészére kiterjedő értékvesztés. Az emberiség jelentős hányada mind a közéletből, mind az egyének gondolkodásából kiiktatta a vallást. A jövő azon múlik, képesek leszünk-e korrigálni ezt a tévedést. Úgy látom, hogy a maradék kereszténységnek óriási felelőssége van. Reményeim szerint a következő *Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus* egyrészt közelebb hozza egymáshoz a közép-európaiakat, másrészt közelebb hozza az embereket az Istenhez. *Mindszenty bíboros* jól látta, imádkozó magyarokra van szüksége az országnak. Tegyük hozzá: imádkozó közép-európaiakra van szüksége a világnak.

Forrás: vasarnap.hu

Lehet, hogy valóban elkezdjük rendezni közös dolgainkat?

Állásfoglalás (Convivence Vallási Pluralizmus Kutatócsoport)

Az alábbi állásfoglalás a Trianoni Békeszerződés 100. évfordulójára készült

A „Convivence” vallási pluralizmus kutatócsoport célja az, hogy komplex értelmezéseket, megoldási stratégiákat és döntés-előkészítési ajánlásokat dolgozzon ki a társadalmi megértés és támogató együttműködés előmozdítása érdekében. A régió kollektív identitását és az itt élő nemzetek közötti viszonyt nagymértékben befolyásolja a történelmi traumákra vonatkozó emlékezet. A pluralizmus kutatása során nyert belátások érvényesíthetők a történelmi traumák feldolgozására is. A kulturális és vallási pluralizmusképeség a sajáttól eltérő vallás ismeretének növelésével arányos.

A Trianoni békeszerződés súlyos veszteségélményként értelmeződik a magyar kollektív emlékezetben, amelyben sokan Magyarország legnagyobb 20. századi tragédiáját látják, s amely mentén kiengesztelhetetlennek tűnő ellentétek terhelik a magyarországi és a nemzetközi viszonyokat. *A békeszerződés évfordulóján különösen fontosnak tartjuk azoknak a belátásoknak hangsúlyozását, amelyek a történelmi traumák sikeres kezeléséhez hozzájárulhatnak, és amelyek érvényesek a régió bármely országára nézve.*

Nemzeti veszteségek és feldolgozás

A kollektív trauma szakirodalma mind az elmélet és a klinikai gyakorlat terén egységesen azt állítja, hogy a veszteség-feldolgozás sikeressége az események újra és újra ismételt elbeszélésében rejlik. Az elbeszélés összetett és szimbolikus folyamat, és *minél árnyaltabb a szereplők kognitív és érzelmi megértése, annál eredményesebb a gyógyulási folyamat.*

A történelmi traumák feldolgozása azért fontos, mert a kortárs társadalmi csoportok csak ennek révén képesek kiegyensúlyozottan tekinteni a történelmi veszteségeikre. Továbbá a feldolgozatlan nemzeti sérelem igazoltan erős, generációkon átívelő létfenyegetettséget hoz létre. A Trianonnal kapcsolatos *társadalmi viták és egymással ellentétes értelmezések a feldolgozás szerves és nélkülözhetetlen elemei, amelyek ugyanakkor különösen sérülékennyé teszik a társadalmi megértést és együttműködést.*

Emlékezet és gyógyulás

A feldolgozás egyik alapvető módja és egyben eredménye a kollektív áldozati szerepből való tudatos kilépés. A vallási hagyományok gazdagon dokumentálják, hogyan kaptak értelmet az elszenvedett traumák, és hogyan lettek akár gyújtópontjai a kiengesztelődésnek, az elszenvedett sebek gyógyulásának és az együttműködési felületek megtalálásának. A feszültségek és érzékenységek feloldása a regionális összefüggések megismerése révén lehetséges, ugyanis ezek a régió nemzeteinek közös geopolitikai és geokulturális örökségéből fakadnak. A nemzeti identitás és a nemzetállami szuverenitáshoz fűződő vágyaik, törekvéseik és szenvedéseik egymáshoz hasonlóvá teszik őket, s egyben megalapozzák a kölcsönös megértést. A különböző korokban minden mai nemzet megküzdött azért, hogy önálló állama lehessen. A 21. század Európájában *elérkezett az idő, hogy a nemzetek és a kormányok kölcsönösen elfogadják és ünnepeljék egymás szuverén államiségát és tudatosítsák, hogy a nemzetközi együttműködés célravezetőbb, mint a nemzetközi feszültségek fenntartása.*

Lépések, megoldások

A legfontosabb annak belátása, hogy a térségben a sokféle nemzeti, kulturális és vallási jellegzetesség egyszerre van jelen, és minden egyediség e plurális sokféleség alkotóeleme. A “másik” kultúra, vallás vagy népcsoport kizárása, megbélyegzése rombolja a sokféleséget és destruálja a magát kívül helyezőt is. Meggyőződésünk szerint az alábbi konkrét lépések elősegítik a regionális együttélés kultúráját.

- Az eltelt 100 évben a történelmi tények szakszerű feltárását sokszor akadályozták politikai elfogultságok és kényszerek. A történelmi vegyes bizottságok revitalizálása és más nemzetközi kutatások hozzájárulhatnak a *történelmi adatok* feltárásához és árnyaltabb megértéséhez.
- Új szemlélet bevezetése a *történelem oktatásában*, mert a történelmi elbeszélések identitásalkotó erővel bírnak. Kíváncsú, hogy az oktatásba most belépők már ne az egymástól szétartó, fenyegetettséget sugalló történelmet, hanem a közös, egymásra reflexív történelmi elbeszélést tanulhassák. A transzgenerációs traumák átörökítésének folyamata a tanulás, találkozás és közös játék által kezelhető eredményesen.
- Szükségesek a megértést, megbocsátást és együttműködést szimbolizáló *politikai gesztusok* az egykor ellenséges országok politikai elitjei részéről, miközben tartózkodni kell a politikai érzékenységek provokációjától.
- A *vallások* a megbocsátás és az irgalom kultúrájának üzeneteivel képesek motiválni az együttműködési készségekre. Szent forrásaik genuin tanításának tükrében számot adhatnak saját múltjukról és így növelhetik tanúságtételük eredetiségét és hitelességét.
- A nemzeti és nemzetközi *politikai és kulturális kapcsolatok* területén a nyílt párbeszédre kell törekedni, amelyek során kölcsönösen elismerhetők a veszteségek és megérthetők a kirekesztő állásfoglalások és rutinok közös forrásai és jellemzői.
- A társadalmi jóvátételre a *helyreállító igazságosság* jegyében van szükség, amely során a történelmi tények szakszerű közös feldolgozása mellett kölcsönösen elismerik az áldozatok méltóságát és az egymásnak okozott sérelmeket. Így válik lehetővé a tettesekkel való kiengesztelődés és megbékélés. Ami ma az egyik ország számára ünnepnap, a másiknak gyásznapi, a sérelmek sikeres feldolgozása révén a találkozás és kiengesztelődés alkalmává válhat.
- Fontos annak belátása, hogy a *kisebbségi autonómiák* elismerése növeli a nemzetállamok kulturális gazdagságát és színességét, megerősíti a társadalmi bizalmat és kohéziót, amely a nemzeti lét megtartásának és hatékonyságának alapja.

Ezek a lépések képezik az alapját az áldozati szerepből való kilépésnek, a történelmi traumák-ból való gyógyulásnak, a nemzeti önértékelés stabilizálásának és a nemzetek, országok közötti konstruktív együttműködés kialakításának. *A trianoni békekötés 100 évfordulója Magyarország számára alkalom a regionális közösségtudat elmélyítésére, a nemzeti, nyelvi és felfogásbeli különbségek tiszteletteljes elfogadására, valamint a lojalitás és együttműködés kultúrájának megerősítésére.*

Szeged, 2020. június 4.

MTA-SZTE „Convivence”

Vallási Pluralizmus Kutatócsoport

Trianon 100. évfordulójára (Böjte Csaba)

Szégyellem magamat. 1848, a bukott forradalom után az akkori politikusok, főpapok valamilyen módon ki tudtak egyezni, békülni, engesztelődni az osztrákkal. Biztos, hogy fájdalmas volt. Képzeljük magunk elé pl. itt Déván is az osztrák dicsőséges reguláris hadsereg elvonul a vele szövetséges más közösségek is itten ünnepelnek és közben kivégzik a forradalmárjainkat. Ennél nagyobb tragédia egy népet egy közösséget nehezen tud érni. Eltelik egy pár év. Ha jól tudom 1854-ben az akkori hercegprímás, esztergomi érsek érzi, hogy nem jól van ez így. Egy zarándoklatot szervez: elmennek Mariazellbe. A korabeli újságok írják, hogy az osztrákok, mikor meglátták, hogy több tízezer ember jön Magyarországról zászlókkal, botokkal, ki tudja mi lesz itt felkiáltással kivezényelték a katonákat. De végül az lett, hogy az emberek imádkoztak, rózsafüzért mondtak, mentek a Mariazelli Szűzanyához, ahol együtt imádkoztak, és ott voltak az osztrák főpapok is, együtt szentmisét mutattak be és elindult egyfajta párbeszéd. És a többiek közvetítenek. Az osztrákokkal a kiegyezés nem ment egyik napról a másikra, de végül sikerült a történelmi sebet valamilyen módon begyógyítani.

Száz év alatt valamilyen módon erre a Trianonra is orvosságot, választ kellett volna keressenek. És tényleg szégyellem magam, igen a mi politikusaink most sem a valamilyen módon a megoldást, a továbbmenést keresik. Ez az egymásnak feszülés kiürítette a templomainkat, kiürítette a falvainkat, a városainkat. Nem lehet úgy élni, hogy feszültség van. Egy családon belül is, ha a férj, a feleség rossz viszonyban van, akkor a gyerekek összepakolnak és elmennek. Nagyon-nagyon fontos lenne, hogy valamilyen módon keressünk megoldást. Nem a mi bűnünk, ami akkor történt, vagy ami az előtt történt, az sem a mi bűnünk. De a mi büntetésünk is, a mi terhünk is.

Adja az Úr tényleg, hogy rá tudjunk lépni a kiengesztelődés útjára. Adja az Isten, hogy tényleg olyan politikai pártok legyenek, amelyek ezt a feladatot felvállalják, tudatosan, és keresik a megoldást rá. És én akkor rájuk szavazok. Igen. És tényleg adná az Isten, hogy főpapjaink és mi mindannyian tudjunk ezért tenni, imádkozni és megbékélni. Én románok között élek, hiszem azt, hogy az egyszerű nép tud békében együtt élni a másikkal. Adná az Isten, hogy tényleg a politikusaink is ne azzal kampányoljanak, hogy ki mit mond ezzel a nemzeti kérdéssel kapcsolatban, hanem azzal, hogy igen, aki ebben az országban becsületesen dolgozik, adót fizet, közösséget épít, az jó állampolgár, beszéljen akármilyen nyelven, használhat akármilyen himnuszt vagy zászlót, az jó román állampolgár. Aki ellenben csak beszél, és nem dolgozik, és az lehet akármilyen nemzeti színű trikolorba öltözve, az attól nem lesz jó állampolgár. Ezt valahogy ki kéne merni mondani, hogy együtt közösen tündérekertté tudjuk tenni ezt a világot. Egymásnak feszülve az lesz, hogy a fiataljaink összepakolnak és elmennek egy olyan helyre, ahol nagyobb béke van, és nyugalom van, és derű van, ahol az embernek nem állandóan a múltját nézik, nem állandóan a nyelvét, a himnuszt, a zászlaját, a körmét.

Adná az Isten tényleg, hogy Trianont ne megünnepeljük, ne elgyászoljuk, hanem előre nézzünk, és egy jobb világot építsünk gyermekeinknek, magunknak mindannyian. A gyerekeknek mindig azt mondom, hogy a tanító néni nem ad olyan feladatot, amit nem lehet megoldani, ne nyafogj, hanem dolgozzál. Trianon egy nagy házifeladat, egy nagy, nehéz házifeladat. De azt is hiszem, hogy van megoldás. Ezért imádkozzunk tényleg, oldjuk meg ezt, és keressünk olyan ünnepeket, ami összeköt bennünket, ami megtermékenyíti ezt az országot, ami boldoggá tesz minden népet.

Adja az Isten, hogy tényleg a 110-ik évfordulóját Trianonnak együtt tudjuk valamilyen módon lezárni és egy új korszakot kezdeni.

Isten áldja Önöket.

Amikor hosszú távra tervezünk és Trianon 200 jár az eszünkben, Bőjte Csaba mintha Széchenyit idézné: Magyarország percei drágák.

Ő a 110. évfordulóra gondol és addig szeretné lezárni a nyitott kérdéseket. Ez mindenkivel aligha fog sikerülni. Sajnos az ő számára talán legfontosabb, a Romániával való kapcsolat jövője látszik különösen borúsnak.

Ugyanakkor épp Bőjte Csaba az, aki számos lehetetlent megoldott már. Ha a hivatalos Romániával nem is sikerül, sok jószándékú román emberrel sikerülhet.

Összetartozó emberiség (Sajgó Szabolcs²⁸)

A kiengesztelődés lélektanáról szeretnék pár szót szólni. A Bibliában nagyon erősen jelen van, és a katolikus kontextusban pedig a bűnbocsánat helyzetében idéződik fel az az erős kijelentés, hogy *Isten kiengesztelte önmagával a világot. Isten kiengesztelte önmagával a világot.* És hogy ezt az ember megértse, ahhoz fontos reflektálnia önmagára. Ha valaki valami olyat tesz, amit nem kellett volna, akkor hát részben magára is, jó esetben, haragszik egy idő múlva. Hogy miért követte el, miért tett ilyet, de sokkal inkább ezt kivetíti, és a belső nyugtalansága inkább újabb problémákra serkenti. Amikor Isten kiengeszteli önmagával a világot, ahogy folytatódik a szöveg, Krisztus kereszthalála és feltámadása által, akkor ez mutat arra, hogy pont az, aki nem haragszik, akin nem lehet csorbát ejteni, akit nem lehet megsérteni, teszi azt a nagyságából, végtelenségéből eredő lépést, hogy megpróbálja megbékíteni a rossz fát tűzre tett ember lelkét, elhiteti vele, hogy valóban szereti, hogy valóban el lehetne engedni azt a nem jó dolgot, amit cselekedett. Azt gondolom, hogy ez egy igen fontos pontja a visszatekintésnek, hogy valahogy eljussunk arra a helyzetre, hogy ez az isteni erő benne legyen, hogy a veszteségek és igazságtalanságok helyzetében is meg legyen benne az a nemes lélek, ami képes arra, amit Jézus mond, hogy ha elveszik a köntösödöt, add oda, és ha valaki kényszerít ezer lépésre, menj kétezerre, és a többi. Persze ez egy isteni pedagógia, de az, aki Istennel próbál teljesebb lenni, annak a számára ez egy útmutatás. És tudja, hogy nem a saját erejéből, hanem a Végtelen Titoknak az erejéből teszi. Fontos mindezek közben állandóan tudatosítani az embernek, hogy én **azért vagyok felelős elsődlegesen, amit én teszek.** Nem azért, amit az elődeink tettek. Ez rám is vonatkozik, meg a másokra is, úgy tekintünk egymásra is. És ha ezt a helyén kezeljük, akkor sok minden sokkal könnyebbé és elviselhetőbbé válik.

Még egy pontot szeretnék befejezésül hozni, és ez a talán a legerősebb, és a lényege, amiből fakad az egész. Jézus családjában történő középponti feladat ugye, hogy a kiengesztelés szolgálatát ránk bízta Krisztus. Az ő kiengesztelődésének a szolgálatát, amiről az elején szoltam. És ami ebben nagyon fontos, az egyfajta rákbetegsége a modern világnak, a közösségi tudat megroppanása, aminek következtében a közjó, és sok minden más problémává válik. Annak a ténynek nem a kivetítése, hogy „jó lenne, ha közösségben lennénk”, hanem annak a tudatosítása, hogy *minden létező összetartozik.* És ha bárki ebből az összetartozásból ki akarja vonni magát, azzal magát is valami kincstől fosztja meg, és a közösség is szegényebb lesz. Tehát arról az alapvető tényről, hogy minden létező fontos értéket hordoz magában, nem mondhatunk le. Néha történelmi személyiségektől hallhattuk, hogy mi magyarok olyan kevesen vagyunk, hogy egyetlen honfitársunkról sem mondhatunk le. Mi, keresztények, egyetlen létezőről sem mondhatunk le. Mert azzal magunkat szegényítjük el. Tehát hogy hogyan tudjuk magunkban ezt az alapvető tényt tudatosítani, hogy csak együtt vezet az út előre. És ez nem valamiféle magunkra kényszerített, vagy politikai erő, hanem a dolgok belső természete szerint *összetartozunk.* Az Istenben *egy vagyunk.* És azt nézni, hogy hogyan kell ebben az egységben úgy mozdulnunk kölcsönösen, hogy az ne egymás tyúkszemére taposás legyen, mert ha mindenki a helyén van, akkor rajzolódik ki a szép kép. Persze ehhez hozzátartozik, hogy *a múlttal nem lehet nem szembeülni,* hiszen az sok meghatározottságot ad, és azt valahogy ugyanebben a kontextusban elhelyezve kell megpróbálni szétszalazni és a helyére tenni. Összefoglalva az egész mondandómat, az összetartozás ténye nem tőlünk függ, az adottság. Ezt erősíthetjük vagy gyengíthetjük, felfoghatjuk rosszul, vagy jól, de ez egy tény. De ha ezt jól fogjuk fel és ebben kölcsönösen segítjük egymást, akkor ez egy hatalmas ajándékká válik.

²⁸ Évadnyitó beszéd a Jean Monnet esték 2019. évi őszi sorozatához szept. 19-én.

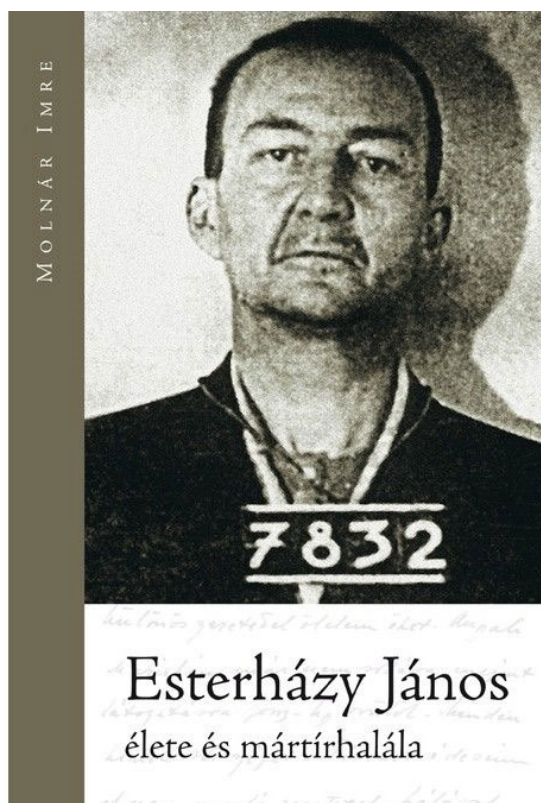
A sorsközösségről (Molnár Imre Esterházy János élete és mártírhalála című könyvéből)

Hihetetlen szolgálatot tett Molnár Imre, amikor a fenti címen hatalmas monográfiát írt a XX. századi magyarság talán legnagyobb mártírjáról, Isten szolgája Esterházy János életéről és haláláról. Antológiánk természetesen ennek az ötödfélszáz oldalas tanulmánynak még az áttekintésére sem vállalkozhat, csupán néhány a Kárpát-medencében élő népek együttélésére vonatkozó részletet emelünk ki.

Esterházy a parlament költségvetési vitájában a szlovák kormány által hangoztatott reciprocitás elvvel kapcsolatban azt mondta, hogy „Nézetem szerint a Duna-medencében élő kis nemzeteknek, különösen most, ebben a háborús légkörben egymásra kell találniuk, hogy függetlenségüket megőrizve biztosítsák a Duna-medence, vagy ha úgy tetszik, a Kárpátok-medencéjének békés életét.”

„Minden nemzetnek vagy nemzetiségnek joga van arra, hogy saját nemzeti létét itt a Duna-medencében maradéktalanul megőrizze, még abban az esetben is, ha azt nem élheti saját független államának kereteiben. Ennek természetes következményeként vallom azt az elvet, hogy a magyarországi szlovákoknak meg kell kapniuk mindazt, amihez, mint nemzetiségnek istenadta joguk van. Viszont a magam részéről nem mondhatok itt le semmilyen magyar jogról.”

„Egy alkotásnak a maradandóságát nem az biztosítja, ha azt állandóan az ellentétek kiélezésével, mások hátrányára iparkodnak megalapozni, hanem egyedül az, ha azt a mindenkiért való munka átfogó ereje és a felebaráti szeretet melegsége hatja át. Amikor mi magyarok jövő céljainkat kovácsoljuk, ebből indulunk ki. Nem az a jelszavunk, hogy valaki vagy bárki ellen, hanem mindenkiért, akivel egy a sorsközösségünk a dunai medencében.”

Az én Trianonom (Surján László)

2009-ben a Klebelsberg szobor előtti Trianon megemlékezésre készülve élesen hasított belém a fájdalom: 89 év óta nincs működő megoldásunk az 1920-ban ránk szakadt problémára. Sze mélyes kudarcnak is éreztem ezt. Édesanyám ugyan az anyaországban, Szombathelyen született, de nagyanyám Felsőpulyáról ment be a kórházba. Anyám szülővárosa gyerekkoromban határsávban lévő, általunk nem is látogatható város volt, épp így nem mehettünk el Fiuméba se, ahol apám született, vagy Kolozsvárra, ahol én. Anyai nagyanyám csallóközi lány volt, a gyö kerek tehát minden égtáj felé határral leválasztott, előlünk elzárt területre vezettek. Ezért már gyerekként szembesültem történelmünk e fájó pontjával. Szüleim orvosi pályájuk kezdetén a visszatért Kolozsvárra kerültek. Szép helyen, a Házsongárd feletti Majális utcában laktunk. Ők mindig meghatódva beszéltek Erdélyről, az ottaniak tisztességéről, kultúrájáról. Nem voltak „anyások”, akik sajnos sokan, főleg a Felvidéken, lenézték a visszatérteket. Nálunk az „erdélyi” értékjelző szó volt és fájó vágyakozás.

Ugorjunk az időben egy nagyot. Szakvizsgára készülő orvosként váratlanul behívtak katoná nak. Három hónapot a Haditechnikai Intézetben orvuskodtam. Időnként a kor szokása szerint politikai továbbképzésen is részt kellett vennie a tisztikarnak. Egy ilyen alkalom az intézmény egyik vezetőjének tágas irodájában zajlott. Meglepve vettem észre, hogy a falon Nagy-Magyar ország térképe lóg, s rajta az 1940 utáni határvonal. Az ezredes szünetben is ülve maradt az íróasztalánál, én meg a térképet csodáltam. – Érdekes ez a térkép! – Igen, jött kissé zavartan a magyarázat: Még itt maradt, a régi időkből. – De jó! Tudja, én Kolozsvárt születtem, - nyugtat tam meg. A nevét már nem tudom az illetőnek, de akkor nagyon örültem, hogy volt bátorsága kitenni a térképet. Abban az időben az iskolai történelmi atlaszban sem lehetett ilyen látni. Tri anont magát is csak néhány félmondatban tanították, a visszacsatolásokat még annyiban sem. 1948 után ezt a sokunkban élő - égő fájdalmat elhallgatással vélték gyógyítani. Ez volt a lehető legrosszabb választ, amit Trianonra adtunk. Akár nemzetgyilkossági kísérletnek is mondhatjuk.

Kivitelezhető és tartós megoldásra van szükségünk, amit el tud fogadni mindenki, aki a Kárpát medencében él. Ennek sok akadálya van, első helyen az ismeretek hiánya. Felsorolok néhány gondolatot, egyfajta mai 12 pontot, amit jó volna közösen vallani.

1. Magyarország a honfoglalás óta többnemzetiségű ország. A honfoglalók az itt talált né pességet nem pusztították és nem is zavarták el. A későbbiekben is betelepülőket csábítottak az ország lakatlan vagy például a tatár betörés után elnéptelenedett területeire.
2. A trianoni tragédiára több, egymástól független folyamat vezetett. Az okok között saját hibáink is ott voltak, talán elsősorban az, hogy a nemzeti öntudatra ébredés korában gőgösen semmibe vettük a velünk élő többi nemzet hozzánk hasonló igényeit.
3. A népességfogyásnak (háborús veszteség, csökkenő népszaporulat) óriási szerepe volt az ország szétesésében.
4. Trianon nem váratlanul érte a politikai vezetést. Már Wesselényi Miklós, az árvízi hajós, egy területileg kisebb, de etnikailag homogén magyar állam létrehozását javasolta 1848-ban. A „váratlanság” a struccpolitika következménye volt.
5. A trianoni „békét” az első világháborúban győztes nagyhatalmak diktálták, a kis antant persze élt a lehetőséggel, de száz év múltán ezért nem hibáztathatjuk a ma élőket.
6. Trianon nyilvánvaló igazságtalanságára a szomszéd országok kormányai rossz választ adtak. Féltették a megszerzett területeket, ezért fel akarták számolni a kisebbség magyarságot,

el akarták tüntetni a térség magyar múltját is. Az elmúlt száz év legalább annyi kárt okozott, mint maga Trianon.

7. Az Európai Unió adta lehetőségek kitágították országunk határait. Nincs akadálya, hogy a magyar állampolgár a Kárpát-medencében vagy bárhol az Unióban letelepedjen, ott élhessen, nyaralhasson vagy éppen vállalkozzék. Otthon lehetünk a Csallóközben, Mátyusföldön, a Szepességben, a Partiumban, Erdélyben, Bánátban, akárhol az egész térségben. Nyelvi akadály? A kétnyelvűség a vegyes lakosságú területeken hajdanán természetes volt. Aki „haza” akar költözni például Erdélybe, annak valamicskét tudnia kell románul, de ez így volt Trianon előtt is.

8. Az elmúlt évtizedben az európai közösséget önmaga karikatúrájává tette a Nyugaton lezajlott világnézeti változás, az eredeti liberalizmustól is idegen ideológiai terror, a szólásszabadság politikai korrektség címén folyó erőszakos korlátozása. Az Unió homogenizálásra törekszik, közben a vak ló bátorságával rohan az európai keresztény kultúra felszámolása felé.

9. Ebben a helyzetben térségünk államai egymásra találtak, és egymásra is szorulnak. Ez kedvező légkört jelent a közöttünk lévő problémák felszámolására is, aminek, ha nem is minden országban, de van komoly társadalmi támogatása, és néhol már kormány szinten is vannak ígéretes elképzelések.

10. Célunk egy olyan Kárpát-medence, illetve egy szélesebb kelet-közép-európai térség, amelyben minden etnikai megkülönböztetés nélkül élhetünk emberi jogaink teljességével. Senki sem lesz albérlő a szülőföldjén (Miroslav Kusý), és a közösségek ugyan úgy élvezhetik a jogaikat, mint az egyének (Gabriel Andreescu). Trianont nem elfelejtjük, és nem törődünk bele, de „kinőjük”, túl lépünk rajta.

11. Sok teendőnk van. Ismerjük meg önmagunkat: a múltból ne csak a szépre emlékezzünk, legyen erőnk szeme nézni a hibáinkkal, mulasztásainkkal is. Gyógyítsuk sebeinket. Kezdjük a magyar-magyar sebeken, ez a nemzeti összetartozás programja, ami nemcsak állami feladat. A következő szint a Kárpát-medence népeinek a megismerése és a magunk megismertetése. Akit nem ismerünk, attól félünk, a félelem pedig agressziót szül. Ezt kell megszüntetni.

12. Semmilyen rendezési terv nem sikerülhet, ha nincs rajta Isten áldása. Ehhez nem elég azt emlegetni, hogy első szent királyunk a Boldogasszonyra bízta az országot. Történelmünk, s benne Trianon arra tanít, hogy a szeretet társadalmára van szükség. Szeretjük-e a térségünkben élő nem magyarokat, mint önmagunkat? Ha majd igennel tudunk felelni, akkor az önzésre, hatalomra, pénzre épített Nyugat mellett létrejöhet egy szeretetre épülő új közép-európai civilizáció. Tehát nemcsak a Kárpát-medence sorsáról van szó. Trianonnal Isten oltó kése vágott belénk. Ha ezt felismerjük, és ennek megfelelően cselekszünk, joggal mondhatjuk Tóth Árpáddal, hogy arcunk „győztes távolokba néz”. Ezért hiszek a szétszakított magyarság megmaradásában, összetartozásában és boldog jövőjében.

Bocsássunk meg és kérjünk bocsánatot! (Majnek Antal)

Kedves Testvérek!

Tudjuk, hogy az egyéni sebek gyógyulásához is feltétlenül szükséges a megbocsátás. Hisszük, hogy az elmúlt száz év kollektív traumáinak gyógyulásában is segít, ha meg tudunk bocsátani mindenkinek. Ezért imádkozzunk most mennyei Atyánkhoz:

Imádság a trianoni trauma és az elmúlt évszázad okozta szenvedések gyógyulásáért

Urunk és Istenünk! Te ismered mindazt a fájdalmat, szenvedést, amit az elmúlt 100 év során Kárpátalja népei megéltek. A történelem viharait nem felülről nézted, hanem együttérző szívvel voltál jelen néped körében a háborúk, a határok változásai, a diktatúrák, az elnyomás és minden nehézség közepette. Hisszük, hogy most is velünk vagy, és életet akarsz ajándékozni nekünk. Hiszen azt mondtad: „azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen!”

A bőséges, jó életre csak a Te politikáddal lehet eljutni: aki a bántásokra megbocsátással válaszoltál. Te most is azt kéred tőlünk: „Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért! – Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak.”

Urunk, tőled tudjuk, hogy a megbocsátásból gyógyulás fakad. Szeretnénk most kérni Tőled emlékezetünknek, történelmünknek, a generációs tapasztalatoknak a gyógyulását.

Ahhoz, hogy ez megtörténhessen, Kárpátalja megyéspüspökeként arra buzdítalak benneteket, hogy bocsássunk meg az ellenünk vétkezőknek.

Mondjuk tehát együtt, hogy Jézus nevében megbocsátjuk a következőket: (A hívek válasza: Jézus nevében megbocsátom.)

Az elnyomást és a kisebbségi lét fájdalmait – **Jézus nevében megbocsátom.**

A megtört életeteket – Jézus nevében megbocsátom.

Elhurcolt szeretteink szenvedéseit és halálát – Jézus nevében megbocsátom.

A háborúk és diktatúrák alatt elkövetett borzalmakat – Jézus nevében megbocsátom.

Híveink: a magyar férfiak és a német nők és férfiak lágerbe hurcolását – Jézus nevében megbocsátom.

A nemzetiségünk miatt ért hátrányos megkülönböztetést és a jogoktól való megfosztást – Jézus nevében megbocsátom.

A családok szétszakítását – Jézus nevében megbocsátom.

A megaláztatásokat – Jézus nevében megbocsátom.

Hogy más nemzetiségek lehetőségei kinyíltak, amíg a mi lehetőségeink beszűkültek – Jézus nevében megbocsátom.

A határokat, melyek annyi akadályt jelentenek – Jézus nevében megbocsátom.

Az anyagi veszteségeket – Jézus nevében megbocsátom.

Szüleink, rokonaink és felmenőink minden szenvedését – Jézus nevében megbocsátom.

A papok és sok hívő meghurcolását és szenvedését – Jézus nevében megbocsátom.

Urunk, nehéz mindezt megbocsátani, elengedni – de hisszük, mert Te mondtad, hogy ez az élet útja! Ezért kimondjuk, nem a saját erőnkől, hanem a Te erőddel: megbocsátunk. Azonban a mi népünk is vétkezett más nemzetiségek ellen. Ezért alázatos szívvel kimondjuk: Bocsánatot kérünk minden fájdalomért, amit népünk más nemzetiségeknek okozott.

Urunk és Istenünk – Te gyógyítsd be ezeket a sebeket is, s fordítsd jóra az okozott fájdalmakat és károkat. Áldd meg népünket és minden népet, akikkel együtt élünk ezen a helyen. Gyógyítsd sebeinket!

Szentlélek Úristen, az igazság és a békesség lelke, segíts nekünk, hogy Jézus lelkületével élhessünk azon a földön, amit otthonunknak adtál, és egyre többen járjunk a kiengesztelődés zarándokútján, amely az életre vezet.

Szűz Mária, akinek Szent István felajánlotta országát minden benne élő nemzetiséggel együtt, könyörögj értünk és Kárpátalja minden népéért. Terítsd ránk édesanyai palástodat, vedelmezd a békét szíveinkben és földünkön, és vezess minket közelebb Fiadhoz. Oltalmad alá futunk...

Szent Márton püspök, egyházmegyénk védőszentje, Szent II. János Pál pápa, egyházmegyénk megalapítója és Boldog Scheffler János vértanú püspököink, könyörögjetek érettünk!

(Június 7-én a magyar szentmisék végén közösen imádkozták a Munkácsi Egyházmegyében.)

Majnek Antal

Tárgymutató

1918. december 1., 48
 Ablonczy Balázs, 11, 13
 Ady Endre, 41, 47, 69
 Aftenie, Vasile, 52
 Albina Bank, 15
 Andrásfalvy Bertalan, 14
 Andreanum, 48
 Andreescu, Gabriel, 72, 89
 Anyások, 88
 Apponyi Albert, 61, 69
 Arad, 37
 Aranybulla, 15
 Arcanum, 58
 Asszimiláció, 46
 Átélni a szomszédos népek örömét, 56
 Ausztria, 16
 Babits Mihály, 65, 70
 Bajban van a világ, 9, 41, 65, 74, 80
 Bakos István András, 95
 Bălan, Ioan, 52
 Bécs, 68
 Bécsi Napló, 12
 Benda, Julien, 65
 Beneš, 14, 28, 64
 Beregszász, 7
 Berettyóújfalu, 44
 Boia, Lucian, 72
 Bőjte Csaba, 5, 84
 Budai Ilonka, 36
 Bukarest, 16
 Burgenland, 26
 Convivence Vallási Pluralizmus
 Kutatócsoport, 82
 Csák Attila, 66, 72
 Csibi Barna, 29
 Domokos Pál Péter, 40
 Dormánfalva, 39
 Egry Gábor, 11
 Egykezés, 16
 Egységes nemzetállam, 50
 Együttélés kultúrája, 82
 Elhibázott nemzetiségi politika, 48
 Ellenség szeretet, 78
 Elszlovákosodás, 27
 Erdély, 36
 Erdélyi Románok Szövetsége, 15
 Erdélyi Zsuzsanna, 33, 36, 37, 40, 42
 Esterházy Ifjúsági Találkozó, 5
 Esterházy János, 64, 87
 Esterházy Lujza, 64, 75
 Ezeréves magyar elnyomás, 18, 64
 Fábry Géza, 36
 Fedinec Csilla, 7
 Felelősségünk, 55, 62
 Felvidék, 27
 Ferenc pápa, 70
 Feszültség, 84
 Filantróp, 9
 Fiume, 11
 Galán Angéla, 21
 Galia, Rastislav, 66
 Globalizmus, 55
 Gojdics Pál, 51
 Görgei, 12
 Gulyás László, 11
 Halotti kultusz, 39
 Harangozó Imre, 33
 Határon túli magyar, 23
 Hatos Pál, 11
 Herdics György, 59
 Hibáink, 13
 Hídépítés, 53
 Hitler, 46
 Horvátország, 68
 Hossu, Iuliu, 52
 Hungarus, 63
 I. Tóth Zoltán, 16
 Identitáskeresés, 23, 30
 Illyés Gyula, 45
 Imádság, 90
 Ipolybalog, 63
 Ipolyi Arnold, 42
 Ipolyi Arnold Népfőiskola, 33
 Janša, Janez, 79
 Jelenits István, 44
 Jeszenszky Ferdinánd, 35
 Jogérvényesítés, 63
 Joó Sándor, 61
 József Attila, 70
 Jugoszlávia, 24
 Juhász Gyula, 58
 Käfer István, 72
 KALÁSZ, 34
 Kallós Zoltán, 37, 39, 40, 42
 KALOT, 34
 Kant, Immanuel, 70
 Karácsony Sándor, 42
 Karc FM, 32, 43
 Karcolat, 21
 Kárpátalja, 6, 7, 25
 Kárpát-medence, 47, 73, 87, 89
 Két haza, 68

Kétnyelvűség, 74
 Kiegyezései béke, 76
 Kiengesztelődés, 49, 84
 Kiss Gy. Csaba, 5, 10
 Kivándorlás, 40
 Klauzál Gábor, 72
 Klebelsberg Kunó, 62
 Kocsmapolitizálás, 78
 Kodály Zoltán, 42
 Kopp Mária, 16
 Kölcsönös belátás, 75
 Közép-Európa, 5, 65, 80
 Közép-Európai Unió, 74
 Kusý, Miroslav, 65, 72, 89
 Kuzmányi István, 44
 Legenda, 77
 Legfőbb parancs, 61
 Liberalizmus, 9
 Lovász Irén, 36
 Lükő Gábor, 36, 37
 Madéfalva, 15
 Magyar himnusz, 48
 Magyar kártya, 79
 Magyar nemesek, 15
 Magyar Lajos, 43
 Magyaroknak lenni, 21, 22
 Magyarosítás, 64, 69
 Mai fiatalság, 41
 Majnek Antal, 5, 90
 Márai Sándor, 6
 Mária Terézia, 15, 16
 Máriaradna, 37
 Mariazell, 84
 Marosz Diána, 31
 Márton Áron, 56
 Matl Péter, 78
 Matovič, Igor, 79
 Mátyás király, 29
 Mečiar, Vladimír, 69
 Megbocsátás, 76
 Megbocsátunk és bocsánatot kérünk, 62, 64, 71, 90
 Megismerni egymás kultúráját, 47
 Megosztott társadalom, 16
 Miatyánk, 41, 64, 70
 Mikó Imre, 67
 Mindenki Trianonja, 6
 Miskolczy Ambrus, 73
 Missziós kereszt, 51
 Mocsáry Lajos, 61
 Molnár Imre, 5, 87
 Muravidék, 26
 Nagy Háború, 20
 Nagy Szent Teréz, 61
 Nagyszőlős, 8
 Nagyváradi, 37
 Nem, nem, soha, 64
 Nemzeti összetartozás programja, 74
 Nemzetiségi törvény 1868, 69
 Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, 51, 65, 81
 Nézőpont Intézet, 79
 Nyílt társadalom, 80
 Orbán Viktor, 79
 Órománia, 36
 Orosz Atanáz, 5, 51
 Önálló Erdély, 49
 Önismeret, 74
 Önvizsgálat, 10
 Örökös adósság, 9
 Pálfi Albert, 73
 Palko, Vladimir, 65
 Párbeszéd, 46, 59
 Petőfi Sándor, 9, 68
 Porladás, 48, 80
 Revízió, 67
 Revizionizmus, 44
 Románia, 20
 Romzsa Tódor, 51
 S. Benedek András, 8
 Sabor, 68
 Schütz, Roger, 65
 Sebeink gyógyulása, 16, 47, 65, 67, 74, 82
 Semjén Zsolt, 79
 Simon-Palov Judit, 5, 21, 33
 Slota, Ján, 73
 Sorsközösség, 87
 Surján László, 18, 58, 77, 88
 Szamosújvár, 37
 Szék, 36
 Székely János, 5, 12, 54, 55
 Székelyföld, 26
 Szent Korona, 63
 Szent Pál, 42
 Szentlélek, 43
 Szerbia, 25
 Szeretet társadalma, 74
 Szeretni a szomszédokat, 55
 Szétszakítottságunk, 45, 49, 68
 Szlavónia, 26
 Szlovákia, 25
 Szokolay Dongó Balázs, 36
 Szomszéd, 31
 Szomszéd népek nyelve, 45
 Szomszédaink kultúrája, 56, 62
 Szomszédaink megismerése, 74
 Szomszédaink, a magyarok, 21, 24, 30
 Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében, 62, 69
 Szőnyi Szilárd, 48

Szvorák Kati, 36
 Talpra állni, 56
 Tamás Mihály, 7
 Tamási Áron, 45, 62
 Tatu, Michel, 10
 Temesvár, 37
 Tengerre, magyar, 11
 Teréz anya, 65
 Teréz Anya, 61
 Területet adunk jogokért?, 73
 Tiszaújlak, 8
 Titkosított záradék, 6
 Totális Trianon, 9
 Tóth Árpád, 74, 89
 Tóth Gábor, 14, 77
 Tóth István, 36
 Török hódoltság, 55

Történelemoktatás, 27, 83
 Történelmi traumák feldolgozása, 82
 Trianon fájdalma, 55
 Trianon ma, 59
 Trianon revíziója, 62
 Trianoni szerződés, 5
 Újkígyós, 33
 Ukrajna, 77
 Vári Fábián László, 5, 6, 37, 54
 Veszterségeink, 46
 Visszacsatolás, 7
 Vízi Elemér, 48
 Wass Albert, 15
 Werbőczy István, 14
 Wesselényi Miklós, 62, 69, 72, 88
 Wilson elnök, 64
 Zámboreszki Ákos, 21

A Charta XXI hívei lakóhelyük szerint. A megbékélés chartája elolvasható és alá is írható a <http://chartaxxi.eu/chartaxxi> oldalon.

Szeretettel várunk, és hozz magaddal még egy embert.

További információ: info@chartaxxi.eu

Vége

Ezzel ennek az összeállításnak valóban a végéhez értünk, de a Trianon történetnek még nem. Sok munka kell még, hogy Bakos István András által lerajzolt szív elszakadt részei között hidak, vagy ha tetszik, varratok készüljenek, hogy mind a maradék, mind az elszakadt részek megtalálják a maguk boldogságát. Mert itt, a Kárpátok ölelte térben csak együtt lehetünk maradéktalanul boldogok.